

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ, HUMANITARINIŲ MOKSLŲ IR MENŲ FAKULTETAS
EKONOMIKOS KATEDRA

Dovilė DOMKIENĖ
Ekonomikos studijų programos studentė

**VEIKSNIAI, LEMIANTYS TIESIOGINIŲ UŽSIENIO
INVESTICIJŲ PRITRAUKIMĄ BEI PASKIRSTYMĄ
LIETUVOS REGIONUOSE**

Magistro darbas

Darbo vadovė
doc. dr. Dalia RUDYTĖ

Šiauliai, 2016

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ, HUMANITARINIŲ MOKSLŲ IR MENŲ
FAKULTETAS
EKONOMIKOS KATEDRA

Dovilė DOMKIENĖ

VEIKSNIAI, LEMIANTYS TIESIOGINIŲ UŽSIENIO
INVESTICIJŲ PRITRAUKIMĄ BEI PASKIRSTYMĄ
LIETUVOS REGIONUOSE

Magistro darbas,
Ekonomika (L100)

Darbo vadovė:

doc. dr. Dalia RUDYTĖ

Teigiu, kad magistro darbas, kurį teikiu Ekonomikos studijų krypties magistro kvalifikaciniam laipsniui įgyti yra originalus autorinis darbas.

(Studento parašas)

Domkienė, D. (2016). Veiksniai, lemiantys tiesioginių užsienio investicijų pritraukimą bei paskirstymą Lietuvos regionuose. Šiaulių universiteto ekonomikos studijų programos baigiamasis darbas. Baigiamąjo darbo vadovas doc. dr. Dalia Rudytė. Šiaulių universitetas, Ekonomikos katedra, 79 p. (109 p.).

SANTRAUKA

Magistro darbe yra identifikuojami reikšmingiausi veiksniai, lemiantys TUI pritraukimą ir paskirstymą Lietuvos regionuose bei numatomos TUI pritraukimo bei paskirstymo atskiruose Lietuvos regionuose perspektyvos. Pirmoje dalyje išanalizuota ir susisteminta mokslinė literatūra susijusi su veiksniais, lemiančiais TUI pritraukimą bei paskirstymą regionuose. Antroje darbo dalyje yra atliekamas TUI pritraukimo bei paskirstymo Lietuvos regionuose lemiančių veiksnių poveikio vertinimas 2004-2014 metais. Tyrimo rezultatai iš dalies patvirtino darbe iškeltą hipotezę. Nustatyta, kad Kai kurie TUI pritraukimą ir paskirstymą lemiantys veiksniai sutampa (pavyzdžiui, BVP, darbo užmokestis, ekonominis atvirumas, rinkos dydis), tačiau jų poveikis priklauso nuo regiono. Atlikus TUI pritraukimo Lietuvos regionuose 2004-2014 m. lemiančių veiksnių analizę ir jų poveikio vertinimą nustatyta, kad didesnis ekonominis regionų išsivystymas lemia TUI pritraukimą ir paskirstymą. BVP daro labai stiprų poveikį TUI pritraukimui ir paskirstymui Vilniaus, Klaipėdos ir Šiaulių regionuose, taip pat buvo nustatytas stipus šio veiksnio poveikis Kauno, Marijampolės, Tauragės ir Utenos regionuose. Eksportas, darbo užmokestis, aukštas gyventojų išsilavinimas taip pat yra stiprų poveikį TUI darantys veiksniai (ypatingai – didesniuose Lietuvos regionuose). Atlikus TUI paskirstymo Lietuvos regionuose 2004-2014 m. lemiančių veiksnių analizę ir jų poveikio vertinimą nustatyta, kad infrastruktūros nepakankamumas (ypatingai – mažesniuose regionuose) neigiamai veikia TUI paskirstymą. Kaip neigiamą aspektą galima išskirti ir tai, kad regionų projektų finansavimo sąlygų aprašuose yra nepakankamai platus remiamų veiklų sąrašas. BVP ir darbo užmokestis daro labai stiprų poveikį TUI paskirstymui Vilniaus, Šiaulių ir Klaipėdos regionuose. Rinkos dydis daro labai stiprų poveikį TUI paskirstymui Kauno ir Klaipėdos regionuose, o ekonominis atvirumas TUI paskirstymui Lietuvos regionuose yra nereikšmingas, nors pastebimas šio veiksnio poveikis nustatytas Kauno, Šiaulių ir Vilniaus regionuose. Trečioje darbo dalyje yra numatomos TUI pritraukimo bei paskirstymo atskiruose Lietuvos regionuose perspektyvos ir skatinimo galimybės. Analizuojant TUI paskirstymą regionų viduje pastebimi dideli netolygumai. Siekiant skatinti TUI pritraukimą ir paskirstymą Lietuvos regionuose yra tikslinga atnaujinti kelių, geležinkelių, transporto paslaugų, inžinerinę infrastruktūrą, vystyti pramoninių zonų ir LEZ projektus, steigti LEZ. Prie TUI pritraukimo ir tolygesnio jo paskirstymo regionų viduje prisidėtų ir dalinis regionų decentralizavimas ir regioninės politikos vystymas.

Raktiniai žodžiai: tiesioginės užsienio investicijos, Lietuvos regionai, tiesioginių užsienio investicijų pritraukimo veiksniai, tiesioginių užsienio investicijų paskirstymo veiksniai.

Domkienė, D. (2016). Factors affecting foreign direct investment attraction and distribution in Lithuanian regions. Siauliai university Financial and Investment Economics Studies Program Thesis. Thesis supervisor doc. dr. Dalia Rudytė. Siauliai university, Department of Economics, 79 p. (109 p.).

SUMMARY

Master's thesis identifies the most significant factors determining FDI attraction and distribution of Lithuanian regions and provides for attracting FDI and distribution in different regions of Lithuania perspective. The first part analyzed and systematized scientific literature related to the factors attracting FDI and distribution regions. In the second part of the work is carried out to attract FDI and distribution of Lithuanian regions determinants impact assessment year 2004-2014. The results partially confirmed the hypothesis. It was found that some of the attraction of FDI and the distribution of determinants of overlap (such as GDP, wages, economic openness and market size), but their impact depends on the region. After attracting FDI Lithuanian regions in 2004-2014 determinants analysis and impact assessment found that the higher the economic development of the regions due to FDI attraction and distribution. GDP has a very strong impact on FDI attraction and distribution of Vilnius, Klaipeda and Siauliai regions have also identified this factor Stipe effects Kaunas, Marijampole, Taurage and Utena regions. Exports, wages, high education level of the population is also a strong impact on FDI factors (especially - in the larger regions of Lithuania). The FDI distribution regions of Lithuania 2004-2014 m. determinants analysis and impact assessment, infrastructure failure (especially in smaller regions) adversely affects the distribution of FDI. As a negative aspect can be distinguished by the fact that the regional project financing conditions are not sufficiently supported by the extensive list of activities. GDP and wages have a very strong effect on the distribution of FDI in Vilnius, Siauliai and Klaipeda regions. The market size has a strong effect on the distribution of FDI in Kaunas and Klaipeda regions, and economic openness to FDI distribution Lithuanian regions is insignificant, though noticeable effect of this factor determined Kaunas, Siauliai and Vilnius regions. The third part is intended to attract FDI and distribution in different regions of Lithuania prospects and promotion opportunities. In order to promote FDI attraction and distribution of Lithuanian regions, it is appropriate to upgrade roads, railways, transport, engineering infrastructure, the development of industrial zones and FEZ projects, the establishment of SEZ. To attract FDI and its more even distribution within the regions to contribute and partial regional decentralization and regional development policies.

Keywords: foreign direct investment, Lithuanian regions, foreign direct investment attraction factors, foreign direct investment distribution factors.

TURINYS

ĮVADAS	8
1. VEIKSNIŲ, LEMIANČIŲ TIESIOGINIŲ UŽSIENO INVESTICIJŲ PRITRAUKIMĄ BEI PASKIRSTYMĄ REGIONUOSE, IDENTIFIKAVIMAS	11
1.1. Regioninių skirtumų atsiradimo priežastys.....	11
1.2. Tiesioginių užsienio investicijų samprata, formos ir klasifikacija	13
1.3. Tiesioginių užsienio investicijų poveikis šalies ekonomikai ir atskiriems regionams	16
1.4. Tyrimų, susijusių su tiesioginių užsienio investicijų pritraukimą ir paskirstymą regionuose lemiančiais veiksniais, apžvalga	17
1.4.1. Tiesioginių užsienio investicijų pritraukimą lemiančių veiksnių klasifikacija	17
1.4.2. Tiesioginių užsienio investicijų paskirstymą lemiantys veiksniai	20
2. TIESIOGINIŲ UŽSIENO INVESTICIJŲ PRITRAUKIMĄ BEI PASKIRSTYMĄ LIETUVOS REGIONUOSE LEMIANČIŲ VEIKSNIŲ POVEIKIO VERTINIMAS 2004-2014 METAIS	23
2.1. Veiksnių, lemiančių tiesioginių užsienio investicijų pritraukimą bei paskirstymą Lietuvos regionuose, poveikio vertinimo metodika	23
2.2. Tiesioginių užsienio investicijų struktūros ir dinamikos vertinimas Lietuvos regionuose 2004-2014 m.	26
2.3. Lietuvos regionų makroekonominės situacijos ir infrastruktūros 2004-2014 m. analizė ir vertinimas.....	31
2.4. Tiesioginių užsienio investicijų pritraukimą Lietuvos regionuose 2004-2014 m. lemiančių veiksnių analizė ir jų poveikio vertinimas	43
2.5. Tiesioginių užsienio investicijų paskirstymą Lietuvos regionuose 2004-2014 m. lemiančių veiksnių analizė ir jų poveikio vertinimas	52
3. TIESIOGINIŲ UŽSIENO INVESTICIJŲ PRITRAUKIMO BEI PASKIRSTYMO ATSKIRUOSE LIETUVOS REGIONUOSE PERSPEKTYVOS IR SKATINIMO GALIMYBĖS	60
3.1. Tiesioginių užsienio investicijų pritraukimo bei paskirstymo atskiruose Lietuvos regionuose perspektyvos	60
3.2. Tiesioginių užsienio investicijų pritraukimo bei paskirstymo atskiruose Lietuvos regionuose skatinimo galimybės	67
IŠVADOS	70
REKOMENDACIJOS	72
LITERATŪROS SĄRAŠAS	74
PRIEDAI	80

LENTELĖS

1 lentelė. Tiesioginių užsienio investicijų sąvokos apibrėžimai.....	13
2 lentelė. Tiesioginių užsienio investicijų formos	14
3 lentelė. Veiksniai, lemiantys tiesioginių užsienio investicijų pritraukimą	18
4 lentelė. Veiksniai, lemiantys tiesioginių užsienio investicijų paskirstymą	20
5 lentelė. Veiksnių, lemiančių TUI pritraukimą bei paskirstymą Lietuvos regionuose tyrimo etapai, uždaviniai ir metodai	23
6 lentelė. Koreliacinio ryšio stiprumo vertinimo charakteristikos	25
7 lentelė. Pagrindiniai Lietuvos regionų privalumai ir trūkumai.....	37
8 lentelė. BVP poveikis TUI pritraukimui Lietuvos regionuose 2004-2014 m.	46
9 lentelė. BVP, tenkančio vienam gyventojui, poveikis TUI pritraukimui Lietuvos regionuose.....	47
10 lentelė. Infliacijos poveikis TUI pritraukimui Lietuvos regionuose 2004-2014 m.	47
11 lentelė. Eksporto poveikis TUI pritraukimui Lietuvos regionuose 2004-2014 m.	48
12 lentelė. Darbo užmokesčio poveikis TUI pritraukimui Lietuvos regionuose 2004-2014 m.	48
13 lentelė. Mokesčių naštos poveikis TUI pritraukimui Lietuvos regionuose 2004-2014 m.	49
14 lentelė. Vyriausybės išlaidų poveikis TUI pritraukimui Lietuvos regionuose 2004-2014 m.	49
15 lentelė. Aukšto gyventojų išsilavinimo poveikis TUI pritraukimui Lietuvos regionuose 2004-2014 m.	50
16 lentelė. Gyventojų dalies miestuose poveikis TUI pritraukimui Lietuvos regionuose 2004-2014 m.	50
17 lentelė. Rinkos dydžio poveikis TUI paskirstymui Lietuvos regionuose 2004-2014 m.	57
18 lentelė. Ekonominio atvirumo poveikis TUI paskirstymui Lietuvos regionuose 2004-2014 m.	58
19 lentelė. TUI pritraukimo bei paskirstymo atskiruose Lietuvos regionuose skatinimo galimybės	68

PAVEIKSLAI

1 pav. Regioninių skirtumų atsiradimo priežastys	12
2 pav. TUI dinamikos pokyčiai Lietuvos regionuose 2004-2014 m., mln. EUR.....	26
3 pav. TUI struktūriniai pokyčiai pagal atskirus Lietuvos regionus 2004-2014 m., proc.....	28
4 pav. BVP pokyčiai Lietuvos regionuose 2004-2014 m., mln. EUR.....	31
5 pav. Nedarbo lygio pokyčiai 2004-2014 m., proc.	32
6 pav. Užimtumo lygio pokyčiai 2004-2014 m., proc.....	33
7 pav. Vidutinio mėnesinio darbo užmokesčio (bruto) pokyčiai 2004-2014 m., EUR	34
8 pav. Infliacijos pokyčiai 2004-2014 m., proc.....	35
9 pav. Eksperto srautų pokyčiai 2004-2014 m., proc.....	36
10 pav. Mokestinės naštos pokytis Lietuvoje 2004-2014 m., proc.	44
11 pav. Vyriausybės išlaidų pokytis Lietuvoje 2004-2014 m., mln. EUR.....	44
12 pav. Lietuvos regionuose gyvenančių asmenų dalis miestuose 2004-2014 m., proc.	45
13 pav. Rinkos dydžio (veikiančių ūkio subjektų) pokytis Lietuvos regionuose 2004-2014 m., sk.....	56
14 pav. Ekonominio atvirumo rodiklio pokytis Lietuvoje 2004-2014 m., proc.....	57
15 pav. TUI srautų prognozavimas atskiruose regionuose 2015-2017 m., mln. EUR.....	60
16 pav. TUI srautų prognozavimas Alytaus regiono savivaldybėse 2015-2017 m., EUR 1 gyv.....	61
17 pav. TUI srautų prognozavimas Kauno regiono savivaldybėse 2015-2017 m., EUR 1 gyv.....	62
18 pav. TUI srautų prognozavimas Klaipėdos regiono savivaldybėse 2015-2017 m., EUR 1 gyv.	63
19 pav. TUI srautų prognozavimas Marijampolės regiono savivaldybėse 2015-2017 m., EUR 1 gyv. .	63
20 pav. TUI srautų prognozavimas Panevėžio regiono savivaldybėse 2015-2017 m., EUR 1 gyv.....	64
21 pav. TUI srautų prognozavimas Šiaulių regiono savivaldybėse 2015-2017 m., EUR 1 gyv.....	64
22 pav. TUI srautų prognozavimas Tauragės regiono savivaldybėse 2015-2017 m., EUR 1 gyv.....	65
23 pav. TUI srautų prognozavimas Telšių regiono savivaldybėse 2015-2017 m., EUR 1 gyv.	66
24 pav. TUI srautų prognozavimas Utenos regiono savivaldybėse 2015-2017 m., EUR 1 gyv.....	66
25 pav. TUI srautų prognozavimas Vilniaus regiono savivaldybėse 2015-2017 m., EUR 1 gyv.....	67

IVADAS

Tiesioginės užsienio investicijos (toliau darbe – TUI) aprėpia skirtingas investicijų rūšis, kurios lemia pokyčius rinkose – kapitalą eksportuojančiose ir importuojančiose šalyse bei šių šalių regionuose. TUI tematikai šiomis dienomis skiriama nemažai dėmesio, jos apibrėžiamos kaip vienas iš svarbiausių valstybės ir regionų vystymąsi skatinančių veiksnių.

Tyrimo problema. TUI turi svarbią reikšmę šalies ekonomikai ir nors Lietuva įvardijama kaip viena patraukliausių investicijoms šalių, Pasaulio Banko studijose (Doing Business, 2014) teigiama, kad tarp 189 pasaulio valstybių geografiniu, geopolitiniu, socialiniu ir kitais aspektais Lietuva užima 24 vietą pagal patrauklumą, o lyginant su Europos sąjungos šalimis – 6 vietą. Vis dėlto, Lietuvos Statistikos departamento teikiamais duomenimis, TUI apimtys Lietuvoje yra ribotos ir nevienodos atskirose regionuose. Būtent tai ir nulėmė šio tyrimo problemą, kuri yra išreiškiama tokiais klausimais:

- *Kokie yra TUI pritraukimą atskiruose Lietuvos regionuose lemiantys veiksniai?*
- *Kodėl TUI tarp Lietuvos regionų paskirsto netolygiai?*
- *Kokie veiksniai labiausiai tokį netolygumą nulemia?*

Tyrimo naujumas ir aktualumas. TUI aktyvumas yra svarbi valstybės ūkio klestėjimo sudėtinė dalis. TUI pritraukimas yra vienas iš svarbiausių uždavinių kiekvienos šalies ekonomikoje. Jos taip pat atlieka ypatingai svarbų vaidmenį globalizacijos procese – šio proceso metu greitai plečiasi tarptautinis šalių bendradarbiavimas bei kapitalo judėjimas. TUI pritraukimas ir jų panaudojimas skatina socialines bei ekonomines reformas šalyse.

TUI įtaką įvairių šalių raidai tyrė tokie mokslininkai kaip V. Navickas (2008), K. Kalašinskienė (2009), R. Brenkevičiūtė (2010), D. Laskienė ir I. Pekarskienė (2011), A. Acaravici ir I. Ozturk (2012) ir daugelis kitų. TUI pritraukiančius lemiančius veiksnius savo moksliniuose darbuose išskyrė tokie autoriai kaip A. Heshmati (2007), L. Šečkutė ir V. Tvaronavičius (2007), C. Bellak, M. Leibrecht ir R. Stehrer (2008), E. Demirhan ir M. Masca (2008), D. Ruplienė ir K. Montvilaitė (2008), O. Čegyte ir A. Miečinskienė (2009), A. Hailu (2010), P. Walsh ir J. Yu (2010), J. Stankevičienė ir A. Lakštutienė (2012), M. Petrakou (2013), F. Yin, M. Ye ir L. Xu (2014), S. Iamsiraroj ir H. Doucouliagos (2015), J. C. Anyanwu ir N. D. Yameogo (2015) ir kiti autoriai. Visi nurodyti autoriai išskiria BVP rodiklį, kaip patį svarbiausių veiksnių, kuris daro įtaką TUI. Taip pat galima pažymėti, kad vieni iš dažniausiai tyrimuose analizuojamų rodiklių yra rinkos dydis, infliacija, eksportas, darbo užmokestis, ekonominis atvirumas, mokesčiai. Galima išskirti ir tokius rodiklius, kurie padeda pritraukti TUI: vyriausybės išlaidos, išsilavinimas, gyventojų dalis miestuose. Taigi yra aktualu išsiaiškinti, kokie veiksniai yra

reikšmingi Lietuvos regionų atveju. Nors TUI pritraukiančių ir jų paskirstymą lemiantys veiksniai ir buvo tyrinėti, tačiau kompleksinis TUI pritraukiančių ir paskirstymą lemiančių veiksnių poveikio vertinimas Lietuvos regionų mastu pasižymi nepakankamu ištirtumu. Būtent tai lemia temos aktualumą ir naujumą.

Tyrimo objektas – TUI pritraukimą ir paskirstymą lemiantys veiksniai.

Tyrimo dalykas – veiksnių, lemiančių TUI pritraukimą ir paskirstymą Lietuvos regionuose, poveikis.

Tyrimo tikslas – identifikuoti reikšmingiausius veiksnius, lemiančius TUI pritraukimą ir paskirstymą Lietuvos regionuose ir numatyti TUI pritraukimo bei paskirstymo atskiruose regionuose perspektyvas.

Tyrimo tikslui pasiekti magistro baigiamajame darbe keliami šie **uždaviniai**:

1. Išanalizuoti ir susisteminti veiksnių, lemiančių TUI pritraukimą bei paskirstymą regionuose teoriją;

2. Išanalizavus struktūrinius ir dinامينius TUI pokyčius Lietuvos regionuose 2004-2014 m., įvertinti TUI pritraukimą ir paskirstymą lemiančius veiksnius Lietuvos regionuose;

3. Atskleisti TUI pritraukimo bei paskirstymo atskiruose Lietuvos regionuose perspektyvas ir skatinimo galimybes.

Hipotezė: TUI pritraukimą lemiantys veiksniai yra tie patys veiksniai, kurie nulemia ir TUI paskirstymą regione, tačiau jų poveikis pritraukiant ir paskirstant TUI kiekvienam regione gali skirtis.

Tyrimo bazė: metodologija, metodika, strategija.

Teorinėje darbo dalyje atliekama mokslinės literatūros analizė, sisteminimas ir apibendrinimas. Teorinei analizei naudoti Lietuvos ir užsienio autorių atlikti tyrimai, straipsniai ir specializuoti leidiniai. Tiriamajai daliai taikomi tokie metodai: analitinis-kritinis metodas, koreliacinė-regresinė analizė bei atliktas statistinių duomenų grupavimas, apdorojimas, palyginimas. Tiriamajai daliai naudoti Lietuvos Respublikos statistikos departamento, Lietuvos banko, tarptautinių statistinių duomenų sistemų duomenys.

Darbo struktūra: Magistro baigiamąjį darbą sudaro įvadas, trys tarpusavyje susijusios dalys, išvados ir rekomendacijos, literatūros sąrašas, priedai.

• Pirmajame skyriuje pateikiama TUI samprata, formos bei klasifikavimo ypatumai, analizuojama jų teigiama bei neigiama įtaka šalies ekonomikai, aptariami TUI pritraukimą ir paskirstymą lemiantys veiksniai.

- Antrajame skyriuje išanalizuoti TUI rodikliai, atliekama lyginamoji TUI rodiklių analizė Lietuvos regionuose, įvertinami TUI pritraukimą ir paskirstymą atskiruose Lietuvos regionuose lemiantys veiksniai.

- Trečiajame skyriuje pateikiamos TUI pritraukimo ir perspektyvos bei skatinimo galimybės atskiruose Lietuvos regionuose.

1. VEIKSNIŲ, LEMIANČIŲ TIESIOGINIŲ UŽSIENO INVESTICIJŲ PRITRAUKIMĄ BEI PASKIRSTYMĄ REGIONUOSE, IDENTIFIKAVIMAS

1.1. Regioninių skirtumų atsiradimo priežastys

Bendriausia prasme regioną galima apibūdinti kaip tiek valstybės viduje, tiek globaliu lygiu formuojamą teritorinį vienetą. Taigi, prieš analizuojant regioninių skirtumų priežastis, yra tikslinga trumpai panagrinėti pačio regiono sampratą.

Paprasčiausią regiono apibūdinimą pateikia W. R. Barnes ir K. A. Foster (2012). Šie autoriai (Barnes ir Foster, 2012) nurodo, kad regionas yra į administracinius vienetus suskirstyta valstybės teritorija. Anot R. Higgot (2005), regionas yra ne visada fiksuotas ribas turinti šalies ar pasaulio sritis, apibūdinama ekonominėmis ir socialinėmis charakteristikomis. E. Bivainis ir T. Tamošiūnas (2007, p. 31) siūlo regioną traktuoti kaip teritorinį vienetą, kuriame vykdoma politika, atitinkanti to vieneto poreikius, bet kartu orientuota į visumos (valstybės) gerovės siekimą. R. Bar-El (2008, p. 115) teigia, kad regionas yra teritorijos dalis, apibūdinama per jos geografines, demografines ir aplinkosaugines charakteristikas.

M. Išoraitė (2008, p. 47) išskiria du požiūrius į regionų sampratą:

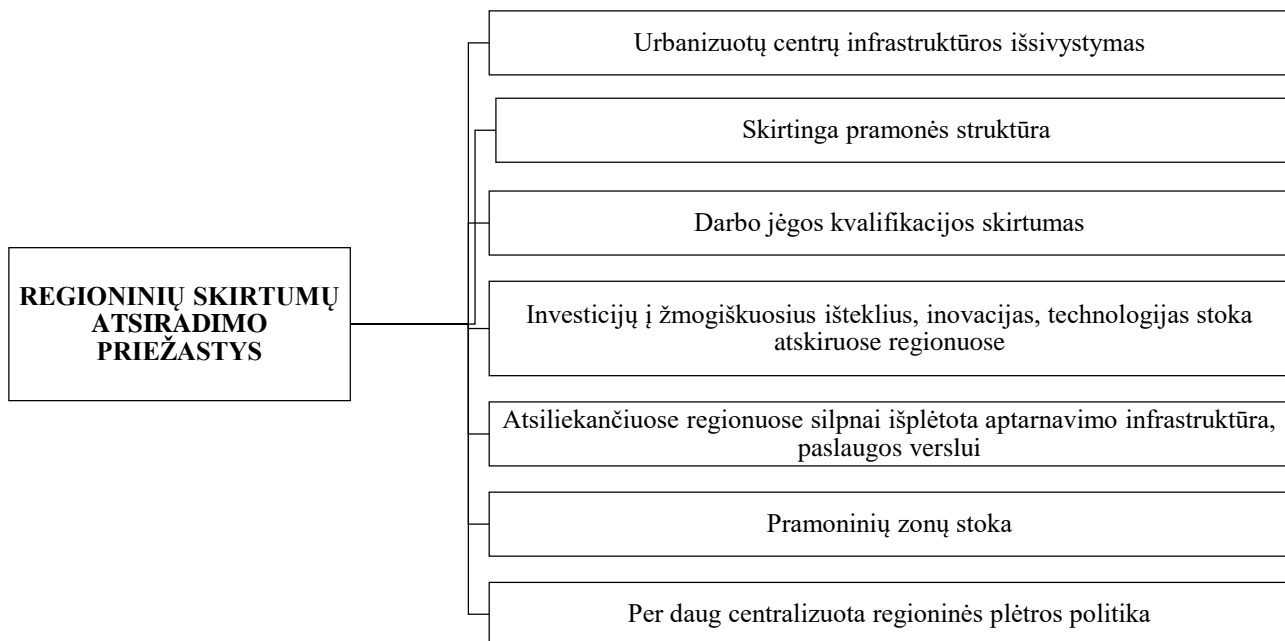
- Pirmasis požiūris yra siejamas su griežtu regiono apibrėžimu – t. y. regionas yra teritorinis vienetas, tiesiogiai pavaldus centrinei vyriausybei. Jis turi politinę reprezentavimo galią, kurią vykdo renkama taryba, o jos nesant, kiti regioninio lygio valdžios organai. Tačiau regioninių institucijų, kurioms galima pritaikyti šį apibrėžimą, yra labai nedaug (pvz., Vokietijos Žemės, Olandijos provincijos, Prancūzijos regionai);

- Pagal antrąjį požiūrį regionas traktuojamas kaip institucinis teritorinis vienetas tarp centrinės valdžios ir vietos savivaldos. Tokio regiono pagrindinė atsakomybė yra ekonomikos plėtros skatinimas ir nacionalinio konkurencingumo stiprinimas (Išoraitė, 2008, p. 47).

Taigi, darbo autorės nuomone, regioną galima traktuoti kaip teritorinį vienetą, kuriame tenkinami to teritorinio vieneto ekonominiai ir socialiniai poreikiai, kartu orientuojantis į visuomeninę gerovę.

Pažymėtina, kad išsivysčiusiose šalyse stabili regionų plėtra ir tvirtas sistemos „centras – regionai“ funkcionalumas pasireiškia pasidalijimu tarp centrinio, regioninio ir vietos valdymo, biudžetinio federalizmo subalansuota sistema, įvairių formų ir priemonių taikymo valstybės reguliavime. Tačiau negalima teigti, kad pirmaujančios šalys jau išsprendė visas savo regionų problemas. Manoma, kad tradicinės problemos sumažėja, pereina į kitą būklę, bet visiškai neišnyksta. (Česnonis, 2012, p. 20).

A. Stankaitytė ir I. Pikturnaitė (2010) nurodo, kad Lietuvos išsivystymo netolygumai ir didėjantis atotrūkis tarp regionų yra gerai suvokiama problema, todėl yra ypatingai sudėtinga užtikrinti tolygią ekonominę ir socialinę plėtrą regionų viduje. Lietuvos regionų patrauklumas tiek užsienio, tiek vietinėms investicijoms yra labai nevienodas ir tie skirtumai kasmet auga. Regioninių skirtumų atsiradimo priežastys yra pateikiamos 1 paveiksle.

1 pav. Regioninių skirtumų atsiradimo priežastys

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis A. Stankaityte ir I. Pikturnaite (2010)

Matyti (žr. 1 pav.), kad skirtumai priklauso nuo regiono urbanizacijos, pramonės struktūros, skirtumų susijusių su darbo jėga ir investicijų į žmogiškuosius išteklius, inovacijas, technologijas stokos, aptarnavimo infrastruktūros bei paslaugų verslui išsivystymo, pramoninių zonų vystymo ir regioninės plėtros centralizacijos. A. Stankaitytė ir I. Pikturnaitė (2010) nurodo, kad didžiausiuose miestuose didesnę dalį sudaro naujos, santykinai modernios pramonės šakos, tuo tarpu pramoniniai pajėgumai periferiniuose rajonuose daugiausia yra „paveldėti“ iš ankstesnio laikotarpio ir pasenę, todėl didelės darbo sąnaudos ir mažas darbo našumas. Be to, valstybė tampa per dideliu junginiu, kad sugebėtų greitai ir tikslingai reaguoti į regionų problemas, todėl būtina decentralizuoti sprendimų laisvę regioninėms ir vietinėms valdžios institucijoms (nepakankamos mokesstinės lengvatos investuotojams atsilikusiuose regionuose). Taigi galima teigti, kad regioninė politika atlieka ypatingai svarbų vaidmenį. Pagal Lietuvos Respublikos regioninės plėtros įstatymą (2000, akt. red. 2013) regioninė politika yra valstybės institucijų ir kitų subjektų tikslinė veikla, kuria daromas diferencijuotas poveikis valstybės regionų socialinei ir ekonominei plėtrai, siekiant mažinti regionų socialinius ir ekonominius

skirtumus bei išsivystymo netolygumus pačiuose regionuose, skatinti visoje valstybės teritorijoje tolygią ir tvarią plėtrą. Darbo autorės nuomone, urbanizuota aplinka taip pat daro nemažą įtaką investicijų pritraukimui į regionus ir verslo vystymui, nes vis daugiau verslų telkiasi miestuose. V. Ratkevičienė (2005) pabrėžia, kad kaimo gyventojų verslumas gerokai mažesnis, nei miesto. Mažas investicinis kaimo gyventojų pajėgumas, menka vartotojų perkamoji galia, kaimo nepatrauklumas šalies ir užsienio investuotojams stabdo smulkaus ir vidutinio verslo, kaip pagrindinio darbo vietų kaime šaltinio, plėtrą.

Apibendrinant galima teigti, kad regionas yra teritorinis vienetas klasifikuojamas pagal geografines, ekonomines ir socialines charakteristikas. Regioninių skirtumų atsiradimo priežastys yra įvairios, tačiau pagrindinėmis galima laikyti regionų urbanizaciją, šalyje vykdomą regioninę politiką, infrastruktūros ir pramonės išsivystymą bei darbo jėgos skirtumus, todėl natūralu, kad skirtingi regionai pritraukia ir nevienodas TUI apimtis.

1.2. Tiesioginių užsienio investicijų samprata, formos ir klasifikacija

Nuo Lietuvos valstybės nepriklausomybės atkūrimo laikų vienas iš pagrindinių šalies vidaus politikos tikslų buvo ir yra ekonomikos plėtra. Vienas iš šalies plėtrą ir ekonominę raidą lemiančių veiksnių yra TUI. Siekiant detalesnio TUI suvokimo, 1 lentelėje yra pateikiama jų samprata.

1 lentelė

Tiesioginių užsienio investicijų sąvokos apibrėžimai

Autoriai, Šaltiniai, metai	Samprata
A. V. Rutkauskas ir P. Stankevičius (2006)	Investicijos, kurių pagrindu susiformuoja tiesioginio užsienio investuotojo ir tiesioginio investavimo įmonės ilgalaikiai santykiai bei interesai.
OECD (2008)	Investicijos, kurių pagrindu tarp tiesioginio investavimo įmonės bei tiesioginio užsienio investuotojo susiformuoja ilgalaikiai ekonominiai interesai ir santykiai. Žemutine riba, nuo kurios tiesioginis užsienio investuotojas gali daryti nemažą įtaką įmonės valdymui, laikoma 10 proc. paprastųjų akcijų ar balsavimo teisių.
S. Contessi ir A. Weinberger (2009)	Įmonės įsigijimas kitoje šalyje, kuriai investuotojas daro ilgalaikį poveikį.
D. Bernatonytė (2010)	Vienos šalies rezidentų (tiesioginių investuotojų) ilgalaikės naudos įsigijimas iš kitos įmonės šalies rezidentės (įmonės su tiesioginėmis investicijomis). Tai investicijos į įmones, žemę, materialias atsargas, kapitalines prekes, kuriose yra kapitalas ir valdymas. Investuotojas išlaiko investuojamo kapitalo naudojimo kontrolę.
Q. Abbas ir kt. (2011)	Investicijos, kurių pagrindu susiformuoja ilgalaikiai ekonominiai santykiai ir interesai tarp tiesioginio investuotojo ir tiesioginio investavimo bendrovės.
B. Melnikas (2014)	Iš užsienio į kitoje šalyje esamus ar kuriamus objektus, skirtus gamybinei ar negamybinei veiklai plėtoti, įdedamas (investuojamas) kapitalas. Tai tiesioginiai kapitalo srautai iš užsienio, pasireiškiantys kaip tam tikru periodu vykstantis procesas.

Šaltinis: sudaryta autorės

Apibendrinant 1 lentelėje pateiktas sampratas, galima teigti, kad mokslininkai TUI apibūdina panašiai. TUI yra pripažįstami tie kapitalo įdėjimai (kreditavimas, akcijų įsigijimas), jeigu investitorius

turi arba gauna ne mažiau, kaip 10 proc. paprastųjų akcijų, balsų arba atitinkamą ekvivalentą. Kaip pažymi S. Valentinavičius (2010), dešimt ir daugiau procentų paprastųjų akcijų arba balsavimo teisių turėtų būti pripažįstama žemiausia riba, nuo kurios tiesioginis užsienio investuotojas turi galimybę dalyvauti valdant tiesioginio investavimo įmonę (daryti poveikį įmonės valdymui). Anot D. Ruplienės (2013), TUI yra laikomos viena iš svarbiausių tarptautinio kapitalo judėjimo formų, o tai nulemia didelį susidomėjimą šio reiškinio priežastimis. TUI yra naudingesnės, nei kitų tipų investicijos, nes jų dėka planuojama ilgalaikė veikla. Taigi, darbo autorės nuomone, kiekvienos valstybės atstovai stengiasi pristatyti savo šalį, kaip palankią valstybę, kuri gali priimti šias investicijas. Kiekviena valstybė, priimdama investicijas jas turi nukreipti į tokias ekonominės veiklos rūšis, kuriose jaučiamas šių investicijų trūkumas, taip siekiant kuo labiau plėtoti tam tikras veiklos šakas.

Mokslinėje literatūroje pateikiama nemažai investicijų formų, rūšių bei būdų, tad norint detaliau analizuoti TUI, būtina aiškiai suvokti jų formas (žr. 2 lentelę).

2 lentelė

Tiesioginių užsienio investicijų formos

Autoriai/Saltiniai, metai	Formos
V. Pilinkienė (2008)	<ul style="list-style-type: none"> • Naujų įmonių statyba (reikalaujama visas operacijas pradėti nuo pradžios); • Užsienyje veikiančių įmonių pirkimas; • Bendros su užsienio kapitalu ir užsienio kapitalo įmonės steigimas: bendrosios kompanijos, kurių dalyviai yra vietos ir užsienio investuotojai; bendrosios kompanijos, kurių dalyviai yra tos pačios valstybės investuotojai, investuojantys savo kapitalą užsienio rinkoje; bendrosios kompanijos, kurių dalyviai yra skirtingų valstybių investuotojai, investuojantys savo kapitalą užsienio rinkoje.
Lietuvos Statistikos departamento TUI statistinio tyrimo metodika (2008)	<ul style="list-style-type: none"> • Tiesioginiam užsienio investuotojui tenkanti įmonės nuosavo kapitalo dalis, atitinkanti turimus balsus, t. y. turimą įmonės įstatinio kapitalo dalį. Nuosavą kapitalą sudaro akcinis kapitalas (įvertintas nominalia akcijų verte; rinkos verte, jei įmonių akcijomis prekiaujama vertybinių popierių biržoje) ir rezervai; • Reinvesticijos – tiesiogiai užsienio investuotojui priklausanti, bet dividendų forma nepaskirstyta, įmonėje likusi, pelno (nuostolio) dalis (proporcinga turimų balsų skaičiui); • Tiesioginio užsienio investuotojo turimi skolos vertybiniai popieriai; • Tiesioginio užsienio investuotojo investavimo įmonei suteiktos ilgalaikės ir trumpalaikės paskolos. Valstybės vardu gautos ir su valstybės garantija paimtos paskolos nėra tiesioginės užsienio investicijos; • Kitas įmonės kapitalas – tiesioginio užsienio investuotojo ir investavimo įmonės skolos už prekes ir paslaugas, apskaičiuoti, bet neišmokėti dividendai, privilegijuotos akcijos, nesuteikiančios teisių į turimą likviduojant įmonę ir t.t.
S. Valentinavičius (2010)	<ul style="list-style-type: none"> • Naujų įmonių statyba; • Užsienyje veikiančių įmonių pirkimas; • Bendros su užsienio kapitalu įmonės steigimas; • Užsienio kapitalo įmonės steigimas.
A. K. Das Mohapatra (2012)	<ul style="list-style-type: none"> • Plyno lauko užsienio investicijos – gamybos kūrimas bei įdiegimas investicijas priimančioje šalyje; • Įmonių susijungimas ir jų įsigijimas – jau veikiančių kompanijų įsigijimas ar susijungimas su kita užsienio kompanija; • Atstatymas tų teritorijų, kurios nėra naudojamos – tai naujų kompanijų kūrimas, panaudojant jau nenaudojamus pastatus ar technologijas.
J. Naulickaitė ir J.	Skirstymas į horizontaliąsias, vertikaliąsias, siekiančias efektyvumo, TUI, kuriomis siekiama

Autoriai/Šaltiniai, metai	Formos
Solnyškinienė (2015)	praplėsti rinką, pasinaudoti gamtiniais ištekliais, padinti efektyvumą, padidinti strateginio turto efektyvumą.

Šaltinis: sudaryta autorės

Dažniausiai pasireiškiančios TUI formos yra naujų įmonių statyba, užsienyje veikiančių įmonių pirkimas, bendros su užsienio kapitalu įmonės steigimas bei užsienio kapitalo įmonės steigimas (žr. 2 lentelę). Tačiau mokslinėje literatūroje yra pateikiamos ir kitokios TUI klasifikacijos. A. K. Das Mohapatra (2012) nurodo, kad Plyno lauko investicijos yra naujo ūkinio komercinio vieneto sukūrimas tokioje teritorijoje, kurioje nebuvo vykdoma jokia veikla (lėšos investuojamos į visiškai naujus gamybos objektus). Be to, kuriant naują infrastruktūrą, užsienio bendrovės taip pat kuria naujas ilgalaikes darbo vietas vietinės rinkos darbuotojams. Plyno lauko investicijos atsiranda tada, kai daugianacionalinės kompanijos su besivystančiomis šalimis sudaro sutartis kurti naujas gamyklas ar kompanijas. Besivystančios šalys dažnai siūlo būsimoms įmonėms mokesčių lengvatas, subsidijas ir kitų tipų paskatas, taip dar labiau skatinant pritraukti plyno lauko investicijas.

Mokslinėje literatūroje TUI yra skirstomos į horizontaliąsias ir vertikaliąsias. Horizontaliosios TUI – yra tokios TUI, kuriomis siekiama patekti į naujas rinkas (Asiedu, 2006). Pasak J. Naulickaitės ir J. Solnyškinienės (2015), horizontaliąsias TUI dažniausiai lemia siekis geriau patenkinti vietinės rinkos poreikius, pasinaudoti vietinės rinkos dydžio teikiamais pranašumais, sumažinti transportavimo kaštus, išvengti tam tikrų prekybos apribojimų. Tuo tarpu vertikaliomis TUI siekiama mažinti gamybos sąnaudas ir taip maksimizuoti pelną pasinaudojant užsienio šalyje esančiais santykinai pigesniais gamybos ištekliais. Pasak M. C. Latorre (2008), naudojant vertikalias TUI, produkcijos gamyba geografiškai yra išskaidoma, atsižvelgiant į patiriamus gamybos kaštus. Vertikaliųjų TUI atveju produkcija yra tik gaminama šias investicijas priimančioje šalyje, tačiau parduodama kitose šalyse (Asiedu, 2006). Išteklių arba turto siekiančiomis TUI laiko tas investicijas, kuriomis siekiama pasinaudoti gamybos ištekliais, kurie šalyje investuotojoje yra neprieinami (tam tikri gamtiniai ištekliai, žaliavos, pigi darbo jėga). Tuo tarpu efektyvumo siekiančios TUI traktuojamos kaip investicijos, dėl kurių kompanija gali gauti naudos dėl geografiškai viena nuo kitos nutolusių, bet bendrai valdomų veiklų. C. Sakali (2013) papildo, kad šio tipo investicijų atveju nauda gaunama pasinaudojant gamybos kaštų skirtumais tarp TUI teikiančių ir jas priimančių šalių.

Apibendrinant galima teigti, kad TUI turėtų būti traktuojamos kaip tiesioginiai užsienio kapitalo srautai į šalį. TUI kapitalo srautus apima įgytos akcijos, reinvestuotos pajamos, paskolos ūkio subjektams ir kiti kapitalo srautai, susieti investuojančios ir investicijas priimančios šalies tarpusavio

įsipareigojimų. TUI galima skirstyti pagal jų investavimo objektą (pvz., konkrečią pramonės šaką), investavimo tipą (naujų įmonių statyba, veikiančių įmonių pirkimas, bendros su užsienio kapitalu įmonės kūrimas, užsienio kapitalo įmonės kūrimas) ar investavimo paskirtį (siekiama praplėsti rinką, pasinaudoti gamtiniais ištekliais, padidinti efektyvumą arba pasiekti strateginio turto efektyvumo). Investavimo formos pasirinkimas priklauso nuo investuotojo motyvų individualiu atveju.

1.3. Tiesioginių užsienio investicijų poveikis šalies ekonomikai ir atskiriems regionams

TUI turi didžiulę reikšmę ekonomikos globalizacijos procesui. TUI įvairių mokslininkų pripažįstamos kaip vienas iš tarptautinių ekonominių santykių plėtojimosi elementų. Visame pasaulyje sparčiai didėja konkurencija dėl TUI pritraukimo. Ne tik valstybės, bet ir regionai stengiasi akcentuoti savo privalumus, taikyti įvairias paskatas ir strategijas, skirtas užsienio investuotojams. Tačiau TUI poveikis gali būti ir neigiamas.

R. Brenkevičiūtė (2010) pastebi, kad TUI valstybių ekonominėje politikoje dažniausiai besąlygiškai laikomos teigiamu reiškiniu ir yra kryptingai naudojamos ekonominiam augimui skatinti. Vis dėlto, mokslinėje literatūroje atsispindi įvairiarūšis TUI poveikis investuojančios ir investicijas priimančios šalies ekonominei plėtrai.

Pasak D. Laskienės ir I. Pekarskienės (2011), šiuolaikinėje ekonominėje literatūroje daug dėmesio skiriama šalies ekonominio augimo analizei ir pagrindinių veiksnių, lemiančių šalies ekonominį produktyvumą, tyrimui. TUI mokslinėje akcentuojamos kaip vienas iš svarbiausių ekonominio augimo veiksnių, todėl atliekama nemažai tyrimų, siekiant išsiaiškinti jų poveikį šalies ekonomikos plėtrai. Ekonominiam vystymuisi, plėtrai bei tobulėjimui yra reikalingos lėšos. Dažniausiai lėšų skatinti ekonominiams procesams nepakanka, todėl vienas iš svarbiausių ekonominių šalies augimą lemiančių veiksnių yra TUI pritraukimas.

Pasak D. Ruplienės ir L. Garšvienės (2008), TUI – abiem pusėms naudingas procesas. Priimančiai TUI šaliai jos suteikia lėšų, kurios leidžia importuoti prekes ir paslaugas ar net technologijas iš kitų valstybių. Be to, taip šalis gali padidinti eksporto apimtį, o tai, savo ruožtu, padidina šalies kuriamą produktą ir leidžia pasiekti masto ekonomiją. TUI taip pat įgalina perimti pažangiausią vadybinę ir organizacinę patirtį. Šalims, kuriose vietinio kapitalo trūkumas yra pagrindinė kliūtis darbo vietų kūrimui ir ekonominiam augimui, užsienio investicijos užpildo šią spragą.

Lietuvos bei užsienio mokslininkų straipsniuose taip pat akcentuojama TUI nauda, kuri siejama su integracija tarptautinėse rinkose, naujų technologijų perkėlimu bei įgūdžių plėtra. Visos šalys, tikėdamos teigiamo efekto, didinant pajamas iš kapitalo įplaukų, pažangių technologijų, rinkos

supratimo, aktyviai ieško, kaip pritraukti TUI. R. Y. Faras ir K. H. Ghali (2009) nuomone, TUI skatina subalansuotą tam tikrų ekonomikos sektorių augimą, nukreipiant investicijas į nepatrauklias ekonomines veiklas bei diversifikuojant ekonominę bazę, o tai užtikrina produktyvaus kapitalo kaupimąsi ateityje.

Tačiau TUI poveikis pasižymi ne vien teigiamu poveikiu. M. Tvaronavičienė ir K. Kalašinskaitė (2003) pastebi stiprią valdžios priklausomybę nuo užsienio investuotojų, ne visada dalijamasi gauta nauda su šalimi, priėmusia investicijas. Šalies ūkis įgyja technologinę priklausomybę nuo užsienio investicijas suteikusio subjekto. Tarptautinės įmonės, atlikdamos bendrus mokslinius tyrimus, naudoja investicijas priėmusios šalies žmonių idėjas ir žinias, sukelia „protų nutekėjimą“. Kartais kyla nesutarimų dėl darbo užmokesčio, žaliavų kainų, užsienio investuotojai ima kištis į vyriausybės veiklą.

Apibendrinant galima teigti, kad vieningos nuomonės, kokį poveikį TUI daro šalies ekonomikai, nėra. Vienų autorių nuomone, TUI padidina vietinės šalies kapitalą, diegia naujas technologijas ir technines žinias, padidina vietinę konkurenciją, plėtoja, tobulina žmogiškuosius išteklius, skatina naujų darbo vietų atsiradimą, teigiamai veikia mokėjimų balansą, didina šalies biudžeto pajamas. Kiti autoriai įžvelgia neigiamą TUI poveikį šalies ekonomikai ir regionams. Jų nuomone, TUI traukia iš vietinės šalies kapitalą, o tai lemia šalies ekonomikos plėtojimosi tempų sulėtėjimą. Ne visada dalijamasi gauta nauda su šalimi, priėmusia investicijas. Tiek šalies ūkis, tiek atskiras regionas įgyja technologinę priklausomybę nuo užsienio investicijas suteikusio subjekto.

1.4. Tyrimų, susijusių su tiesioginių užsienio investicijų pritraukimą ir paskirstymą regionuose lemiančiais veiksniais, apžvalga

1.4.1. Tiesioginių užsienio investicijų pritraukimą lemiančių veiksnių klasifikacija

Sprendimas, kur investuoti ir ar apskritai verta investuoti, yra sudėtingas procesas, todėl kiekviena šalis – investuotoja, ieško patrauklios investavimui aplinkos. Siekdamas pritraukti kuo daugiau TUI, šalis kuria ir formuoja savo ekonomines aplinkas, kurios turi tiesioginį poveikį formuojant požiūrį apie valstybės patrauklumą bendrame kitų šalių kontekste.

Viena iš svarbiausių tiesioginio užsienio investavimo priežasčių yra noras patekti į užsienio rinkas ir taip padidinti savo pardavimų apimtį, kai įmonė jau sėkmingai parduoda savo produkciją vietinėje rinkoje. Pasak J. Stankevičienės ir A. Lakštutienės (2012), TUI pritraukimas atlieka svarbų nacionalinės plėtros strategijos vaidmenį daugelyje šalių, investicijas suvokiant kaip patraukliausią ekonomikos plėtros elementą, apimančią kapitalo, technologijos, rinkodaros, verslumo ir žmogiškųjų išteklių valdymo visumą.

Visgi analizuojant mokslinę literatūrą, pastebimi požūrio į veiksnis, lemiančius TUI pritraukimą, skirtumai (žr. 3 lentelę).

3 lentelė

Veiksniai, lemiantys tiesioginių užsienio investicijų pritraukimą

Autorius, metai	Veiksniai lemiantys TUI pritraukimą
A. Heshmati (2007)	Mokesčių lengvatos, darbo užmokesčio subsidijos, eksportas, BVP, valdžios sektoriaus vartojimas, darbo užmokestis, infliacijos, švietimo lygis.
L. Šečkutė ir V. Tvaronavičius (2007)	BVP, eksportas, vidutinis mėnesio atlyginimas, rinkos dydis, ekonominis atvirumas, mokesčių našta.
C. Bellak, M. Leibrecht ir R. Stehrer (2008)	BVP vienam gyventojui, mokesčiai, politinė rizika, infliacija, darbo sąnaudos.
E. Demirhan ir M. Masca (2008)	BVP vienam gyventojui, infliacijos lygis, vieno darbuotojo sąnaudos gamyboje, pelno mokesčio tarifas, rinkos dydis, šalies atvirumo lygis (skaičiuojamas sumuojant eksportą ir importą bei dalijant iš nominalaus BVP).
D. Ruplienė ir K. Montvilaitė (2008)	Vidutinis mėnesinis darbo užmokestis, vidutinės namų ūkių nariui tenkančios pajamos, ekonominio atvirumo indeksas.
O. Čegyė ir A. Miečinskienė (2009)	Eksporto apimtys, rinkos dydis, mokesčių našta, išsilavinimo lygis, mokslinių tyrimų ir technologijų pažangos naudojimo lygis.
A. Hailu (2010)	Vertybinių popierių rinkos prieinamumas, fiksuotas ir judrusis ryšys 100 žmonių, darbo kiekis šalyje (gyventojų skaičiaus augimas), darbo kokybė šalyje (miesto gyventojų skaičius), BVP, prekybos rodikliai, karo išlaidos, infliacija, valdžios sektoriaus galutinio vartojimo išlaidos.
P. Walsh ir J. Yu (2010)	BVP vienam gyventojui, rinkos dydis, infliacija, ekonomikos atvirumas, BVP augimas (proc.), valiutų kursai.
J. Stankevičienė ir A. Lakštutienė (2012)	Ekonomikos augimas (BVP), rinkos dydis, eksportas, ekonominis atvirumas, mokesčių našta, vidutinis mėnesio atlygis, išlaidos moksliniams tyrimams ir technologijų plėtrai.
J. C. Anyanwu ir N. D. Yameogo (2012)	Rinkos dydis, korupcijos lygis, infliacija, ekonomikos augimas, bendrasis vidaus produktas, tenkantis vienam gyventojui, infrastruktūra, žmogiškasis kapitalas, atvirumo indeksas, finansinis išsivystymas, teisinė aplinka.
M. Petrakou (2013)	BVP vienam gyventojui, rinkos dydis, žmogiškasis kapitalas, išsilavinimas, išsivystymo lygis.
S. Iamsiraroj ir H. Doucouliagos (2015)	BVP, rinkos dydis, darbo sąnaudos, palūkanų norma, infliacija, valiutos kursas, mokesčių našta.
J. C. Anyanwu ir N. D. Yameogo (2015)	BVP, politinė situacija (demokratijos lygis šalyje), ekonomikos atvirumas, rinkos dydis, žmogiškasis kapitalas, infliacija, gyventojų dalis miestuose, gyvenimo trukmė.

Šaltinis: sudaryta autorės

Galima teigti, kad beveik visi 3 lentelėje pateikti mokslininkai *BVP* nurodo kaip patį svarbiausią veiksnį, lemiantį TUI pritraukimą. Kitas aktualus veiksnys, lemiantis TUI pritraukimą, yra *rinkos dydis* (Šečkutė ir Tvaronavičius, 2007; Demirhan ir Masca, 2008; Čegyė ir Miečinskienė, 2009; Walsh ir Yu, 2010; Stankevičienė ir Lakštutienė, 2012; Petrakou, 2013; Iamsiraroj ir Doucouliagos, 2015). Taip pat galima išskirti ir tokius pritraukimą lemiančius veiksnis, kaip *infliacija* (Heshmati, 2007; Bellak, Leibrecht ir Stehrer, 2008; Demirhan ir Masca, 2008; Hailu, 2010; Walsh ir Yu, 2010; Iamsiraroj ir Doucouliagos, 2015; Anyanwu ir Yameogo, 2015), *eksportas* (Heshmati, 2007; Šečkutė ir Tvaronavičius, 2007; Demirhan ir Masca, 2008; Čegyė ir Miečinskienė, 2009; Stankevičienė ir Lakštutienė, 2012), *darbo užmokestis* (Heshmati, 2007; Ruplienė ir Montvilaitė, 2008), *ekonominis*

atvirumas (Šečkutė ir Tvaronavičius, 2007; Demirhan ir Masca, 2008; Ruplienė ir Montvilaitė, 2008; Walsh ir Yu, 2010; Stankevičienė ir Lakštutienė, 2012; Anyanwu ir Yameogo, 2015), *mokesčiai* (Heshmati, 200; Šečkutė ir Tvaronavičius, 2007; Bellak, Leibrecht ir Stehrer, 2008; Demirhan ir Masca, 2008; Ruplienė ir Montvilaitė, 2008; Čegyte ir Miečinskienė, 2009; Stankevičienė ir Lakštutienė, 2012; Yin, Ye ir Xu, 2014; Iamsiraroj ir H. Doucouliago, 2015), *vyriausybės išlaidos* (Hailu, 2010; Stankevičienė ir Lakštutienė, 2012; Yin, Ye ir Xu, 2014), *išsilavinimas* (Čegyte ir Miečinskienė, 2009; Petrakou, 2013) ir *gyventojų dalis miestuose* (Hailu, 2010; Yin, Ye ir Xu, 2014; Anyanwu ir Yameogo, 2015).

A. Hailu (2010) tyrimo rezultatai atskleidė, kad be BVP, infrastruktūros, darbo kokybės, stabilios politinės aplinkos didelę teigiamą įtaką daro ir valstybės politikos formuotojai, nes jie formuoja stabilią politinę aplinką, taip skatinant prekybą ir gerinant infrastruktūros būklę. Pažymėtina, kad institucijos, šalies vykdoma politika ir jos formuotojai atlieka vis svarbesnį vaidmenį pritraukiant TUI į šalį ar atskirus regionus. D. Ruplienė ir K. Montvilaitė (2008) nurodo, kad būtent nuo institucijų priklauso ir rinkos efektyvumas, ir galutiniai gamybos kaštai, ir informacijos prieinamumas. Pritraukiant TUI į pereinamosios ekonomikos valstybę, instituciniai veiksniai gali daryti neigiamą įtaką dėl savo nestabilumo. Šių autorių (Ruplienė ir Montvilaitė, 2008) tyrimo rezultatai taip pat atskleidė, kad ženkliausiai TUI apimtis lemia šalies ekonominis atvirumas. A. Benasy-Quere, M. Coupet ir T. Mayer (2007), nagrinėję TUI pritraukimą lemiančius veiksnius besivystančiose šalyse ir iš naujo įvertinę institucijų kokybės vaidmenį, teigia, jog itin svarbus veiksnys sprendžiant, kurioje šalyje investuoti, yra tos šalies institucijų veiklos ypatumai. Tyrimo autorių teigimu, šalies institucijos gali sukurti palankų klimatą investicijoms, nes nuo jų priklauso ekonominis neapibrėžtumas ir laukiama pelno norma. Gerai veikiant institucijoms, yra pritraukiamos papildomos TUI. Tuo tarpu jeigu jų veikla yra nepalanki investuojančiai šaliai, tai gali sudaryti papildomus užsienio investicijų kaštus, į kuriuos, be abejonės, atkreips dėmesį investuotojai, kurie rankasi šalį savo investicijoms realizuoti. TUI taip pat labai jautriai reaguoja į bet kokį institucinį nepastovumą, politinius pokyčius, nuosavybės teisių apsaugos silpnėjimą, o tai, savo ruožtu, gali paskatinti investicijų išėjimą iš šalies. Autoriai taip pat nustatė ryšį tarp TUI srautų ir priimančios bei investuojančios šalių institucinio panašumo. Tai reiškia, jog šalys labiau linkusios investuoti į tas šalis, kuriose institucijų veikla yra panaši kaip ir toje šalyje, kurios įmonės pasirengusios investuoti užsienyje. Svarbų vaidmenį atlieka ir TUI priimančios šalies institucijų lankstumas ir nepriklausymas nuo vyriausybinių struktūrų. Kitaip tariant, labai svarbus institucijų veiklos nevaržymas. P. Walsh ir J. Yu (2010) tyrimo rezultatai rodo, kad valstybės turėtų daugiau dėmesio skirti makroekonominiam valdymui (mažinti infliaciją, didinti ekonomikos atvirumą).

M. Petrakou (2013) nurodo, kad dabartiniu metu TUI juda iš nekvalifikuota darbo tipo įmonių į labiau specializuotas, susietas su naujomis technologijomis. Taigi mažiau išsivysčiusiose šalyse TUI galima pritraukti tik skatinant darbo jėgos kvalifikacijos kėlimą ir gyventojų išsilavinimą. Visgi, pasak E. M. Zolt (2014), pastaruju metu investicinius sprendimų paskatas labiausiai lėmė atleidimas nuo mokesčių, kuris išaugo nuo dviejų iki dešimties metų, pagerėjus transportavimui ir susisiekimui, tapo įprasta gaminti atskiras dalis atskirose kompanijose bei šalyse, tuo padidinus konkurencingumą tarp valstybių. Pastarąjį dešimtmetį buvo jaučiamas žymus bendrų rinkų ir sąjungininkų padidėjimas. Fimos tapo pajėgesnės aptarnauti kelias skirtingas rinkas iš vienos vietos. Tai daro įmones konkurencingesnes, kad galėtų aptarnauti kuo daugiau šalių. S. Keller ir D. Schanz (2013) tyrime nustatyta, kad mažas mokesčių tarifas gali pritraukti daugiau įmonių ir investicijų į konkrečią šalį.

Apibendrinant galima teigti, kad TUI pritraukimą į valstybę ar regioną lemia gana daug skirtingų veiksnių, tačiau pagrindiniai jų yra BVP (ir BVP tenkantis vienam gyventojui), rinkos dydis, institucinė struktūra, infliacija, eksportas, darbo užmokestis, ekonominis atvirumas, mokesčiai (ir maža jų našta), vyriausybės išlaidos, gyventojų išsilavinimas ir jų dalis miestuose.

1.4.2. Tiesioginių užsienio investicijų paskirstymą lemiantys veiksniai

TUI paskirstymui šalyje įtaką daro tiek kokybiniai, tiek kiekybiniai parametrai. Kokybinės šalies charakteristikas atspindi infrastruktūra, kiekybinės su TUI paskirstymu susiję makroekonominiai rodikliai. Veiksniai, lemiantys TUI paskirstymą, yra pateikiami 4 lentelėje.

4 lentelė

Veiksniai, lemiantys tiesioginių užsienio investicijų paskirstymą

Autorius, metai	Veiksniai lemiantys TUI pasiskirstymą
O. C. H. Ho (2004)	Rinkos dydis, ekonomikos atvirumas ir jos augimas, TUI iniciatyvos, kelių ir geležinkelių infrastruktūra, LEZ skaičius, BVP regionuose, darbo užmokestis.
L. Berkoz ir S. S. Turk (2005)	Rinkos dydis, infrastruktūra, informacijos kaina, darbo kaina, BVP, TUI iniciatyvos
A. J. Khadaroo ir B. Seetanah (2010)	Turima infrastruktūra: keliai, naujos gamyklos ir pan.
A. Stankaityte ir I. Pikturaitė (2010)	Infrastruktūros vystymas, regioninė plėtros politika, kvalifikuota darbo jėga, rinkos dydis.
R. Sakalauskaitė ir A. Miškinis (2014)	Infrastruktūra, vystomi LEZ ir pramonės parkai.
A. M. Senkuku ir B. Gharleghi (2015)	Gausūs gamtiniai išteklių, naudojamos technologijos ir infrastruktūra.
F. Yin, M. Ye ir L. Xu (2014)	Ekonomikos atvirumas, BVP, rinkos augimo potencialas, vartotojų pirkimo galia, infrastruktūros vystymas ir darbo užmokestis.

Šaltinis: sudaryta autorės

Apibendrinant 4 lentelėje pateiktus duomenis galima teigti, kad pagrindiniai veiksniai, lemiantys TUI paskirstymą, yra *turima infrastruktūra* (Ho, 2004; Berkoz ir Turk, 2005; Khadaroo ir B. Seetanah,

2010; Stankaityte ir Pikturnaite, 2010; Sakalauskaitė ir Miškinis, 2014; Yin, Ye ir Xu, 2014; Senkuku ir Gharleghi, 2015), *rinkos dydis* (Ho, 2004; Berkoz ir Turk, 2005; Stankaitytė ir Pikturnaitė, 2010; Yin, Ye ir Xu, 2014), *ekonominis atvirumas* (Ho, 2004; Berkoz ir Turk, 2005; Yin, Ye ir Xu, 2014) ir *darbo užmokestis* (Ho, 2004; Berkoz ir Turk, 2005; Yin, Ye ir Xu, 2014). Taip pat yra aktualūs ir tokie veiksniai kaip BVP, vartotojų perkamoji galia, informacijos kaina ir TUI iniciatyvos.

A. J. Khadaroo ir B. Seetanah (2010) diskutavo apie infrastruktūros privalumus, kurie gali sumažinti transportavimo kainas. Anot mokslininkų, infrastruktūra yra tarpinė grandis įdėjimų į gamybos procesą. Jei infrastruktūros tipai (komunikacijos tinklai, transporto infrastruktūra ir t.t.) bus tinkamai pateikiami, tai vietinės ir multinacionalinės įmonės veiks žymiai efektyviau ir tai nepareikalaus savų tinklų kūrimo. Kaip pavyzdį A. J. Khadaroo ir B. Seetanah (2010) pateikia gero kelių tinklo privalumus, statant naujas gamyklas ar transportuojat prekes, kurioms reikalingos atsargos priemonės. Jeigu investuotojai rinktųsi persikelti į augančios ekonomikos šalis dėl žemo darbo užmokesčio, bet tai pareikalautų didesnių transportavimo kaštų, tai investuotojai atsisakytų pradėti veiklą tose šalyse.

Užsienio investuotojams aktualias kokybines šalies charakteristikas atspindi ir laisvų ekonominių zonų, pramonės parkų teikiamos paskatos. TUI paskirstymą šalyje lemia ne tik infrastruktūra, bet ir vystomos LEZ, pramonės parkai. Pažymėtina, jog pramonės parkai yra orientuoti į gamybos plėtros projektus, skirti plyno lauko investicijoms, turintys susisiekimo komunikacijas, inžinerinius tinklus. Didžiausi Lietuvos pramonės parkai įkurti Naujojoje Akmenėje (96 ha), Alytuje (56 ha), Šiauliuose (53 ha), Pagėgiuose (30 ha), Radviliškyje (15,5 ha), Ramygaloje (12,4 ha) (Sakalauskaitė ir Miškinis, 2014).

O. C. H. Ho (2004) išskiria, kad regionų generuojamos pajamos ir infrastruktūra turi teigiamą poveikį TUI paskirstymui regionuose. Taip pat teigiamą poveikį turi ir tokie rodikliai kaip BVP, rinkos dydis, ekonomikos atvirumas ir jos augimas. L. Berkoz ir S. S. Turk (2005) nustatė, kad užsienio investuotojų vietos pasirinkimo sprendimas yra nulemtas aglomeracijos ekonomijos – t. y. gyventojų skaičiaus augimo, ankstesnių investicijų, infrastruktūros, rinkos dydžio ir jos augimo. Tačiau kiti veiksniai tokie kaip darbo kaina, BVP, informacijos kaina ir TUI iniciatyvos taip pat yra svarbios. A. M. Senkuku ir B. Gharleghi (2015) tyrime buvo rasta reikšminga koreliacija tarp technologijų ir infrastruktūros bei gamtinių išteklių ir TUI paskirstymo, todėl galima teigti, kad technologijų ir infrastruktūros trūkumas bei gamtinių išteklių stoka neigiamai veikia TUI paskirstymą.

TUI paskirstymas šalyje priklauso ne tik nuo aptartų kokybinių regionų charakteristikų, bet ir nuo valstybės institucijų, ūkio subjektų, politinių atstovų, plėtros agentūrų sugebėjimo tinkamai pasinaudoti

užsienio kapitalo teikiamomis galimybėmis. Kaip ir kiekviena valstybė nevienodai patraukli užsienio investuotojams, taip ir nevienodai patrauklios atskiros šalies ūkio šakos ar regionai, į kuriuos yra investuojama.

Apibendrinant galima teigti, jog mokslinėje literatūroje įvardijama labai daug veiksnių, darančių įtaką TUI paskirstymui šalyje. Jų pateikimą galima suskirstyti į kiekybinius bei kokybinius veiksnius. Kokybiniai rodikliai, tokie kaip geografinė padėtis, infrastruktūra, teisinė, politinė aplinka ir jos stabilumas bei daugelį kitų. Mokslinėje literatūroje dažniausiai išskiriami tokie kiekybiniai rodikliai kaip rinkos dydis, ekonomikos atvirumas, vidutinis atlyginimas, bendras vidaus produktas, kurie daro itin didelę įtaką TUI paskirstymui šalyje.

2. TIESIOGINIŲ UŽSIENIO INVESTICIJŲ PRITRAUKIMĄ BEI PASKIRSTYMĄ LIETUVOS REGIONUOSE LEMIANČIŲ VEIKSNIŲ POVEIKIO VERTINIMAS 2004-2014 METAIS

2.1. Veiksnių, lemiančių tiesioginių užsienio investicijų pritraukimą bei paskirstymą Lietuvos regionuose, poveikio vertinimo metodika

Tyrimui atlikti pasirinkta 10 Lietuvos regionų: Alytaus, Kauno, Klaipėdos, Marijampolės, Panevėžio, Šiaulių, Tauragės, Telšių, Utenos, Vilniaus. Visiems regionams TUI pritraukimas – itin svarbi sritis, tačiau investicijų aplinka ir sąlygos skiriasi. Siekiant įvertinti veiksnius, lemiančius TUI pritraukimą ir paskirstymą Lietuvos regionuose, buvo susidaryta kompleksinė tyrimo metodika, kurios etapai, jiems priskirti uždaviniai ir patys metodai yra pateikiami 5 lentelėje.

5 lentelė

Veiksnių, lemiančių TUI pritraukimą bei paskirstymą Lietuvos regionuose tyrimo etapai, uždaviniai ir metodai

Etapas	Uždaviniai	Metodai	Siektinis rezultatas
1 etapas. TUI struktūrinių ir dinaminių pokyčių analizė Lietuvos regionuose 2004-2014 m.	Išanalizuoti struktūrinius ir dinaminius TUI pokyčius Lietuvos regionuose 2004-2014 m.	Statistinių duomenų analizė, laiko eilutės modelio rodiklių ir vidutinių dinamikos eilučių kitimo rodiklių analizė. Grupavimas, sisteminimas.	Nustatyti TUI srautų pokyčius laike bei jų struktūrą pagal daugiausiai TUI pritraukiančias veiklas atskiruose regionuose.
2 etapas. Makroekonominės situacijos ir infrastruktūros 2004-2014 m. atskiruose Lietuvos regionuose analizė ir vertinimas	Išanalizuoti ir įvertinti makroekonominę situaciją bei infrastruktūrą atskiruose Lietuvos regionuose 2004-2014 m.	Makroekonominių rodiklių analizė, grupavimas, sisteminimas, dokumentų analizė.	Įvertinti, kokia makroekonominė situacija yra atskiruose regionuose.
3 etapas. Veiksnių, lemiančių TUI pritraukimą bei paskirstymą Lietuvos regionuose 2004-2014 m., poveikio analizė ir vertinimas.	Išanalizuoti ir įvertinti TUI pritraukimą bei paskirstymą 2004-2014 m. lemiančių veiksnių poveikį atskiriems Lietuvos regionams.	Koreliacinė-regresinė analizė, sisteminimas, lyginamoji analizė, analitinis-kritinis metodas.	Išmatuoti TUI pritraukimo bei paskirstymo tarpusavio ryšį.

Šaltinis: sudaryta darbo autorės.

Veiksnių, lemiančių TUI pritraukimą ir paskirstymą Lietuvos regionuose tyrimas sudarytas iš 3 etapų, kurių kiekvienas toliau yra plačiau apibūdinamas.

1 etapas: TUI struktūrinių ir dinaminių pokyčių analizė Lietuvos regionuose 2004-2014 m.

Taigi pirmame etape, naudojantis Lietuvos statistikos departamento duomenimis, yra analizuojami TUI pokyčiai ir struktūra visuose 10-yje Lietuvos regionų. Nagrinėjama, kaip atskiruose Lietuvos regionuose kito TUI srautai, kaip TUI paskirstė pagal ekonominės veiklos rūšis ir investuotojus atskiruose Lietuvos regionuose, vertinama TUI struktūra pagal regionus. Analizuojant rodiklius, taip pat yra taikomi laiko eilutės modelio rodikliai, tokie kaip absoliutus lygio padidėjimas/ sumažėjimas, didėjimo/mažėjimo (kitimo) tempas, padidėjimo/sumažėjimo (prieaugio) tempas. Tuo tarpu viso

laikotarpio dinamikai apibendrintai apibūdinti skaičiuojami vidutiniai dinamikos eilučių kitimo rodikliai: vidutinis eilutės lygis ir vidutinis absoliutinis padidėjimas (sumažėjimas), vidutinis didėjimo (mažėjimo) tempas.

2 etapas: Makroekonominės situacijos ir infrastruktūros atskiruose Lietuvos regionuose analizė ir vertinimas 2004-2014 m. Šiame etape yra analizuojama makroekonominė atskirų regionų situacija 2004-2014 m. Remiantis Lietuvos statistikos departamento ir Finansų ministerijos pateiktais duomenimis analizuojami tokie makroekonominiai rodikliai kaip BVP ir BVP tenkantis vienam gyventojui, nedarbo lygis, užimtumo lygis, infliacija, darbo užmokestis, eksportas galiojusiomis kainomis. Prieš vertinant veiksnių, lemiančių TUI pritraukimą bei paskirstymą Lietuvos regionuose poveikį, yra tikslinga išanalizuoti makroekonominę regionų situaciją ir infrastruktūrą, kaip vieną iš pagrindinių elementų, pagrindžiančių tolimesnį veiksnių poveikį. Taip pat šiame etape yra atliekama dokumentų analizė, nes ji padeda geriausiai atskleisti infrastruktūros privalumus bei trūkumus (pavyzdžiui, kokių pastatų trūksta regionuose, ar pakankamai išnaudojamos laivybos galimybės ir pan., siekiant pritraukti TUI).

3 etapas: Veiksnių, lemiančių TUI pritraukimą bei paskirstymą Lietuvos regionuose poveikio analizė ir vertinimas. Šiame etape analizuojami, tokie rodikliai, susiję su TUI pritraukimu ir paskirstymu kaip BVP, BVP tenkantis vienam gyventojui, rinkos dydis, institucinė struktūra, infliacija, eksportas, darbo užmokestis, ekonominis atvirumas, mokesčių našta, vyriausybės išlaidos, gyventojų išsilavinimas ir jų dalis atskiruose regionuose. Šiuos veiksnius išskiria tokie autoriai kaip A. Heshmati (2007), L. Šečkutė ir V. Tvaronavičius (2007), C. Bellak, M. Leibrecht ir R. Stehrer (2008), E. Demirhan ir M. Masca (2008), D. Ruplienė ir K. Montvilaitė (2008), O. Čegyte ir A. Miečinskienė (2009), A. Hailu (2010), P. Walsh ir J. Yu (2010), J. Stankevičienė ir A. Lakštutienė (2012), M. Petrakou (2013), F. Yin, M. Ye ir L. Xu (2014), S. Iamsiraroj ir H. Doucouliagos (2015), J. C. Anyanwu ir N. D. Yameogo (2015). Taip pat šiame etape yra atliekama lyginamoji TUI, tenkančio vienam gyventojui, paskirstymo regionų savivaldybėse analizė. Duomenys buvo renkami naudojantis Lietuvos statistikos departamente ir Lietuvos finansų ministerijoje pateikta informacija.

Siekiant įvertinti veiksnių poveikį TUI pritraukimui bei paskirstymui, yra atliekama koreliacinė-regresinė analizė – t. y. skaičiuojami koreliacijos, regresijos ir determinacijos koeficientai bei nustatomi ryšiai tarp TUI ir veiksnių, lemiančių TUI pritraukimą ir paskirstymą atskiruose regionuose poveikis. Pažymėtina, kad norint teisingai įvertinti kintamųjų tarpusavio ryšius, priklausomybę tam dažniausiai taikomi šie ekonominiai-statistiniai rodikliai:

- tiesinės koreliacijos koeficientas yra tiesinės priklausomybės tarp kintamųjų kiekybinio įvertinimo kriterijus arba ryšio stiprumo matas. Kuo šis koeficientas yra arčiau 1 ar -1, tuo stipresnis koreliacinis ryšys sieja nagrinėjamus kintamuosius;

- determinacijos koeficientas rodo, ar egzistuoja stochastinis ryšys tarp y ir visų nagrinėjamų veiksmių. Jis yra lygus koreliacijos koeficiento kvadratui ir parodo, kiek procentų nagrinėjamojo veiksmio reikšmių išsibarstymo paaiškina regresijos lygtis. Kuo apskaičiuotas determinacijos koeficientas arčiau vieneto, tuo regresinė kreivė geriau tinka eksperimentiniams duomenims;

- regresijos lygtis – matematinė regresijos linijos lygtis, modeliuojanti funkcinį ryšį tarp nepriklausomojo ir priklausomojo kintamojo. Jos kintamųjų ryšio stiprumui nusakymui skaičiuojami koreliacijos ir determinacijos koeficientai;

- regresijos koeficientas parodo, kiek vienetų pasikeis rezultatinis kintamasis, faktoriniam kintamajam padidėjus vienu vienetu. Jei šis koeficientas yra neigiamas, tai reiškia, kad ryšys tarp nagrinėjamų kintamųjų yra atvirkštinis, t. y. vienam didėjant, kitas mažėja (Koreliacinės ir regresinės analizės pagrindai, 2010).

Koreliacinio ryšio stiprumas analizuojamas pagal 6 lentelėje pateiktus duomenis.

6 lentelė

Koreliacinio ryšio stiprumo vertinimo charakteristikos

Ryšio glaudumo rodikliai	0,1–0,3	0,31–0,5	0,51–0,7	0,71–0,9	0,91–0,99
Ryšio stiprumo charakteristika	silpnas	vidutinis	pastebimas	stiprus	labai stiprus

Šaltinis: sudaryta pagal V. Čekanavičių ir G. Murauską (2006)

Taip pat yra vertinamas koreliacijos koeficiento reikšmingumas. Koreliacijos koeficiento reikšmingumo nustatymui naudojama formulė:

$$t = \left| r \sqrt{\frac{n-2}{1-r^2}} \right| \quad (1)$$

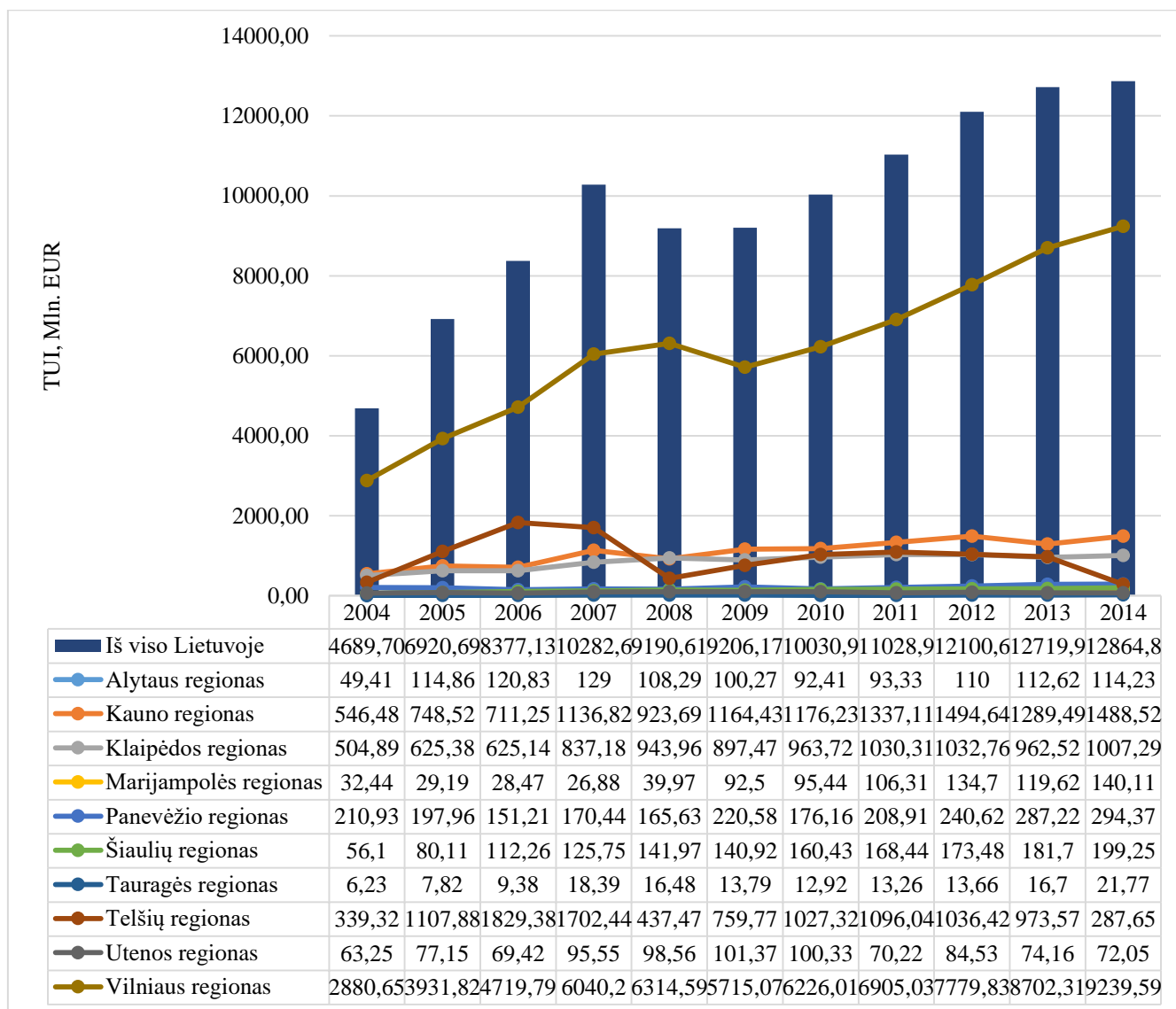
Nustatytiems ryšiams patvirtinti įvertinamas pastarųjų reikšmingumas. Reikšmingumo sprendimui priimti naudojama imties statistika *t*. Vertinant koreliacijos koeficiento reikšmingumą, apskaičiuotoji *t* reikšmė lyginama su kritine *t_{kr}* reikšme (žr. 1 priedą). Koreliacinė-regresinė analizė atlikta naudojantis SPSS programa.

Apibendrinant galima teigti, kad pasirinkta kompleksinė metodika leidžia tinkamai įvertinti veiksmius, lemiančius TUI pritraukimą ir paskirstymą Lietuvos regionuose. Taigi toliau darbe pagal

pateiktus tyrimo etapus yra atliekamas veiksmų, lemiančių TUI pritraukimą ir paskirstymą atskiruose Lietuvos regionuose vertinimas.

2.2. Tiesioginių užsienio investicijų struktūros ir dinamikos vertinimas Lietuvos regionuose 2004-2014 m.

Nors TUI srautai į Lietuvą augo jau nuo Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo, tačiau yra tikslinga išanalizuoti, kaip kito TUI srautų dinamika atskiruose Lietuvos regionuose 2004-2014 m. (žr. 2 pav.).

2 pav. TUI dinamikos pokyčiai Lietuvos regionuose 2004-2014 m., mln. EUR

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis

Visu analizuojamu laikotarpiu (2004-2014 m.) Lietuvoje TUI didėjo 8175 mln. EUR (t. y. 174,32 proc.). Didžiausias TUI padidėjimo tempas yra fiksuojamas 2004-2005 m. laikotarpiu, kai TUI didėjo

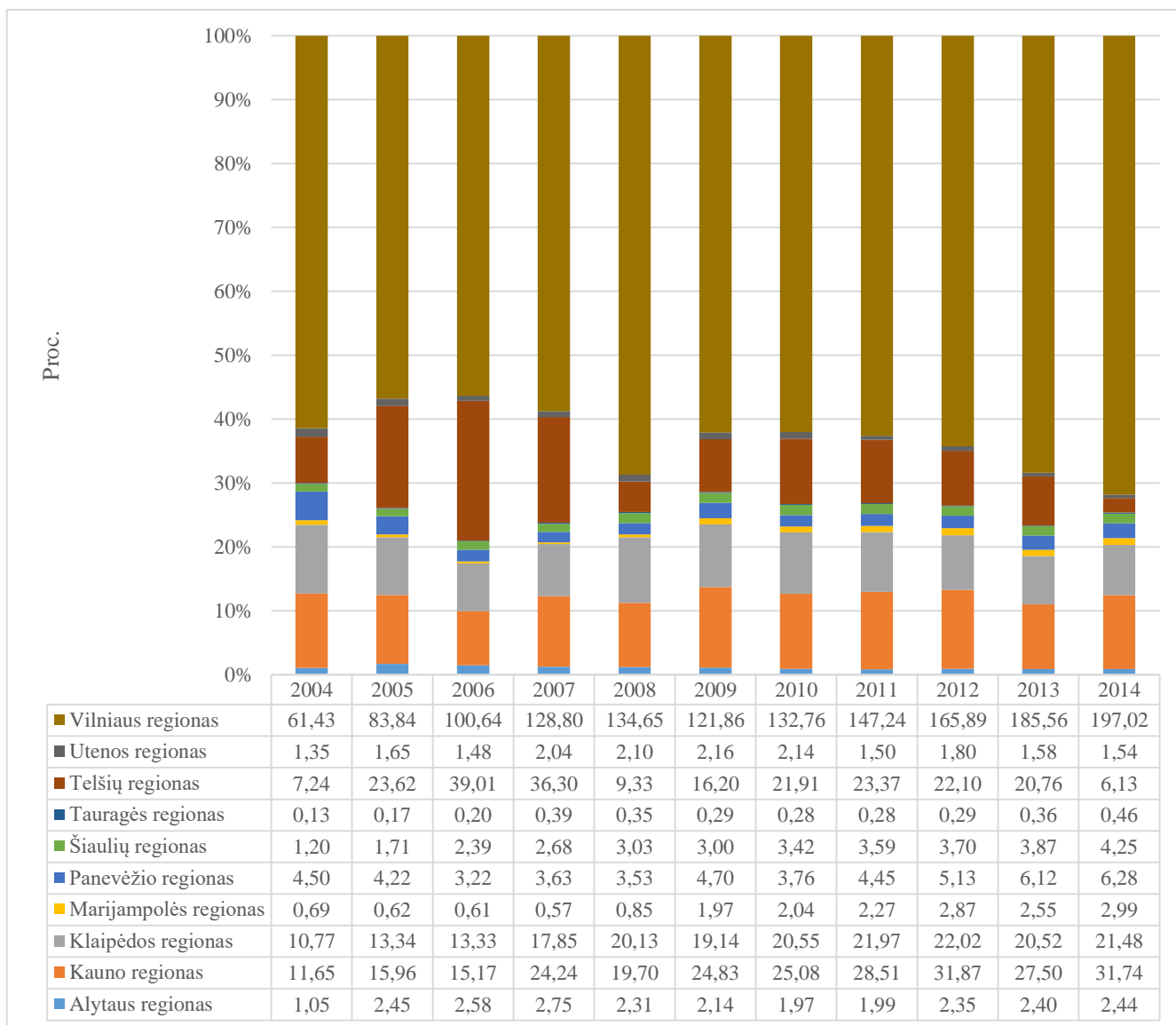
47,57 proc. Tai galima sieti tiek su Lietuvos įstojimu į Europos Sąjungą, kai Lietuva tapo viena iš naujų rinkų, į kurias galima investuoti, tiek su tuo, kad PKN „Orlen“ įsigijo AB „Mažeikių naftos“ akcijas. Visgi ekonominė-finansinė krizė lėmė ir TUI srautus į Lietuvą – 2007-2008 m. TUI srautai mažėjo 10,62 proc. (arba 1092 mln. EUR). Pažymėtina, kad nuo 2009 m. TUI pritraukimo tempai į Lietuvą lėtėjo, o 2013-2014 m. laikotarpiu yra fiksuojamas tik 1,14 proc. TUI padidėjimo tempas.

Tačiau nagrinėjant kiekvieną Lietuvos regioną atskirai, pastebimi TUI paskirstymo netolygumai. Daugiausiai TUI visu analizuojamu laikotarpiu pritraukė Vilniaus (68454,89 mln. EUR), Kauno (12017,18 mln. EUR), Telšių (10597,26 mln. EUR) ir Klaipėdos (9430,62 mln. EUR) regionai. Tačiau TUI srautai 2004-2014 m. didėjo visuose regionuose, išskyrus Telšių regioną. Derėtų pažymėti ir tai, kad skirtingais laikotarpiais atskiri regionai buvo patrauklesni investuotojams, nei kiti. 2004-2005 m. yra fiksuojamas TUI augimas Alytaus (132,46 proc.), Kauno (36,97 proc.), Klaipėdos (23,86 proc.), Šiaulių (42,80 proc.), Tauragės (25,52 proc.) Telšių (226,50 proc.), Utenos (21,98 proc.) ir Vilniaus (36,498 proc.) regionuose. Tuo tarpu TUI srautų mažėjimas 2004-2005 m. yra pastebimas Marijampolės (10,02 proc.) ir Panevėžio (6,15 proc.) regionuose. Pažymėtina, kad būtent 2004-2005 m. laikotarpiu kai kuriuose regionuose yra fiksuojamas didžiausias TUI didėjimas per visą analizuojamą laikotarpį (2004-2014 m.). Prie tokių regionų galima priskirti Alytaus, Klaipėdos, Šiaulių, Telšių ir Vilniaus regionus. Kauno, Tauragės ir Utenos regionuose didžiausias TUI srautų didėjimas matomas 2006-2007 m. (atitinkamai 425,57 mln. EUR Kauno regione, 9,01 mln. EUR Tauragės regione ir 26,13 mln. EUR Utenos regione).

Visgi ekonominė-finansinė krizė nevienodai paveikė ir TUI srautus skirtinguose Lietuvos regionuose. 2007-2008 m. TUI srautai didėjo Klaipėdos (12,75 proc.), Marijampolės (48,70 proc.), Šiaulių (12,90 proc.), Utenos (3,15 proc.) ir Vilniaus (4,54 proc.) regionuose, o 2008-2009 m. TUI didėjimas yra fiksuojamas Kauno (26,06 proc.), Marijampolės (131,42 proc.), Panevėžio (33,18 proc.), Telšių (73,67 proc.) ir Utenos (2,85 proc.) regionuose. Pažymėtina, kad būtent Panevėžio regione 2008-2009 m. yra fiksuojamas didžiausias TUI srautų didėjimas per visą analizuojamą laikotarpį (2004-2014 m.). Visgi galima teigti, kad iki ekonominės-finansinės krizės TUI srautai buvo didesni, nei po jos, nes TUI didėjimo tempai buvo mažesni beveik visuose regionuose (Alytaus, Kauno, Klaipėdos, Marijampolės, Šiaulių, Tauragės, Telšių, Vilniaus regionuose), o kai kuriuose regionuose yra fiksuojamas ir TUI srautų mažėjimas (Utenos regione). Taigi galima daryti prielaidą, kad TUI didėjimui 2004-2007 m. poveikį darė spartus ekonomikos augimas. Pažymėtina, kad 2013-2014 m. TUI srautai didėjo Alytaus, Kauno, Klaipėdos, Marijampolės, Panevėžio, Šiaulių, Tauragės ir Vilniaus regionuose, o Telšių regione šiuo laikotarpiu (2013-2014 m.) buvo pritraukta net 70,45 proc. mažiau

investicijų. Taip pat mažiau investicijų 2013-2014 m. laikotarpiu pritraukė ir Utenos regionas (2,85 proc.).

Toliau darbe yra nagrinėjami TUI struktūriniai pokyčiai pagal atskirus Lietuvos regionus (žr. 3 pav.).

3 pav. TUI struktūriniai pokyčiai pagal atskirus Lietuvos regionus 2004-2014 m., proc.

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis

Analizuojant TUI struktūrą pagal regionus (žr. 3 pav.), pastebima, kad Vilniaus regionas visu analizuojamu laikotarpiu pritraukė daugiausiai TUI. Jų dalis šiame regione buvo didžiausia. Stabiliai visu analizuojamu laikotarpiu TUI pritraukę ir Kauno bei Klaipėdos regionai, nors jų dalis visoje TUI struktūroje buvo ženkliai mažesnė, nei Vilniaus regiono (2004 m. Kauno regiono pritraukiama TUI dalis sudarė 11,65 proc. visos TUI struktūros, o 2014 m. – 11,57 proc., tuo tarpu Klaipėdos regiono

TUI dalis 2004 m. sudarė 10,77 proc. visoje TUI struktūroje, o 2014 m. – 7,83 proc.). Analizuojant TUI struktūrą pagal regionus, galima išskirti Telšių regioną, nes TUI pritraukimą į šį regioną visoje TUI struktūroje ženkliau didėjo 2005-2007 m. (2005 m. į Telšių regioną pritraukiamo TUI suma sudarė 16,01 proc. visos TUI struktūros, 2006 m. – 21,84 proc., 2007 m. 16,56 proc.). Kituose Lietuvos regionuose TUI dalis kito nežymiai (t. y. Alytaus regiono pritraukiamas TUI 2004-2014 m. vidutiniškai sudarė 1,21 proc. visos TUI struktūros, Marijampolės regiono pritraukiamas TUI – 0,82 proc., Panevėžio – 2,52 proc., Šiaulių regiono – 1,55 proc., Tauragės – 0,15 proc., Utenos – 0,99 proc.).

TUI paskirstymas pagal ekonominės veiklos rūšis atskiruose Lietuvos regionuose yra pateikiamas 2 priede. Pažymėtina, kad Lietuvos statistikos departamentas pateikia TUI reikšmes tik 2009-2014 m. laikotarpiu. Be to, dalis informacijos yra konfidenciali. Galima teigti, kad beveik visuose regionuose (išskyrus Vilniaus regioną) daugiausiai TUI pritraukia apdirbamoji gamyba (Alytaus regione 2009-2014 m. į šią sritį buvo pritraukta 431,71 mln. EUR, Kauno regione – 3361,73 mln. EUR, Klaipėdos regione – 2738,54 mln. EUR, Marijampolės regione – 594,14 mln. EUR, Panevėžio regione – 857,96 mln. EUR, Šiaulių regione – 495,69 mln. EUR, Tauragės regione – 65,49 mln. EUR, Telšių regione – 5095,32 mln. EUR, Utenos regione – 429,21 mln. EUR., Vilniaus regione – 2751,69 mln. EUR).

Be apdirbamosios gamybos Kauno regione 2009-2014 m. TUI pritraukė ir tokios sritys kaip didmeninė ir mažmeninė prekyba (1425,38 mln. EUR) ir nekilnojamo turto operacijos (1187,17 mln. EUR), Klaipėdos regione transportas ir saugojimas (1093,15 mln. EUR), Panevėžio regione – nekilnojamo turto operacijos (439,12 mln. EUR), Vilniaus regione – elektros, dujų, garo tiekimas ir oro kondicionavimas (2968,97 mln. EUR), Didmeninė ir mažmeninė prekyba (6185,47 mln. EUR) bei finansinė ir draudimo veikla (14326,02 mln. EUR.). Taigi galima teigti, kad apdirbamoji gamyba yra viena pagrindinių ekonominės veiklos sričių, kuri traukia užsienio investuotojus visuose Lietuvos regionuose, tačiau traukos sritys priklauso ir nuo turimos regionų infrastruktūros (pavyzdžiui, Klaipėdos regione gana didelę dalį TUI pritraukia transporto ir saugojimo veikla, o tai yra sietina su Klaipėdos regiono geografine padėtimi palankia tranzitui).

TUI paskirstymas pagal šalis investuotojas atskiruose Lietuvos regionuose 2004-2014 m. yra pateikiamas 3 priede. Analizuojant TUI paskirstymą pagal šalis investuotojas Lietuvos regionuose, nustatyta, kad 2014 m. kai kurie regionai pradėjo pritraukti daugiau TUI lyginant su 2004 m. 2004 m. pagrindinės šalys investavusios į Alytaus regioną buvo Estija, Italija, Lenkija ir Vokietija, o 2014 m. – Austrija, Danija, Estija, Lenkija ir Rusija. 2004 m. į Kauno regioną daugiausiai buvo investuojama iš JAV ir Suomijos, o 2014 m. – Kipro, Nyderlandų, Suomijos ir Vokietijos. Klaipėdos regiono pagrindiniai investuotojai 2004 m. buvo iš Danijos, JAV ir Vokietijos, o 2014 m. – iš Danijos, Kipro ir

Lenkijos. Pažymėtina, kad Marijampolė 2004 m. pritraukė mažai investuotojų, tačiau daugiausiai į šį regioną investavo investuotojai iš JAV, tačiau 2014 m. kaip pagrindinį Marijampolės regiono investuotoją galima išskirti Rusiją. Į Panevėžio regioną 2004 m. daugiausiai buvo investuojama iš Danijos, o 2014 m. – iš Danijos ir Vokietijos. 2004 m. Šiaulių regionas nepasižymėjo dideliu patrauklumu investuotojams, daugiausiai į šį regioną investavo Danijos ir Vokietijos investuotojai, tačiau 2014 m. į šį regioną be Danijos ir Vokietijos investuotojų, investavo ir Švedijos bei Nyderlandų įmonės. Tauragės regionas 2004 m. nepritraukė didelių investicijų, o 2014 m. kaip pagrindinius investuotojus galima išskirti Vokietijos ir Norvegijos įmones. 2004 m. Telšių regione pagrindiniai investuotojai buvo iš Rusijos, o 2014 m. – iš Lenkijos. 2004 m. Utenos regionas buvo patrauklius Švedijos ir Danijos investuotojams, o 2014 m. – tik Švedijos investuotojams. Vilniaus regionas pritraukiantis daugiausiai TUI Lietuvoje 2004 m. buvo patrauklus Švedijos, Danijos ir Vokietijos įmonėms, o 2014 m. – Švedijos, Nyderlandų, Estijos ir Norvegijos įmonėms. Apskritai galima teigti, kad 2004 m. daugiausia į Lietuvos regionus buvo investuojama iš Danijos (713,89 mln. EUR), Švedijos (704,9 mln. EUR) ir Vokietijos (532.64 mln. EUR), o 2014 m. – iš Švedijos (2836,39 mln. EUR.), Nyderlandų (1418,77 mln. EUR) ir Vokietijos (1113,75 mln. EUR).

Apibendrinant galima teigti, kad 2004-2014 m. TUI srautai didėjo beveik visuose regionuose, išskyrus Telšių. Išnagrinėjus TUI srautų pokyčius, pastebėti TUI netolygumai tarp regionų. Daugiausiai 2004-2014 m. laikotarpiu buvo investuojama į Vilniaus, Kauno, Telšių ir Klaipėdos regionus. Kiti regionai buvo mažiau patrauklūs investuotojams. Ekonominė-finansinė krizė nevienodai paveikė Lietuvos regionų TUI srautus. Nors TUI apimtys 2008-2009 m. laikotarpiu mažėjo beveik visuose regionuose, tačiau Panevėžio regione šiuo laikotarpiu TUI apimtys buvo didžiausiosios.

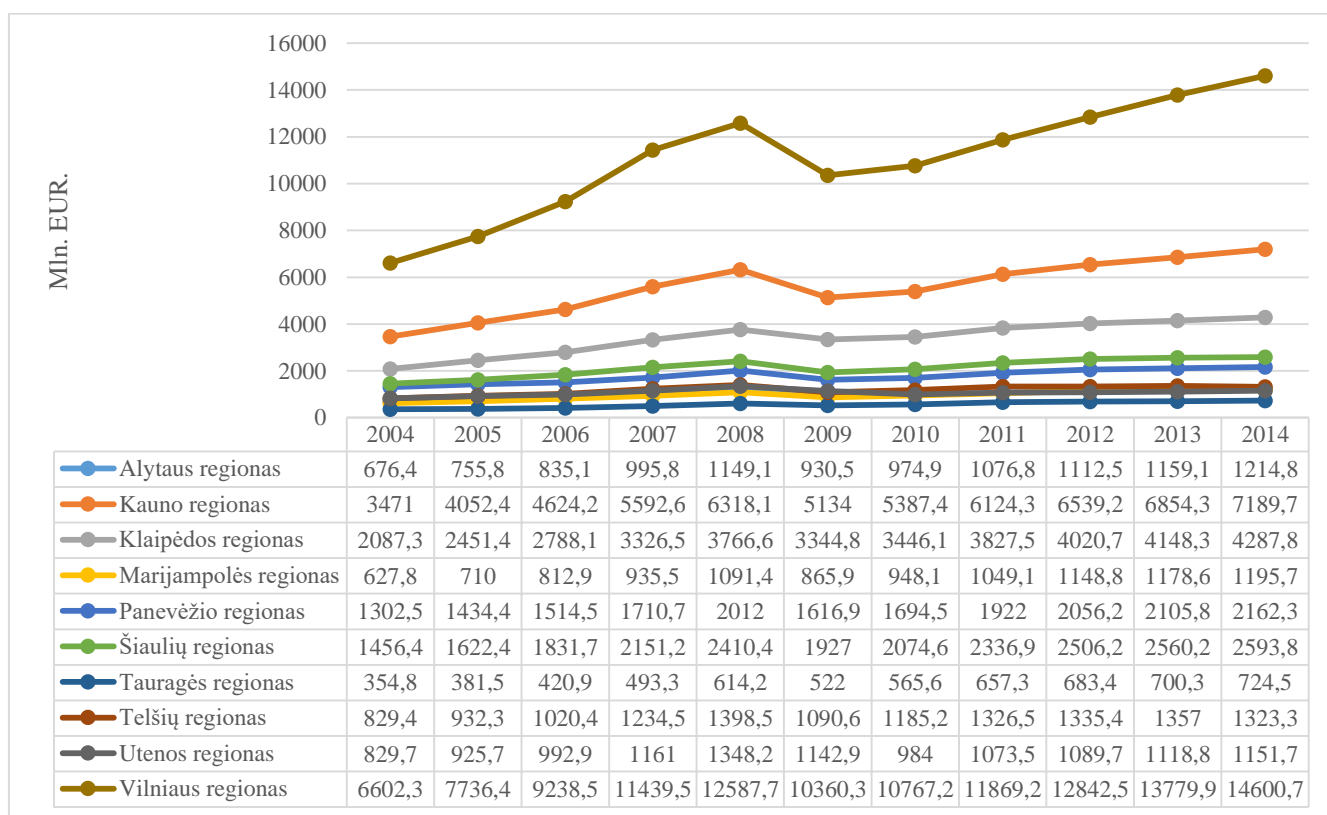
Išanalizavus TUI dinamiką, nustatyta, kad iki ekonominės-finansinės krizės pradžios TUI srautų didėjimo tempas buvo didesnis nei jai baigiantis, todėl galima daryti prielaidą, kad TUI didėjimui 2004-2007 m. poveikį darė spartus ekonomikos augimas. Visgi nagrinėta metinių TUI srautų dinamika Lietuvos regionuose 2004-2014 m. rodo gana didelės diferenciacijos stabilumą ir netolygumų tarp Lietuvos regionų didėjimą. Iširta, jog 2004-2014 m. apdirbamoji gamyba buvo viena iš pagrindinių ekonominės veiklos rūšių, pritraukianti daugiausiai TUI srautų į visus Lietuvos regionus. TUI pritraukimas į kitas ekonominės veiklos rūšis priklauso nuo regiono infrastruktūros specifikos. Klaipėdos regione gana didelę dalį TUI pritraukia transporto ir saugojimo veikla, o tai yra sietina su Klaipėdos regiono geografine padėtimi, palankia tranzitui.

Išanalizavus TUI paskirstymą pagal šalis, nustatyta, kad atskiras regionas pritraukia skirtingų šalių investuotojus, tačiau 2004 m. vieni iš pagrindinių investuotojų Klaipėdos, Panevėžio, Šiaulių,

Tauragės, Utenos ir Vilniaus regionuose buvo Danijos įmonės, o 2014 m. – Švedijos, Nyderlandų ir Vokietijos įmonės.

2.3. Lietuvos regionų makroekonominės situacijos ir infrastruktūros 2004-2014 m. analizė ir vertinimas

Lietuvos regionų makroekonominės situacijos vertinimas yra pradedamas nuo BVP pokyčių analizės 2004-2014 m. (žr. 4 pav.), o BVP, tenkančio vienam gyventojui 2004-2014 m., duomenys yra pateikiami 4 priede.

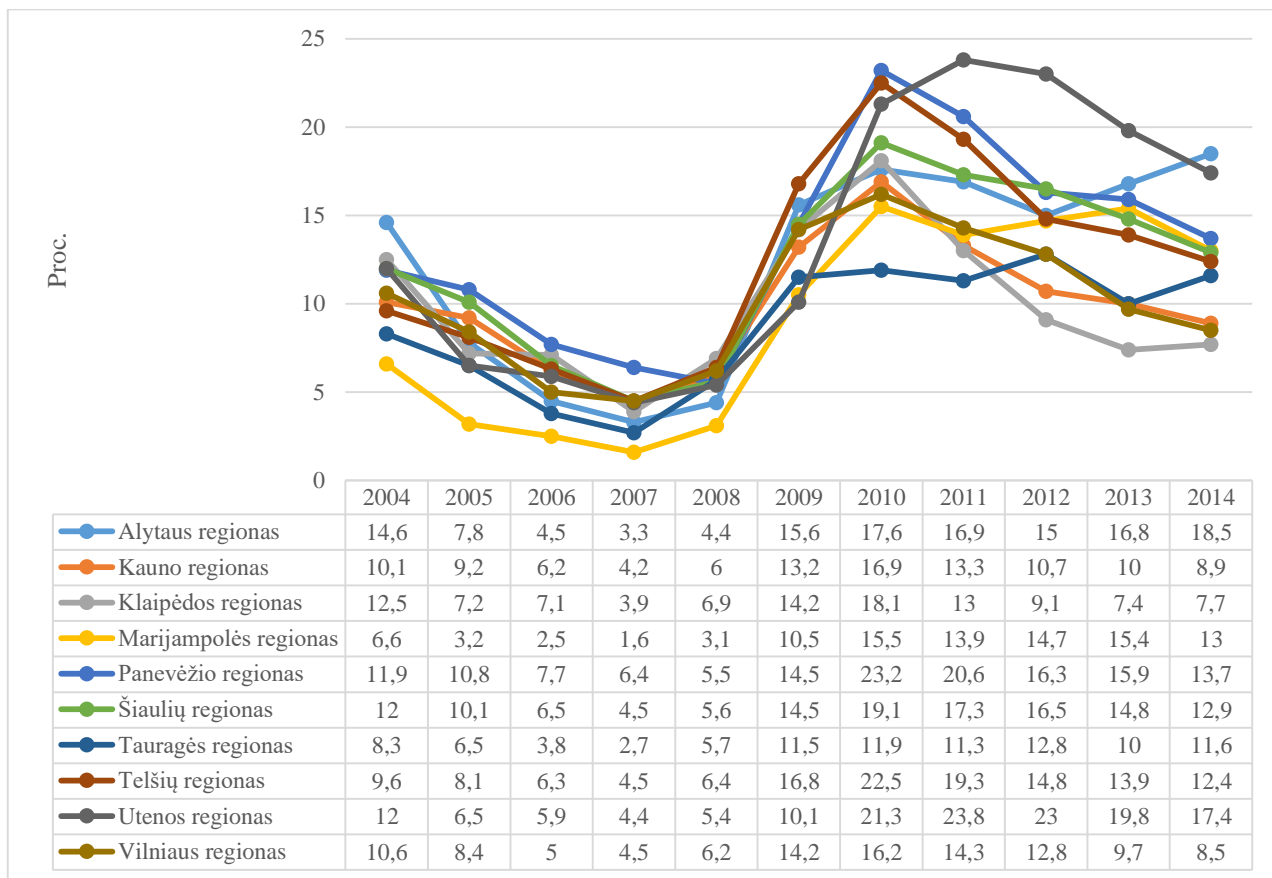
4 pav. BVP pokyčiai Lietuvos regionuose 2004-2014 m., mln. EUR

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis

Didžiausias BVP augimas visu analizuojamu laikotarpiu (2004-2014 m.) yra fiksuojamas Vilniaus regione (121,1 proc.), Kauno regione (107,1 proc.), Klaipėdos regione (105,4 proc.) ir Tauragės regione (104,2 proc.). Tuo tarpu didžiausias BVP, tenkančio vienam gyventojui, augimas yra fiksuojamas Tauragės regione (150,0 proc.), Kauno regione (141,2 proc.), Klaipėdos regione (133,9 proc.), Marijampolės regione (129,4 proc.) ir Vilniaus regione (129,1 proc.). Iki tarptautinės ekonominės-finansinės krizės BVP ir BVP, tenkantis vienam gyventojui, augo stabiliai. Tačiau analizuojami makroekonominiai rodikliai 2008-2009 m. laikotarpiu mažėjo visuose regionuose.

Alytaus regione yra fiksuojamas 19 proc. BVP mažėjimas, Kauno – 18,7 proc., Klaipėdos – 11,2 proc., Marijampolės – 20,7 proc., Panevėžio – 19,6 proc., Šiaulių – 20,1 proc., Tauragės – 15,0, Telšių – 22,0 proc., Utenos – 15,2, Vilniaus – 17,7 proc. 2009-2010 m. laikotarpiu BVP mažėjimo tendencija išliko tik Utenos regione. Šiuo laikotarpiu BVP Utenos regione mažėjo 13,9 proc. Panašios tendencijos yra fiksuojamas ir analizuojant BVP tenkanti vienam gyventojui. Po ekonominės-finansinės krizės BVP augimo tempas sulėtėjo, o 2013-2014 m. Telšių regione yra fiksuojamas 2,5 proc. BVP mažėjimas.

Nedarbo lygio pokyčiai 2004-2014 m. yra pateikiami 5 paveiksle.

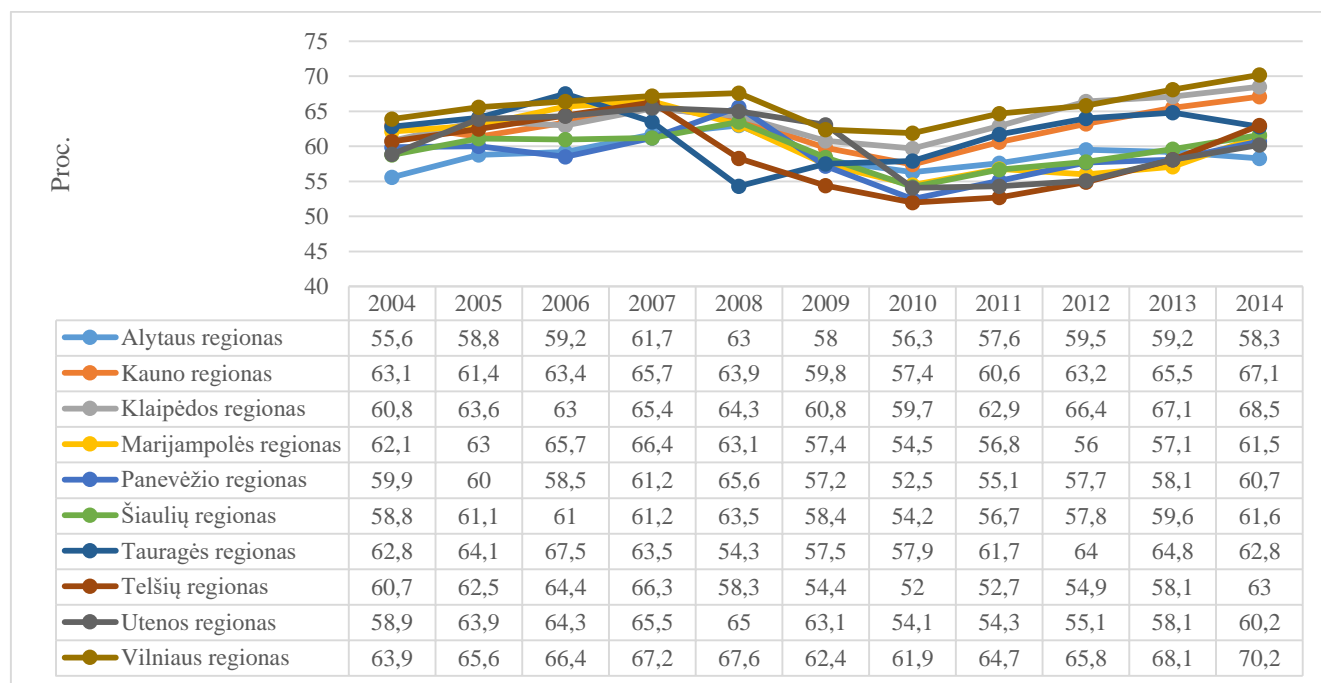
5 pav. Nedarbo lygio pokyčiai 2004-2014 m., proc.

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis

Visu analizuojamu laikotarpiu (2004-2014 m.) nedarbo lygis augo Alytaus regione (3,9 proc. punkto), Marijampolės regione (6,4 proc. punkto), Panevėžio regione (1,8 proc. punkto), Šiaulių regione (0,9 proc.), Tauragės regione (3,3 proc. punkto), Telšių regione (2,8 proc. punkto), Utenos regione (5,4 proc. punkto). Nedarbo lygio mažėjimas 2004-2014 m. yra fiksuojamas tik didžiuosiuose Lietuvos regionuose. Vilniaus regione nedarbo lygis 2004-2014 m. laikotarpiu mažėjo 2,1 proc. punkto, Kauno regione – 1,2 proc. punkto, o Klaipėdos regione – 4,8 proc. punkto. Pažymėtina, kad užimtumo ir nedarbo klausimai tapo ypač aktualūs ekonominės-finansinės krizės metu. 2008-2009 m. ir

2009-2010 m. nedarbo lygis augo visuose regionuose. Didžiausias nedarbo lygio padidėjimas 2008-2009 m. yra fiksuojamas Alytaus (11,2 proc. punkto) ir Telšių regionuose (10,4 proc. punkto), tuo tarpu 2009-2010 m. didžiausias nedarbo lygio padidėjimo tempas yra fiksuojamas Panevėžio (8,7 proc. punkto) ir Utenos (11,2 proc. punkto) regionuose. 2010-2011 m. laikotarpiu nedarbo lygis didėjo tik Utenos regione (2,5 proc. punkto). 2011-2012 m. nedarbo lygio augimas yra fiksuojamas Marijampolės (0,8 proc. punkto) ir Tauragės (1,5 proc. punkto) regionuose. 2012-2013 m. nedarbo lygis Marijampolės regione ir toliau augo (0,7 proc. punkto). 2013-2014 m. laikotarpiu nedarbo lygio augimas yra fiksuojamas Klaipėdos (0,3 proc. punkto) ir Tauragės (1,6 proc. punkto) regionuose.

Užimtumo lygis ir jo pokyčiai 2004-2014 m. atskiruose Lietuvos regionuose yra pateikiami 6 paveiksle.

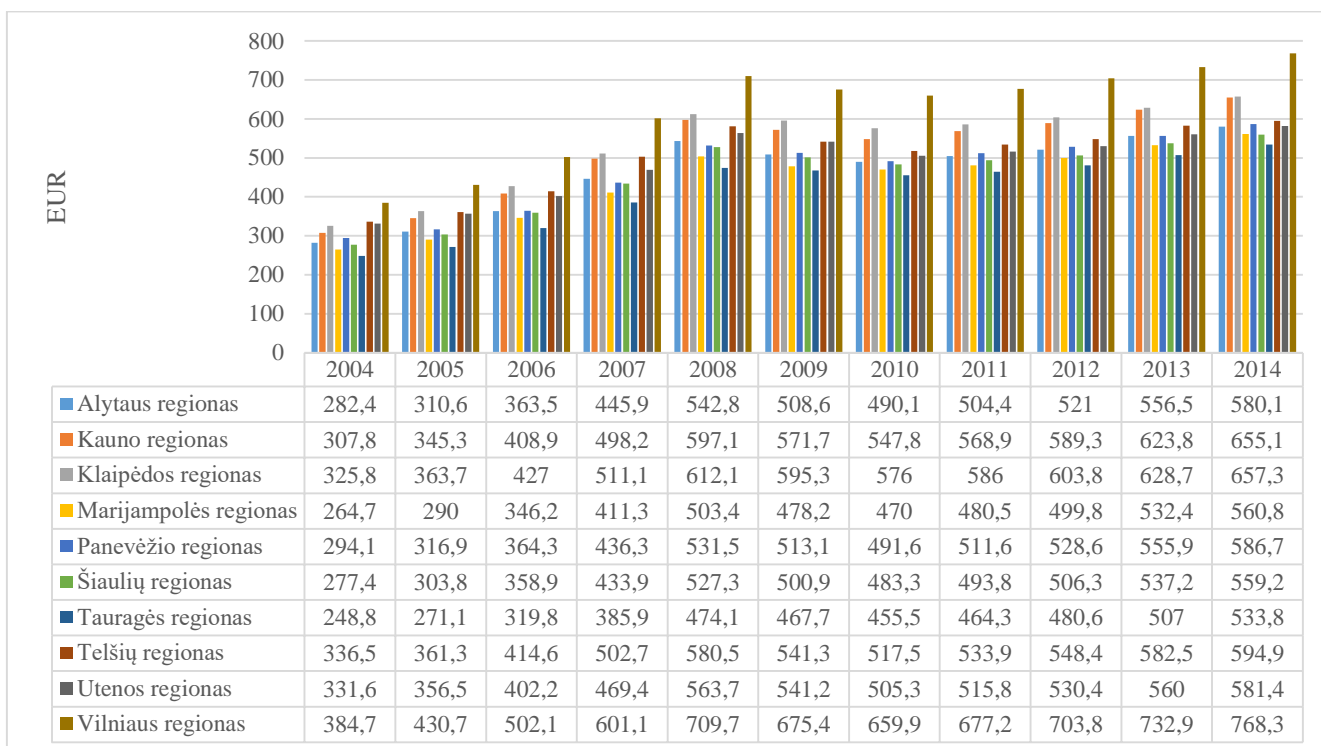
6 pav. Užimtumo lygio pokyčiai 2004-2014 m., proc.

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis

Visu analizuojamu laikotarpiu (2004-2014 m.) užimtumo lygis didėjo beveik visuose Lietuvos regionuose: Alytaus regione – 2,7 proc. punkto, Kauno regione – 4,0 proc. punkto, Klaipėdos regione – 7,7 proc. punkto, Panevėžio regione – 0,8 proc. punkto, Šiaulių regione – 2,8 proc. punkto, Telšių regione – 2,3 proc. punkto, Utenos regione – 1,3 proc. punkto, Vilniaus regione – 6,3 proc. Tik Marijampolės regione užimtumo lygis mažėjo 0,6 proc. punkto, o Tauragės regione, 2014 m. lyginant su 2004 m., šis rodiklis liko nepakitęs. 2004-2005 m. užimtumo lygis mažėjo tik Kauno regione (1,7 proc. punkto). 2005-2006 m. užimtumo lygis mažėjo Klaipėdos (0,6 proc. punkto), Panevėžio (1,5

proc. punkto) ir Šiaulių (0,1 proc. punkto) regionuose. 2006-2007 m. užimtumo lygio mažėjimas yra fiksuojamas tik Tauragės regione (4,0 proc. punkto). 2007-2008 m. užimtumo lygis mažėjo dalyje regionų, išskyrus Alytaus, Panevėžio, Šiaulių ir Vilniaus regionus. Ekonominė-finansinė krizė lėmė ir užimtumo lygio mažėjimą 2008-2009 m. bei 2009-2010 m. Tačiau po kriziniu laikotarpiu užimtumo lygis 2011-2012 m. mažėjo tik Marijampolės regione (0,8 proc. punkto), o 2013-2014 m. – tik Tauragės regione (2,0 proc. punkto).

Vidutinio mėnesinio darbo užmokesčio (bruto) pokyčiai 2004-2014 m. atskiruose Lietuvos regionuose yra pateikiami 7 paveiksle.

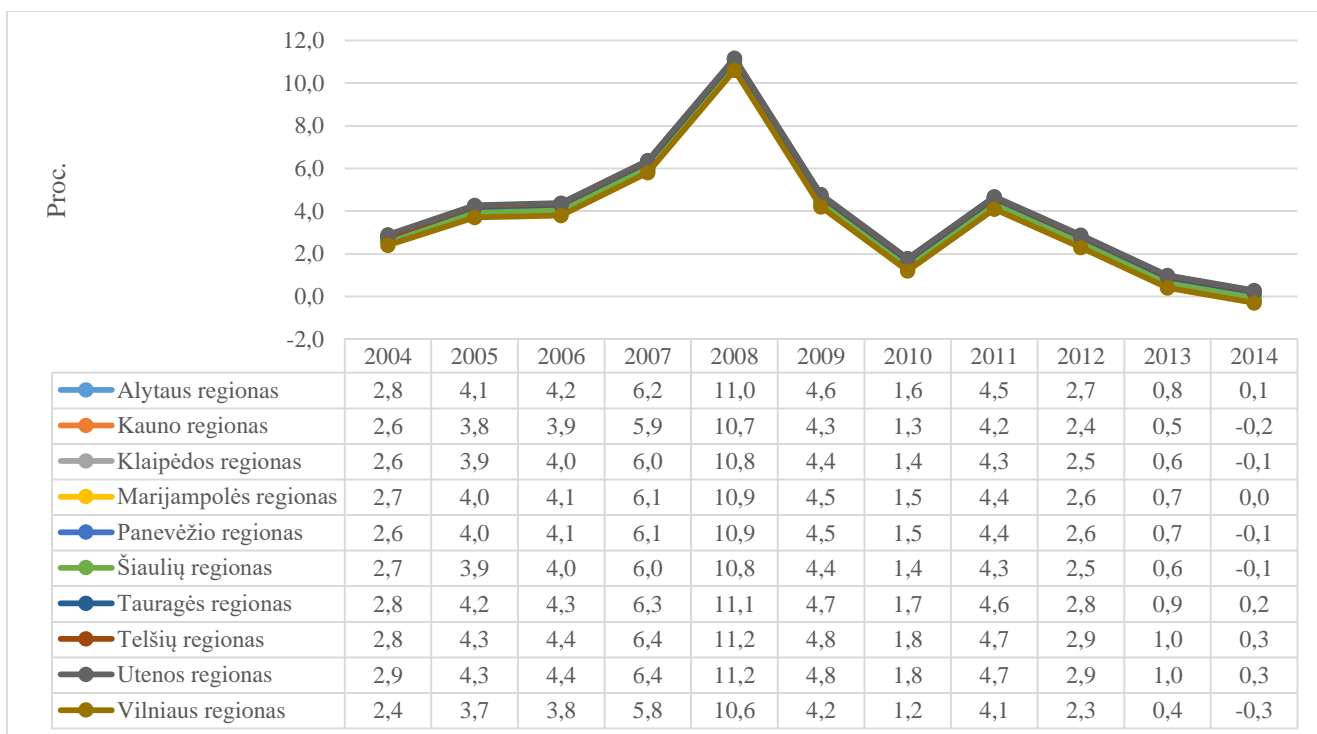
7 pav. Vidutinio mėnesinio darbo užmokesčio (bruto) pokyčiai 2004-2014 m., EUR

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis

Vidutinis mėnesinis darbo užmokestis 2004-2014 m. didėjo visuose Lietuvos regionuose. 2004 m. daugiausiai už darbą buvo mokama Vilniaus (384,7 EUR), Klaipėdos (325,8 EUR) ir Kauno (307,8 EUR) regionuose. Ši tendencija nesikeitė iki analizuojamo laikotarpio pabaigos, kai 2014 m. Vilniaus regione buvo mokamas 768,3 EUR, Klaipėdos regione – 657,3 EUR, Kauno regione – 655,1 EUR atlyginimas. Iki ekonominės-finansinės krizės vidutinis mėnesinis darbo užmokestis augo didesniu tempu, nei po jos. Didžiausias vidutinio mėnesinio darbo užmokesčio mažėjimas 2008-2009 m. yra fiksuojamas Telšių (6,8 proc.), Alytaus (6,3 proc.), Marijampolės (5,0 proc.) ir Šiaulių (5,0 proc.) regionuose. 2009-2010 m. didžiausias vidutinio mėnesinio darbo užmokesčio mažėjimas yra fiksuojamas Utenos (6,6 proc.), Telšių (4,4 proc.), Kauno (4,2 proc.) ir Panevėžio (4,2 proc.)

regionuose. 2010-2011 m. vidutinis mėnesinis darbo užmokestis labiausiai augo Panevėžio (4,1 proc.), Kauno (3,9 proc.) ir Telšių (3,2 proc.) regionuose. 2011-2012 m. analizuojamas rodiklis labiausiai augo Marijampolės (4,0 proc.), Kauno (3,6 proc.) ir Tauragės (3,5 proc.) regionuose. 2012-2013 m. didžiausias vidutinio darbo užmokesčio padidėjimas yra fiksuojamas Alytaus regione (6,8 proc.), o 2013-2014 m. – Panevėžio regione (5,5 proc.).

Infliacijos pokyčiai 2004-2014 m. Lietuvos regionuose yra pateikiami 8 paveiksle.

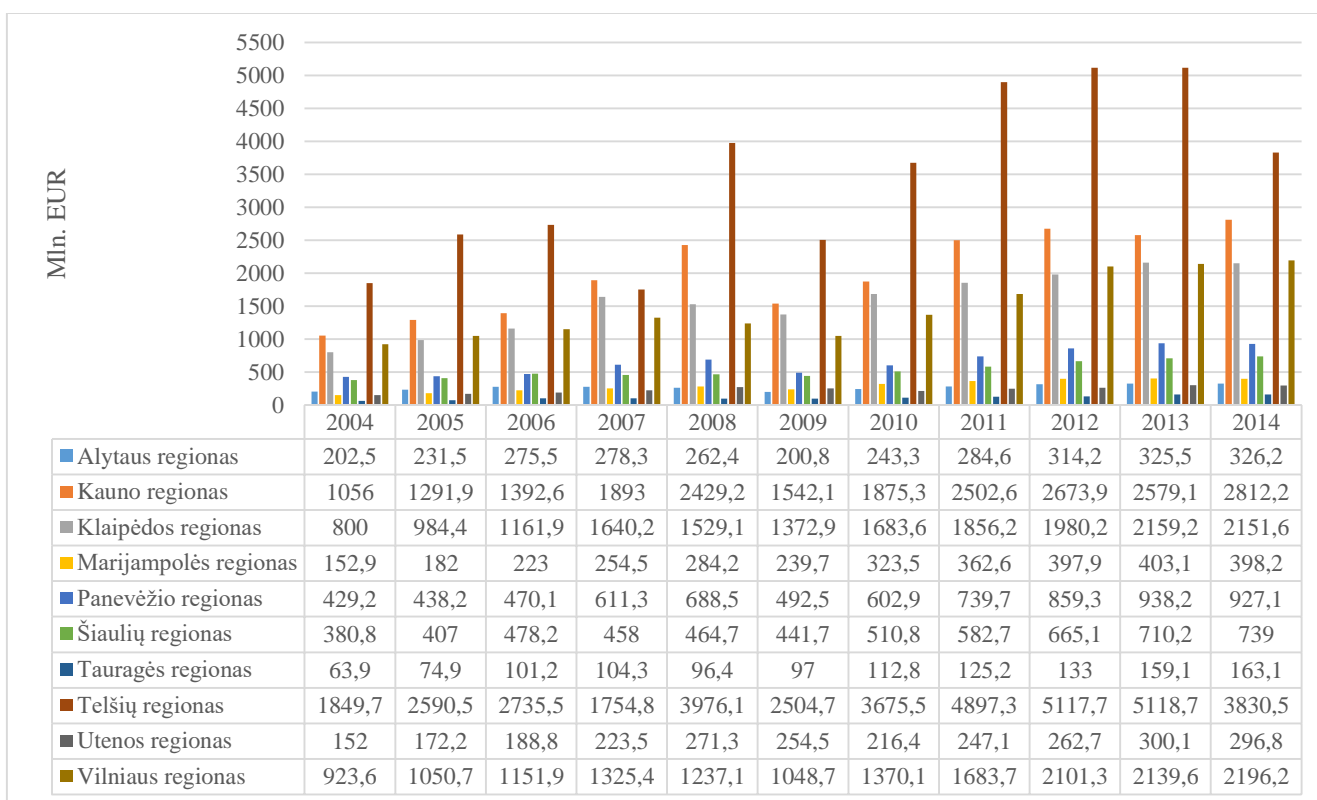

8 pav. Infliacijos pokyčiai 2004-2014 m., proc.

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis

Infliacijos kaitos tendencijos buvo panašios kaip ir analizuojant kitus makroekonominis rodiklius. Iki 2007 m. infliacija didėjo stabiliu tempu visuose Lietuvos regionuose. Didžiausias jos augimas yra fiksuojamas 2007-2008 m. laikotarpiu, kai vidutiniškai ji visuose Lietuvos regionuose didėjo 4,8 proc. punkto. Visgi vyriausybė ėmėsi priemonių stengiantis suvaldyti kainų kilimą ir pinigų nuvertėjimą, todėl sekančiu analizuojamu laikotarpiu (2008-2009 m.) infliacija Lietuvos regionuose vidutiniškai mažėjo 6,4 proc. 2014 m. kai kuriuose regionuose (Vilniaus, Kauno, Klaipėdos, Šiaulių ir Panevėžio) pasireiškė ir defliacija – t. y. bendrojo kainų lygio mažėjimas.

Eksporto srautų pokyčiai 2004-2014 m. yra pateikiami 9 paveiksle.

9 pav. Eksporto srautų pokyčiai 2004-2014 m., proc.

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis

Visu analizuojamu laikotarpiu eksporto srautai iš Lietuvos regionų augo. Didžiausias eksporto srautų padidėjimas 2004-2014 m. laikotarpiu yra fiksuojamas Kauno (166,3 proc.), Klaipėdos (169,0 proc.) ir Marijampolės (160,4 proc.) regionuose. Pažymėtina, kad eksporto srautai iš regionų nėra tolygūs. Visu analizuojamu laikotarpiu daugiausiai buvo eksportuojama iš Vilniaus, Kauno, Klaipėdos ir Telšių regionų, mažiausiai – iš Tauragės, Utenos ir Alytaus regionų. 2004-2005 m. ir 2005-2006 m. mažiausias eksporto srautų padidėjimas yra fiksuojamas Panevėžio regione (atitinkamai 2,1 proc. ir 7,3 proc.). 2006-2007 m. eksporto apimtys mažėjo tokiuose regionuose, kaip Šiaulių (4,2 proc.) ir Telšių (35,9 proc.) regionai. 2007-2008 m. laikotarpiu eksporto srautai mažėjo Alytaus (5,7 proc.), Klaipėdos (6,8 proc.), Tauragės (7,6 proc.) ir Vilniaus (6,7 proc.) regionuose. Kriziniu laikotarpiu (2008-2009 m.) eksporto apimtys mažėjo visuose regionuose (daugiausiai – Kauno regione, t. y. 36,5 proc.), išskyrus Tauragės regioną, kur fiksuojamas 0,6 proc. eksporto srautų didėjimas. 2009-2010 m. eksporto srautai mažėjo tik Tauragės regione (15,0 proc.), o 2012-2013 m. tik Kauno regione (3,5 proc.). Visgi 2013-2014 m. eksporto srautai mažėjo Klaipėdos (0,4 proc.), Marijampolės (1,2 proc.), Panevėžio (1,2 proc.), Telšių (25,2 proc.) ir Utenos (1,1 proc.) regionuose.

Toliau darbe yra susisteminti atskirų regionų privalumai ir trūkumai, atskleidžiant jų potencialų patrauklumą tiesioginiams užsienio investuotojams bei TUI paskirstymą regionuose (žr. 7 lentelę).

Pagrindiniai Lietuvos regionų privalumai ir trūkumai

Regionas	Privalumai	Trūkumai
Alytaus	Miškingumas, kelių infrastruktūros išplėtojimas, plėtojama apdirbamoji pramonė, yra turistų pritraukimo zonų.	Savivaldybėse menkai diegiamos veiklose efektyvumo didinimo ir kokybės užtikrinimo priemonės, nepakankamai plėtojamas geležinkelio transportas, neišplėtotas gamtinių dujų tiekimo tinklas.
Kauno	Vystoma tarptautinio susisiekimo struktūra, darbo jėgos kvalifikacija, yra turistų pritraukimo zonų, vystoma interneto prieiga, vystomi projektai susiję su atliekų surinkimu, vandentiekiu, nuotekų tinklais, energijos gamybos ir paskirstymo centras.	Netolygus investicijų pritraukimas, nepakanka A klasės biurų, žemės sklypai (išskyrus LEZ) nėra sujungti su keliais ir kitomis komunikacijomis, vidaus rinka yra maža, nevystoma turizmo informacinė sistema, mažai projektų tarp viešojo ir privataus sektoriaus, nepanaudojamos atsinaujinančių energijos išteklių galimybės ir informacinė infrastruktūra.
Klaipėdos	Plėtojama inžinerinė infrastruktūra, aukštas gamtinių teritorijų rekreacinis potencialas, kuriama žuvininkystės sektoriaus infrastruktūra, darbo jėgos kvalifikacija, aukštas mokslinis potencialas.	Ekonominio vystymosi ne proporcingumas regiono viduje, žemas pramonės inovatyvumo lygis, neefektyvus energijos vartojimas, kurortų ir kurortinių teritorija yra nepakankamai vystoma, nepakankamas verslumo skatinimas.
Marijampolės	Koncentracija į žemės ūkio ir miškininkystės pramonę, automobilių prekybos, remonto ir aptarnavimo klasterio formavimas, plėtojama kelių ir geležinkelių infrastruktūra, plėtojamos internetinės komunikacijos.	Našumas pagal pridėtinę vertę yra mažas, verslumas yra žemas, regiono vidiniai netolygumai, nevystomos inovacijos, neapkankamas pramonės įmonių, mokslo ir tyrimų institucijų bendradarbiavimas, darbo jėgos emigracija, prastas pastatų energetinis efektyvumas.
Panevėžio	Patogi regiono padėtis investicijų pritraukimui, pramonė sukuria didelę pridėtinę vertę, darbo jėgos kvalifikacija ir santykinis pigumas.	Regioninėse savivaldybėse TUI yra mažas, maža vartotojų perkamoji galia, neišvystyti inžineriniai tinklai, neišnaudojamas turizmo potencialas;
Šiaulių	LEZ, išvystyta bankininkystė, koncentracija į žemės ūkio sektorių, vystomos inovacijos, kvalifikuota darbo jėga, kelių ir geležinkelių tinklo plėtra, vystomos internetinės komunikacijos, MTTP veikla.	Vidaus paklausa yra maža, mažas statybų rinkos vystymas, mažėja investicijų į ilgalaikį materialųjį turta, neišnaudojamos Šiaulių oro uosto galimybės, vangus inovacijų diegimas.
Tauragės	Patogi geografinė padėtis tranzitui, santykinai pigi žemė, yra teritorijų tinkamų TUI pritraukimui, elektros energijos poreikių užtikrinimas, logistikos vystymo potencialas.	Nepakankamas TUI pritraukimas į regioną, nevystoma verslo informacinės sistema, problemos dujų tiekime, prasta kelių būklė, paslaugų tinklas nėra pakankamas, kvalifikuota darbo jėgos migracija į kitus regionus.
Telšių	Yra teritorijų tinkamų TUI pritraukimui, vykdomas verslo skatinimas, vystoma kelių infrastruktūra.	Ekonominiai netolygumai regiono viduje, nėra aiškios verslo plėtros strategijos, nepanaudojami pramonės objektai.
Utenos	Patogi geografinė padėtis tranzitui, vystomi komunikacijų, elektros, šilumos, vandens tiekimo tinklai, biokuro vystymas, žema nekilnojamo turto vertė.	Netolygi regiono plėtra, neigiamos socialinės ir ekonominės pasekmės dėl IAE uždarymo, prasta gatvių ir kelių infrastruktūra, žemos pridėtinės vertės produkcijos gamyba.
Vilniaus	Sukuriama didelė dalis BVP, įmonių ir viešųjų įstaigų koncentracija, vystomas paslaugų centras, didelė MTTP veiklos koncentracija, išvystyta magistralinių kelių ir geležinkelio tinklų infrastruktūra, kvalifikuota darbo jėga.	Nevystomos pramoninės zonos, netolygus TUI pritraukimas, neišnaudojamos atsinaujinančių energijos išteklių galimybės, prasta vietinių kelių infrastruktūra, mažos investicijos MTTP veiklai.

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Alytaus regiono 2010-2020 metų plėtros planą (2010); Kauno regiono plėtros planą iki 2020 metų (2014); Klaipėdos regiono 2014-2020 metų plėtros planą (2012); Marijampolės regiono plėtros planą 2014-2020 metams (2013); Panevėžio regiono 2014-2020 m. plėtros planą (2015); Šiaulių regiono 2014-2020 metų plėtros planą (2015); Tauragės regiono plėtros planą 2014-2020 m. (2015); Telšių regiono plėtros planą 2014-2020 metams (2016); Utenos regiono plėtros 2014-2020 m. planas (2014); Vilniaus regiono plėtros planą 2014-2020 m. (2012).

Kiekvieno iš 7 lentelėje pateiktų regionų privalumai ir trūkumai yra toliau detalizuojami.

Alytaus regionas yra vienas miškingiausių šalyje, o kelių infrastruktūra yra išplėta. Ypač svarbus Šeštokų – Mockavos geležinkelio mazgas, jungiantis Lietuvą su Europos geležinkelių tinklu. Svarbi yra geležinkelio linija, einanti iš Baltarusijos pro Marcinkonis ir Varėną, jungia apskritį su Vilniumi. Regione yra plėtojama apdirbamoji pramonė, sandėliavimas, degtinės ir likerio produkcijos, vyno, mineralinio vandens, šaldytuvų ir šaldiklių, medinių langų ir durų, surenkamų konstrukcinių elementų, baldų, plastikinių gaminių gamyba. tačiau tik trečdalis Alytaus regiono žemių yra tinkamos tradiciniam žemės ūkiui. Druskininkų kurortas yra viena iš pagrindinių Alytaus regiono turistus pritraukiančių zonų. Tačiau šis regionas turi ir tam tikrų trūkumų, tokių kaip: 1) savivaldybėse menkai diegiamos veiklose efektyvumo didinimo ir kokybės užtikrinimo priemonės; 2) neišplėta vandens turizmo ir rekreacinės laivybos plėtrai Nemune reikiama infrastruktūra; 3) nepakankamai plėtojamas geležinkelio transportas; 4) neišplėtotas gamtinių dujų tiekimo tinklas (Alytaus regiono 2010-2020 metų plėtros planas, 2010).

Kauno regionas pasižymi tokiomis stiprybėmis kaip: 1) išvystyta (bei toliau vystoma) tarptautinio susikeikimo infrastruktūra; 2) patogus susisiekimasis su Baltijos jūros regionu, NVS ir Vakarų Europos šalimis; 3) regione yra oro uostas; 4) kvalifikuota darbo jėga; 5) regione yra Birštono kurortas; 6) sukonzentruotas žemės ūkio mokslinis potencialas; 7) efektyviai išvystyti interneto prieigos taškai; 8) įdiegta regioninė atliekų tvarkymo sistema, plėtojama šių atliekų surinkimo infrastruktūra; 9) įgyvendinami vandentiekio ir nuotekų tinklų renovacijos bei plėtros projektai, tvarkomos vandentiekio ir nuotekų valymo sistemos, plečiama centralizuota vandens tiekimo sistema; 10) Kauno regionas yra energijos gamybos ir paskirstymo centras. Tačiau šiame regione egzistuoja ir tokios silpnybės kaip: 1) netolygus investicijų pritraukimas į regioną; 2) nepakankamai išvystyta verslo informacinė sistema; 3) ribota A klasės biurų patalpų ir šiuolaikinius gamybos reikalavimus atitinkančių pramoninės paskirties patalpų pasiūla; 4) daugelis žemės sklypų Kauno regione neturi jungčių su keliais ir komunikacijomis, išskyrus laisvasias ekonomines zonas; 5) maža vidaus rinka; 6) prasta rajoninių kelių bei miestų gatvių būklė regione; 7) silpnai išvystyta turizmo informacinė sistema; 7) nepakankamai išplėtoti viešojo ir privataus sektoriaus projektai; 8) regione nepanaudojamos atsinaujinančių energijos išteklių galimybės; 9) nepakankamai panaudojama esama informacinė infrastruktūra (Kauno regiono plėtros planas iki 2020 metų, 2014).

Klaipėdos regiono geografinė padėtis yra palanki ekonominio augimo plėtrai. Regione plėtojama inžinierinė infrastruktūra. Be to, regionas turtingas vėjo energetinių, geoterminių, naftos, statybinių žaliavų išteklių. Kaip vieną iš regiono privalumų galima išskirti ir tai, kad jis pasižymi santykinai

aukštu gamtinių teritorijų rekreaciniu potencialu bei turtingu istoriniu ir kultūriniu paveldu. Regione dabartiniu metu yra kuriama žuvininkystės sektoriaus infrastuktūra. Darbuotojų kvalifikacija ir mokslinis regiono potencialas yra santykinai aukšti. Tačiau Klaipėdos regione pasireiškia tokie pagrindiniai trūkumai: 1) didelės ekonominio išsivystymo disproporcijos regiono viduje, atskiroms teritorijoms reikalingos tikslinės investicijos miestų bei kaimų infrastruktūros atnaujinimui bei plėtrai; 2) nepakankamas pramonės inovatyvumo lygis, vyrauja žemos pridėtinės vertės produkcijos gamyba; 3) neefektyvus energijos vartojimas ir atsinaujinančių išteklių panaudojimas; 4) nepakankamai išvystyta kurortų ir kurortinių teritorijų infrastruktūra, reikalingos tikslinės investicijos infrastuktūros ir paslaugų plėtrai; 5) nepakankamos sąlygos ir parama verslo plėtrai, verslumo skatinimui ir naujo verslo pradžiai (Klaipėdos regiono 2014-2020 metų plėtros planas, 2012).

Pagrindiniai *Marijampolės regiono* privalumai yra tokie: 1) regione aiški koncentracija į keletą sektorių: žemės ūkį ir miškininkystę, maisto pramonę, medienos pramonę; 2) gerai išvystytos transporto paslaugos ir transporto sektorių aptarnaujančios veiklos bei metalo apdirbimo pramonė; 3) regione veikia labai gerai šalies mastu ir eksporto rinkose žinomų įmonių; 4) Sparčiai didėjantis lietuviškos kilmės prekių eksportas rodo įmonių konkurencingumą tarptautinėje rinkoje. Daugiausiai eksportuojama pieno ir pieno produktų, žuvies produktų, cukraus, miltinių konditerijos gaminių, trašų, medienos ir medienos dirbinių, baldų; 5) formuojasi automobilių prekybos, remonto bei aptarnavimo klasteris; 6) regione gerai išplėtoti kelių ir geležinkelio transporto infrastruktūra, nutiestos tarptautinės magistralės; 7) Išplėtoti bei modernizuota tarptautinių, magistralinių ir krašto kelių infrastruktūra; 8) pakankamai išvystyta pagrindinių regiono miestų infrastruktūra; 9) Geros interneto prieinamumo galimybės; 10) Didelės investicijos į šilumos gamybos ir tiekimo infrastruktūrą, šilumos mazgų daugiabučiuose namuose atnaujinimą, aplinkos taršos mažinimą. Tačiau Marijampolės regionas apsižymi ir tokiais trūkumais, kaip: 1) Regiono ekonomikos našumas yra mažesnis negu šalies (vertinant pagal pridėtinę vertę, kurią sukuria vienas užimtas); 2) Žemi verslumo rodikliai; 3) Dideli vidiniai regiono ekonominiai netolygumai trukdo tolygiai ir darniai regiono plėtrai, ekonominė veikla koncentruojasi Marijampolės savivaldybėje; 4) SVV įmonės per menkai pasinaudoja šalies mastu prieinamais finansavimo šaltiniais ir instrumentais; 5) Per mažai dėmesio skiriama inovacijų diegimui; 6) Stokojama investicijų į materialinės bazės atnaujinimą; 7) Maža vartotojų perkamoji galia, nesudaranti galimybių išplėtoti įvairiapusės prekybos ir paslaugų infrastruktūros nedidelėse, mažiau urbanizuotose vietovėse; 8) Nepakankamas pramonės įmonių, mokslo ir tyrimų institucijų bendradarbiavimas, kuriant naujus produktus ir jų gamybos technologijas; 9) Kvalifikuotos darbo jėgos emigracija; 10) Nors pastaraisiais metais buvo pagerintas dalies visuomeninių pastatų energetinis

efektyvumas, regione dar daug visuomeninių pastatų, kurių energetinis efektyvumas prastas (Marijampolės regiono plėtros planas 2014-2020 metams, 2013).

Panevėžio regionas pasižymi tokiais privalumais, kaip: 1) Patogi regiono geografinė padėtis investicijoms pritraukti ir verslui plėtoti; 2) Didelė dalis pridėtinės vertės sukuriama pramonėje; 3) Kvalifikuota, santykinai pigi darbo jėga; 4) Didelė žemės ūkyje sukuriama pridėtinės vertės dalis bei santykinai nedidelė dalis užimtųjų žemės ūkyje ir miškininkystėje; 5) Didelė technologinių novatorių dalis inovacinių įmonių tarpe; 6) Aktyvus rajonų bendradarbiavimas su Latvijos pasienio rajonais; 7) Neto migracija ir tarptautinė migracija yra vienos mažiausių, tačiau regione pastebimi ir tokie trūkumai: 1) Mažos TUI ir materialinės investicijos vienam gyventojui, ypačiai rajoninėse savivaldybėse; 2) Maža perkamoji galia; 3) Neišvystyti bei nusidėvėję inžineriniai tinklai mažesniuose miesteliuose ir kaimuose; 4) Didelis vandens, elektros, šilumos ir dujų tiekimo įrengimų bei tinklų nusidėvėjimas; 5) Neišnaudojamos tranzito galimybės; 6) Viešosios ir privačios turizmo infrastruktūros bei paslaugų trūkumas; 7) Nepakankamas atliekų surinkimo, rūšiavimo ir perdirbimo lygis (Panevėžio regiono 2014-2020 m. plėtros planas, 2015).

Šiaulių regionas. Šiame regione yra išvelgiami tokie privalumai: 1) įsteigtos laisvosios ekonominės zonos (Akmenėje ir Šiauliuose); 2) išvystyta bankininkystės veikla; 3) bendroji žemės ūkio produkcija regione yra didžiausia šalyje; 4) Šiaulių regionas turi palankias sąlygas vystyti turizmą; 5) Šiaulių regione inovatyvus verslas orientuotas į verslo proceso tobulinimą ir technologinių pajėgumų pritaikymą naujiems produktams bei paslaugoms; 6) regione suintensyvėjo vidaus prekyba, padidėjo vartojimas; 7) eksportas regione auga; 8) suintensyvėjo pramonės, prekybos ir paslaugų įmonių veikla regione; 9) Šiaulių regione aukštas gyventojų išsilavinimo lygis; 10) regione gerai išplėtotas automobilių kelių tinklas; 11) regionas pasižymi patogiu susisiekimu bei krovinių pervežimu geležinkelio linijomis; 12) plečiama informacinių technologijų ir elektroninio ryšio infrastruktūra; 13) Šiaulių universitete sukurta 13 mokslinių centrų, kurie dalyvauja mokslinių technologinių tyrimų procese (MTTP), vykdo mokslinę veiklą. Visgi regione pasireiškia tokie trūkumai, kaip: 1) maža vidaus paklausa; 2) pagal atliktus statybos darbus Šiaulių regionas atsilieka nuo kitų regionų; 3) sukuriamų prekių ir paslaugų pridėtinė vertė regione yra žema; 4) regione mažėja investicijų į ilgalaikį materialųjį turtą; 5) mažas tarptautinio Šiaulių oro uosto žinomumas, nepakankamai išnaudojamos keleivių ir krovinių vežimo oro transportu galimybės; 6) Šiaulių regione inovacijos kuriamos ir diegiamos vangiai (Šiaulių regiono 2014-2020 metų plėtros planas, 2015).

Tauragės regionas pasižymi tokiais privalumais: 1) patogi geografinė padėtis (pasienio regionas su patogia antžeminio transporto infrastruktūra, orientuota į Kaliningrado sritį ir vidinius Lietuvos

regionus); 2) sukurtos stiprios miestų-priemiesčių jungtys; 3) santykinai pigi žemė; 4) yra teritorijų, tinkamų užsienio investicijoms; 5) įgyvendinami didelės apimties vandentiekio ir nuotekų tinklų renovacijos bei plėtros projektai, tvarkomos vandentiekio ir nuotekų valymo sistemos, plečiama centralizuota vandens tiekimo sistema, didėja gyventojų aprėptis; 6) gerai išvystyta elektros energijos perdavimo ir skirstymo sistema, užtikrinant elektros energijos poreikius visų rūšių vartotojams; 7) padidėjęs miestų vaidmuo regiono ir savivaldybės kontekste, parengti teritorinio planavimo dokumentai sukūrė stiprų pagrindą pramonės ir logistikos vystymui, įvairiapusei miestų plėtrai priemiesčio kryptimis, urbanistinei plėtrai. Tačiau Tauragės regione pasireiškia tokie trūkumai: 1) nepakankamas tiesioginių užsienio ir materialinių investicijų pritraukimas į regioną; 2) nepakankamai išvystyta verslo informacinė sistema; 3) trys iš keturių regiono savivaldybių neturi gamtinių dujų tiekimo ir dujotiekio skirstomojo tinklo sistemų; 4) prasta kai kurių rajoninių kelių bei miestų gatvių būklė regione; 5) prastas paslaugų įmonių tinklas miesteliuose ir ypač kaimo vietovėse; 6) žema vartotojų perkamoji galia, ypač kaimo vietovėse; 7) į regioną negrįžta įgiję aukštąjį išsilavinimą jauni žmonės (Tauragės regiono plėtros planas 2014-2020 m., 2015).

Telšių regionas. Regione yra identifikOTOS teritorijos, kurios gali būti skirtos investicijoms. regione yra didelis rekreacinis potencialas. Taip pat sudarytos sąlygos skatinti verslą ir verslumą (įsteigtas verslo inkubatorius, verslo centrai) bei didėja vietinės reikšmės automobilių kelių ilgis. Nors regionas ir pasižymi šiais privalumais, tačiau neišvengiamai yra susiduriama ir su tam tikrais trūkumais: 1) dideli vidiniai regiono ekonominiai netolygumai; 2) nesukurtos aiškios verslo plėtros strategijos; 3) nepakankamai naudojami nebeveikiantys pramonės objektai; 4) siaura rekreacijos paslaugų (ypač poilsio ir pramogų) pasiūla; 5) nepakankamas bendradarbiavimas tarp regiono švietimo įstaigų, verslo ir valdžios institucijų ir technologinės plėtros srityse (Telšių regiono plėtros planas 2014-2020 metams, 2016).

Utenos regionas. Regiono geografinė padėtis yra palanki. Regioną kerta magistraliniai bei tranzitiniai keliai: A6 (E262) Kaunas–Zarasai–Daugpilis ir A14 Vilnius–Utena) pasienio link. Išvystytas ir modernizuojamas susisiekimo komunikacijų tinklas, elektros, šilumos, vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo tinklai. Regionas vystomas prisilaikant „žaliosios“ energetikos strategijos: biokurą naudojančius energetikos objektai, sutvarkytas atliekų surinkimo tinklas, vietinių natūralių išteklių gausa sudaro prielaidą „žaliojo“ kuro gamybai. Šiame regione yra santykinai žema nekilnojamo turto ir žemės vertė. Tačiau kaip pagrindines regiono silpnybes galima išskirti šias: 1) regiono plėtra nėra tolygi; 2) IAE veiklos ir uždarymo neigiamos socialinės, psichologinės, ekonominės ir kt. problemos; 3) pasienio problemos; 4) nepakankamai panaudojamos atsinaujinančių energijos išteklių galimybės; 5)

Susidėvėjusi gatvių ir kelių tinklo infrastruktūra; 6) vyrauja žemos pridėtinės vertės produkcijos gamyba (Utenos regiono plėtros 2014-2020 m. planas, 2014).

Vilniaus regionas. Kaip pagrindinius šio regiono privalumus galima išskirti tokius: 1) regionas yra labiausiai išvystytas – sukuriama didelė dalis visos šalies BVP; 2) didelė veikiančių ūkio subjektų bei viešųjų įstaigų koncentracija; 3) didžiausias paslaugų centras; 4) didelė aukštųjų technologijų, mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros institucijų koncentracija; 5) išvystyta magistralinių kelių infrastruktūra; 6) yra oro uostas; 7) regioną kerta didžiausias geležinkelių krovinių srautas Lietuvoje; 8) didžiausia kvalifikuotos darbo jėgos koncentracija. tačiau regione pasireiškia ir tokie trūkumai: 1) nėra išvystytų pramoninių zonų, nekuriamos naujos darbo vietos; 2) netolygus investicijų pritraukimas į regioną; 3) regione nepanaudojamos atsinaujinančių energijos išteklių galimybės; 4) prasta vietinių kelių būklė bei miestų gatvių būklė regione; 5) mažos investicijos moksliniams tyrimams, technologijų ir eksperimentinei plėtrai (Vilniaus regiono plėtros planas 2014-2020 m., 2012).

Atlikus Lietuvos regionų makroekonominių rodiklių analizę, nustatyta, kad 2004-2014 m. BVP ir BVP tenkantis vienam gyventojui sparčiausiai augo Vilniaus, Kauno, Klaipėdos ir Tauragės regionuose. Didžiausi nedarbo lygio pokyčiai 2004-2014 m. yra fiksuojami Marijampolės ir Utenos regionuose. Marijampolės regioną galima vertinti prasčiausiai ir analizuojant užimtumo lygį. Didžiausias vidutinis mėnesinis darbo užmokestis yra mokamas didžiausiose Lietuvos regionuose – t. y. Vilniuje, Kaune ir Klaipėdoje. 2014 m. Vilniaus, Kauno, Klaipėdos, Šiaulių ir Panevėžio regionuose pasireiškė bendrojo kainų lygio mažėjimas, o tai galima vertinti kaip tiesioginiams užsienio investuotojams patrauklų veiksnį. Eksperto srautai 2004-2014 m. labiausiai didėjo iš Kauno, Klaipėdos ir Marijampolės regionų. Tačiau ekonominė-finansinė krizė neigiamai paveikė visų regionų makroekonominius rodiklius, o po kriziniu laikotarpiu ekonomikos augimo tempas sulėtėjo.

Išanalizavus atskirų regionų privalumus ir trūkumus, nustatyta, kad pagrindinės regionų problemos yra panašios – t. y. netolygus investicijų paskirstymas regionų viduje, nepakankamai išplėtoti gatvių, elektros, geležinkelių infrastruktūra, nepakankamas dėmesys inovacijoms ir verslumo skatinimui. Tačiau kiekvienas regionas turi ir specifinių problemų, pavyzdžiui, Alytaus regione nepakankamai išnaudojamos laivybos galimybės. Kauno regione trūksta A klasės biurų, maža ir pramoninės paskirties patalų pasiūla. Klaipėdos regione nepakankamai vystomos kurortinės teritorijos ir su tuo susijusi infrastruktūra. Marijampolės regione stokojama investicijų į materialinės bazės atnaujinimą, gyventojų perkamoji galia yra žema, daugelis jų emigruoja, todėl trūksta kvalifikuotos darbo jėgos. Panevėžio regione nepakanka materialinių investicijų. Šiaulių regione vidaus paklausa yra maža, mažėja investicijų į ilgalaikį turtą, mažėja vykdomų statybų. Tauragės regione

nepakankamai pritraukiama materialinių investicijų, stokojama dujotiekio skirstomojo tinklo sistemų. Telšių regione gausu nebeveikiančių pramonės objektų. Utenos regione problemos yra siejamos tiek su IEA uždarymu, tiek su žemos pridėtinės vertės produkcijos gamyba. Vilniaus regione nėra pakankamai išvystytų pramoninių zonų. Taigi dėl minėtų specifinių trūkumų skirtingi regionai pritraukia skirtingą TUI kiekį, o taip pat šis TUI kiekis yra netolygiai paskirstomas regionų viduje.

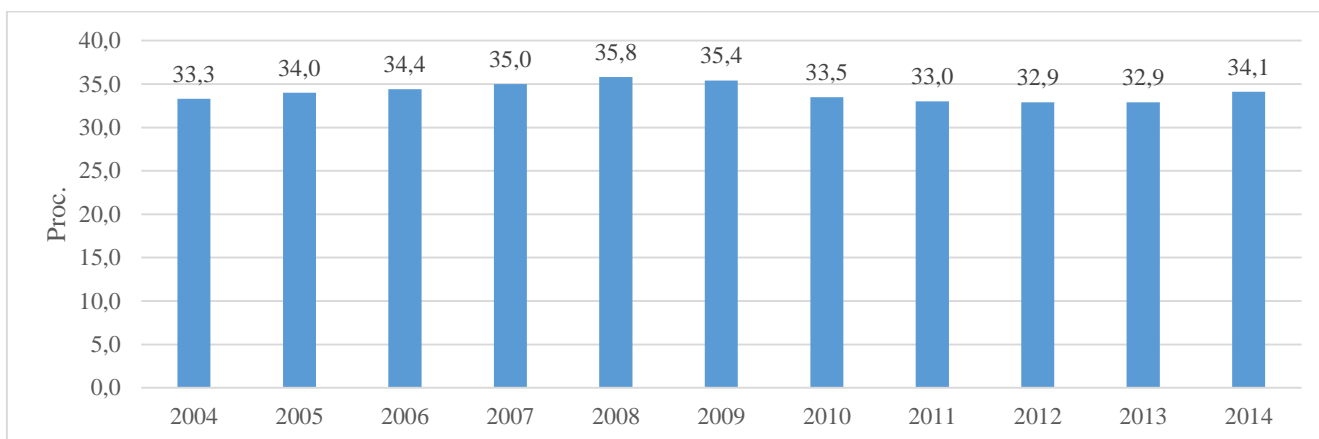
2.4. Tiesioginių užsienio investicijų pritraukimą Lietuvos regionuose 2004-2014 m. lemiančių veiksnių analizė ir jų poveikio vertinimas

Šioje dalyje yra atliekama TUI pritraukimą Lietuvos regionuose lemiančių veiksnių analizė ir jų poveikio vertinimas. Kai kurie veiksniai (BVP, BVP, tenkantis vienam gyventojui, infliacija, eksportas, darbo užmokestis) jau buvo aptarti 2.3 poskyryje analizuojant ir Lietuvos regionų makroekonominis rodiklius, todėl toliau darbe yra analizuojamas Lietuvos regionų institucinė struktūra, mokesčių našta, vyriausybės išlaidos, gyventojų išsilavinimas ir jų dalis miestuose. Atlikus šių veiksnių analizę, yra nustatomi ryšiai tarp TUI ir BVP, BVP tenkančio vienam gyventojui, infliacijos, eksporto, darbo užmokesčio, mokesčių naštos, vyriausybės išlaidų, gyventojų išsilavinimo ir gyventojų miestuose bei vertinamas jų poveikis TUI pritraukimui į Lietuvos regionus.

Institucinė struktūra visuose Lietuvos regionuose nėra visiškai vienoda. Nors valstybinė institucinė struktūra yra sudaryta iš Prezidento, Vyriausybės, centrinių valstybinio administravimo subjektų (institucijų, įstaigų, pareigūnų ir tarnautojų) bei teritorinių valstybinio administravimo subjektų (institucijų, įstaigų, pareigūnų ir tarnautojų). Tuo tarpu vietos savivaldos subjektus sudaro vietos bendruomenė ir vietos savivaldos institucijos. Lietuvoje veikia ir regioninės plėtros departamentas, kurio tikslas įgyvendinti nacionalinės regioninės politikos tikslus apskrityse. Tačiau regionai skiriasi savo dydžiu, savivaldybėse dirbančių asmenų skaičiumi ir pan. Pažymėtina, kad vienas iš pagrindinių trūkumų yra tas, kad regioninė politika yra centralizuota.

Mokestinė aplinka yra aktuali siekiant pritraukti TUI į regioną. Įmonės Lietuvoje moka tokius pagrindinius mokesčius, kaip pelno mokestis (standartinis tarifas 15 proc.), PVM (standartinis tarifas 21 proc., lengvatiniai: 9 proc., 5 proc., 0 proc.), nekilnojamo turto mokestis (nuo 0,3 proc. iki 3 proc., priklausomai nuo nekilnojamo turto vidutinės rinkos vertės), žemės mokestis (nuo 0,01 procento iki 4 procentų žemės mokestinės vertės, o tarifą nustato kiekviena savivaldybė atskirai), taip pat įmonės moka įmokas į garantinį fondą 0,2 proc. (skaičiuojama nuo visų rūšių išmokų pagal darbo sutartis) ir valstybinio socialinio draudimo įmokas (30,98 proc.), taip pat įmonės moka ir akcizus bei ekologinius mokesčius. Mokestinės naštos pokytis Lietuvoje 2004-2014 m. yra pateikiamas 10 paveiksle

(analizuojamas bendras mokestinės naštos rodiklis, nes Lietuvos statistikos departamentas nepateikia duomenų apie tai kiek mokesčių atskiruose regionuose buvo sumokėta į nacionalinį biudžetą bei VSD fondą).

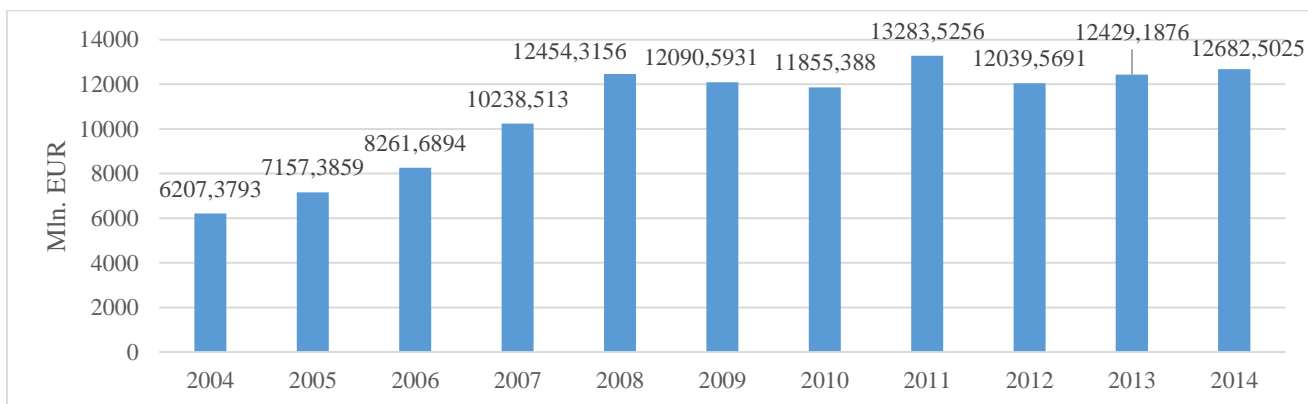

10 pav. Mokestinės naštos pokytis Lietuvoje 2004-2014 m., proc.

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis

Taigi galima teigti, kad mokestinė našta Lietuvoje 2004-2014 m. laikotarpiu padidėjo 0,8 proc. punkto. 2009 m. pelno mokestis laikinai buvo padidintas iki 20 proc. (tačiau 2010 m. sugrįžo į pradinį lygį – 15 proc.), o PVM didėjo nuo 18 proc. iki 21 proc. Tai lėmė mažesnę nei 2008 m. mokestinę naštą, nes į valstybės biudžetą buvo surenkama daugiau mokestinių pajamų. Iki 2013 m. mokestinė našta ir toliau mažėjo (lyginant su 2009 m., fiksuojamas 2,5 proc. punkto mokestinės naštos mažėjimas). Kaip nurodo D. Ruškytė, A. Rutkauskas ir V. Navickas (2012), Lietuvos mokestinės naštos rodiklis yra ženkliai mažesnis už ES vidurkį. Tai galima būtų paaiškinti sukuriama žemesne pridedamąja Lietuvoje.

Vyriausybės išlaidų pokytis Lietuvoje 2004-2014 m. yra pateikiamas 11 paveiksle.

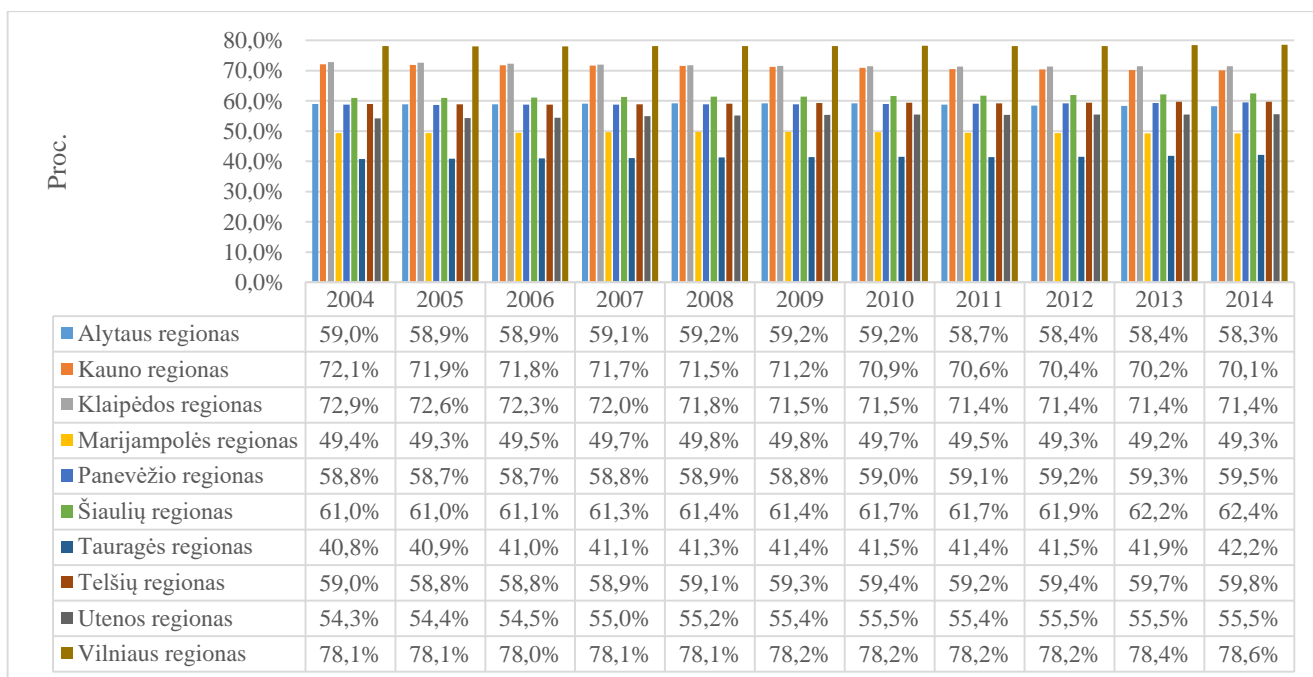
11 pav. Vyriausybės išlaidų pokytis Lietuvoje 2004-2014 m., mln. EUR

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis

Visu analizuojamu laikotarpiu (2004-2014 m.) vyriausybės išlaidos didėjo 104,3 proc. Nežymus vyriausybės išlaidų mažėjimas yra fiksuojamas 2008-2009 m. ir 2009-2010 m. laikotarpiais, kai vyriausybė ėmėsi priemonių finansiniam subilimui užtikrinti. Buvo imtasi įvairių fiskalinės drausmės priemonių, pertvarkomas viešasis sektorius siekiant mažinti išlaidas, todėl 2008-2009 m. vyriausybės išlaidos mažėjo 2,9 proc., o 2009-2010 m. – 1,9 proc. punkto. Nors 2011-2012 m. laikotarpiu vyriausybės išlaidos taip pat mažėjo (9,4 proc.), tačiau 2012-2013 m. yra fiksuojamas 3,2 proc. jų augimas, o 2013-2014 m. vyriausybės išlaidos dar paaugo 2,0 proc.

Gyventojų išsilavinimo pokyčiai 2004-2014 m. atskiruose Lietuvos regionuose yra pateikiama 5 priede. Galima teigti, kad žemą išsilavinimą turintys asmenys sudaro mažą dalį visų asmenų visuose Lietuvos regionuose. Didžiausia dalis Lietuvos regionuose gyvenančių asmenų yra įgiję vidutinį išsilavinimą. Visgi pastebima, kad gyventojų įgijusių aukštą išsilavinimą 2004-2014 m. laikotarpiu daugėjo beveik visuose Lietuvos regionuose. Aukštą išsilavinimą įgijusių asmenų daugėjo Alytaus (12,6 proc.), Kauno (32,9 proc.), Klaipėdos (44,2 proc.), Marijampolės (34,1 proc.), Panevėžio (11,6 proc.), Šiaulių (16,6 proc.), Telšių (60,2 proc.), Utenos (35,4 proc.) ir Vilniaus (27,4 proc.) regionuose. Tuo tarpu Tauragės regione aukštą išsilavinimą turinčių asmenų skaičius mažėjo 27,6 proc.

Lietuvos regionuose gyvenančių asmenų dalis miestuose 2004-2014 m. yra pateikiama 12 paveiksle.

12 pav. Lietuvos regionuose gyvenančių asmenų dalis miestuose 2004-2014 m., proc.

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis

Galima teigti, kad didžioji dalis atskiruose regionuose gyvenančių asmenų gyvena miestuose. Tačiau daugiausiai asmenų gyvenančių miestuose visu analizuojamu laikotarpiu buvo Vilniaus, Kauno, Klaipėdos ir Šiaulių regionuose, mažiausiai – Tauragės, Utenos, Alytaus ir Panevėžio regionuose. Visgi 2004-2014 m. asmenų gyvenančių miestuose dalis mažėjo Alytaus (0,7 proc. punkto), Kauno (2,0 proc. punkto), Klaipėdos (1,4 proc. punkto) regionuose.

BVP poveikis TUI pritraukimui Lietuvos regionuose 2004-2014 m. yra pateikiamas 8 lentelėje.

8 lentelė

BVP poveikis TUI pritraukimui Lietuvos regionuose 2004-2014 m.

BVP poveikis TUI pritraukimui	Koreliacijos koeficientas (r)	Determinacijos koeficientas (R ²)	Regresijos lygtis
Alytaus	0,4501	0,2026	0,0544x+50,279
Kauno	0,8404	0,7063	3,0286x+2221
Klaipėdos	0,9476	0,8979	3,6176x+307,19
Marijampolės	0,7523	0,5659	3,1444x+718,62
Panevėžio	0,5675	0,3221	3,515x+1033
Šiaulių	0,9287	0,8624	8,3202x+981,17
Tauragės	0,7741	0,5992	22,055x+254,61
Telšių	0,0787	0,0062	-0,0301x+1213,8
Utenos	0,5421	0,2939	5,3059x+637,07
Vilniaus	0,9753	0,9513	1,2509x+3290,3

Nustatyta, kad BVP daro labai stiprų poveikį TUI pritraukimui Vilniaus (r=0,9753), Šiaulių (r=0,9287) ir Klaipėdos (r=0,8979) regionuose. BVP TUI pritraukimui šiuose regionuose atitinkamai įtaką daro 95,13 proc. (Vilniaus regione), 86,24 proc. (Šiaulių regione) ir 89,79 proc. (Klaipėdos regione). Vilniaus regione BVP didėjant 1 mln. EUR, TUI augtų 1,2509 mln. EUR, Šiaulių regione – 8,3202 mln. EUR, Klaipėdos regione – 3,6176 mln. EUR. Tačiau BVP praktiškai nedaro jokio poveikio Telšių regione (r=0.0787), o BVP didėjant 1 mln. EUR, TUI pritraukimas netgi mažėtų 0,0301 mln. EUR. BVP poveikis TUI pritraukimui yra vidutinis Alytaus regione, pastebimas – Panevėžio regione, stiprus – Kauno, Marijampolės, Tauragės ir Utenos regionuose. Tarp BVP ir TUI pritraukimo nustatyti reikšmingi ryšiai Kauno (t faktinė 5,2754 > t kritinė 1,812), Klaipėdos (t faktinė 8,8968 > t kritinė 1,812), Marijampolės (t faktinė 17,8560 > t kritinė 1,812), Šiaulių (t faktinė 7,5094 > t kritinė 1,812), Tauragės (t faktinė 3,6684 > t kritinė 1,812) ir Vilniaus (t faktinė 13,2556 > t kritinė 1,812) regionuose.

BVP, tenkančio vienam gyventojui, poveikis TUI pritraukimui Lietuvos regionuose 2004-2014 m. yra pateikiamas 9 lentelėje.

**BVP, tenkančio vienam gyventojui, poveikis TUI pritraukimui Lietuvos regionuose
2004-2014 m.**

BVP, tenkančio vienam gyventojui, poveikis TUI pritraukimui	Koreliacijos koeficientas (r)	Determinacijos koeficientas (R ²)	Regresijos lygtis
Alytaus	0,4014	0,1611	0,00003x+0,0033
Kauno	0,8901	0,7923	0,00006x+0,002
Klaipėdos	0,9351	0,8744	0,00001x-0,0006
Marijampolės	0,8157	0,6654	0,00003x+0,0038
Panevėžio	0,6592	0,4346	0,00002x+0,0024
Šiaulių	0,9530	0,9082	0,00004x+0,0017
Tauragės	0,7569	0,5729	0,0002x+0,0016
Telšių	0,1473	0,0217	0,00005x+0,008
Utenos	0,3746	0,1403	0,00003x+0,0043
Vilniaus	0,9829	0,966	0,00002x+0,0035

Vilniaus, Klaipėdos ir Šiaulių regionuose tarp BVP tenkančio vienam gyventojui ir TUI pritraukimo nustatyti labai stiprūs ryšiai. BVP tenkantis vienam gyventojui 96,6 proc. daro poveikį TUI pritraukimui Vilniaus regione, 90,82 proc. – Šiaulių regione ir 87,44 proc. – Klaipėdos regione. BVP, tenkančio vienam gyventojui padidėjimas 1 mln. EUR padidintų TUI pritraukimą Vilniaus (0,00002 mln. EUR), Šiaulių (0,00004 mln. EUR) ir Klaipėdos (0,00001 mln. EUR.) regionuose. Stiprūs ryšiai tarp BVP tenkančio vienam gyventojui ir TUI pritraukimo buvo nustatyti Kauno, Marijampolės ir Tauragės regionuose. Šiuos regionuose BVP tenkantis vienam gyventojui taip pat daro poveikį TUI pritraukimui į regionus, tačiau šis poveikis yra silpnesnis. Pastebimi ryšiai tarp BVP, tenkančio vienam gyventojui, ir TUI pritraukimo nustatyti Panevėžio regione, o vidutiniai – Alytaus ir Utenos regionuose. BVP, tenkantis vienam gyventojui praktiškai nedaro jokio poveikio TUI pritraukimui Telšių regione.

Infliacijos poveikis TUI pritraukimui Lietuvos regionuose 2004-2014 m. yra pateikiamas 10 lentelėje.

Infliacijos poveikis TUI pritraukimui Lietuvos regionuose 2004-2014 m.

Infliacijos poveikis TUI pritraukimui	Koreliacijos koeficientas (r)	Determinacijos koeficientas (R ²)	Regresijos lygtis
Alytaus	0,1584	0,0251	0,0222x+1,5573
Kauno	0,3500	0,1225	-0,0033x+7,1398
Klaipėdos	0,0686	0,0047	0,01x+4,6088
Marijampolės	0,5914	0,3498	-0,384x+6,715
Panevėžio	0,6659	0,4434	-0,0419x+12,575
Šiaulių	0,2888	0,0834	-0,0196x+6,4554
Tauragės	0,0095	0,00009	-0,0062x+4,048
Telšių	0,0854	0,0073	0,0005x+3,5201
Utenos	0,4493	0,2019	0,0946x-3,7477
Vilniaus	0,3134	0,0982	-0,005x+6,4862

Analizuojant infliacijos poveikį, nustatyta, kad tik Marijampolės ir Panevėžio regionuose infliacija daro pastebimą įtaką TUI pritraukimui (atitinkamai $r=0,5914$ ir $r=0,6659$). Panevėžio regione infliacija 44,34 proc. daro poveikį TUI pritraukimui, o Marijampolės – 34,98 proc. Panevėžio regione infliacijai padidėjus 1 proc. punktu, TUI mažėtų 0,0419 mln. EUR., o Marijampolės regione – 0,384 mln. EUR. Infliacijos poveikis yra vidutinis Kauno, Utenos ir Vilniaus regionuose. Alytaus, Klaipėdos, Šiaulių, Tauragės ir Telšių regionuose šis poveikis yra silpnas.

Eksporto poveikis TUI pritraukimui Lietuvos regionuose 2004-2014 m. yra pateikiamas 11 lentelėje.

11 lentelė

Eksporto poveikis TUI pritraukimui Lietuvos regionuose 2004-2014 m.

Eksporto poveikis TUI pritraukimui	Koreliacijos koeficientas (r)	Determinacijos koeficientas (R ²)	Regresijos lygtis
Alytaus	0,2739	0,075	1,1701x+145,88
Kauno	0,8533	0,7281	1,6637x+186,84
Klaipėdos	0,9050	0,819	2,2242x-332,41
Marijampolės	0,8789	0,7724	1,7252x+160,25
Panevėžio	0,7116	0,5064	2,8826x+45,547
Šiaulių	0,8410	0,7073	2,2225x+211,85
Tauragės	0,7538	0,5682	5,0992x+42,18
Telšių	0,1581	0,025	-0,396x+3840,7
Utenos	0,2482	0,0616	0,8605x+164,12
Vilniaus	0,9245	0,8547	0,228x+56,276

Eksporto poveikis TUI pritraukimui yra labai stiprus Vilniaus regione ($r=0,9245$). Eksporto srantai daro 85,47 proc. poveikį TUI pritraukimui. Eksporto poveikis TUI pritraukimui yra stiprus Kauno, Klaipėdos, Marijampolės, Panevėžio, Šiaulių ir Tauragės regionuose. Tuo tarpu Alytaus, Telšių ir Utenos regionuose eksporto poveikis TUI pritraukimui yra silpnas.

Darbo užmokesčio poveikis TUI pritraukimui Lietuvos regionuose 2004-2014 m. yra pateikiamas 12 lentelėje.

12 lentelė

Darbo užmokesčio poveikis TUI pritraukimui Lietuvos regionuose 2004-2014 m.

Darbo užmokesčio poveikis TUI pritraukimui	Koreliacijos koeficientas (r)	Determinacijos koeficientas (R ²)	Regresijos lygtis
Alytaus	0,3659	0,1339	1,748x+282,18
Kauno	0,8762	0,7677	0,3173x+172,81
Klaipėdos	0,9577	0,9171	0,5809x+37,17
Marijampolės	0,7932	0,6291	1,7065x+308,56
Panevėžio	0,5209	0,2713	1,0941x+235,27
Šiaulių	0,9445	0,8921	2,089x+160,37
Tauragės	0,8225	0,6765	1,7368x+181,49
Telšių	0,2105	0,0443	-0,0378x+537,71
Utenos	0,4319	0,1865	2,6366x+269,75
Vilniaus	0,9257	0,8569	0,0614x+240,43

Darbo užmokesčio poveikis TUI pritraukimui yra labai stiprus Vilniaus ($r=0,98257$), Klaipėdos ($r=0,9577$) ir Šiaulių ($r=0,9445$) regionuose. Kauno, Marijampolės ir Tauragės regionuose šio veiksnio poveikis yra stiprus, Panevėžio regione – pastebimas, Utenos regione – pastebimas, Alytaus regione – vidutinis, o Telšių regione – silpnas.

Mokesčių naštos poveikis TUI pritraukimui Lietuvos regionuose 2004-2014 m. yra pateikiamas 13 lentelėje.

13 lentelė

Mokesčių naštos poveikis TUI pritraukimui Lietuvos regionuose 2004-2014 m.

Mokesčių naštos poveikis TUI pritraukimui	Koreliacijos koeficientas (r)	Determinacijos koeficientas (R ²)	Regresijos lygtis
Alytaus	0,3391	0,115	0,0164x+32,32
Kauno	0,2548	0,0649	-0,008x+34,92
Klaipėdos	0,0911	0,0083	-0,005x+34,457
Marijampolės	0,4796	0,23	-0,0107x+34,651
Panevėžio	0,4560	0,2079	-0,0099x+36,115
Šiaulių	0,1718	0,0295	-0,004xx+34,59
Tauragės	0,2470	0,061	0,0548x+33,278
Telšių	0,0200	0,0004	-0,00001x+34,04
Utenos	0,5913	0,3496	0,0428x+30,498
Vilniaus	0,1929	0,0372	-0,0001x+34,666

Išanalizavus mokesčių naštos poveikį TUI pritraukimui, nustatyta, kad tik Utenos regione šis poveikis yra pastebimas ($r=0,5913$), Mokestinei naštai didėjant 1 proc. punktu, TUI pritraukimas didėtų 0,0428 mln. EUR. Alytaus, Marijampolės, Panevėžio regionuose mokesčių naštos poveikis TUI pritraukimui yra vidutinis, o Kauno, Klaipėdos, Šiaulių, Tauragės ir Vilniaus regionuose – silpnas.

Vyriausybės išlaidų poveikis TUI pritraukimui Lietuvos regionuose 2004-2014 m. yra pateikiamas 14 lentelėje.

14 lentelė

Vyriausybės išlaidų poveikis TUI pritraukimui Lietuvos regionuose 2004-2014 m.

Vyriausybės išlaidų poveikis TUI pritraukimui	Koreliacijos koeficientas (r)	Determinacijos koeficientas (R ²)	Regresijos lygtis
Alytaus	0,3040	0,0924	35,254x+7120,5
Kauno	0,8619	0,7428	6,6342x+3543,2
Klaipėdos	0,9758	0,9521	12,888x-258,27
Marijampolės	0,7444	0,5541	39,894x+7724
Panevėžio	0,3740	0,1399	19,45x+6681,7
Šiaulių	0,9271	0,8595	52,058x+3500,8
Tauragės	0,7639	0,5835	406,59x+5231,8
Telšių	0,1764	0,0311	-0,8668x+11626
Utenos	0,4082	0,1666	70,914x+4946,4
Vilniaus	0,8535	0,7284	1,09x+4007,9

Tik Klaipėdos regione ($r=0,9758$) vyriausybės išlaidos labai stipriai veikia TUI pritraukimą. Kauno, Marijampolės, Šiaulių, Tauragės ir Vilniaus regionuose vyriausybės išlaidų poveikis yra stiprus, Utenos regione – vidutinis, o Alytaus ir Telšių regione – silpnas.

Aukšto gyventojų išsilavinimo poveikis TUI pritraukimui Lietuvos regionuose 2004-2014 m. yra pateikiamas 15 lentelėje.

15 lentelė

Aukšto gyventojų išsilavinimo poveikis TUI pritraukimui Lietuvos regionuose 2004-2014 m.

Aukšto gyventojų išsilavinimo poveikis TUI pritraukimui	Koreliacijos koeficientas (r)	Determinacijos koeficientas (R ²)	Regresijos lygtis
Alytaus	0,2988	0,0893	0,0166x+17,165
Kauno	0,8585	0,7371	0,0302x+82,669
Klaipėdos	0,7866	0,6188	0,0341x+26,217
Marijampolės	0,4490	0,2016	0,0149x+13,903
Panevėžio	0,7303	0,5334	0,045x+22,977
Šiaulių	0,3878	0,1504	0,0273x+36,467
Tauragės	0,7725	0,5968	-0,2122x+13,338
Telšių	0,4171	0,174	-0,0022x+17,904
Utenos	0,6654	0,4428	0,1176x+11,843
Vilniaus	0,8834	0,7804	0,0087x+132,92

Aukšto gyventojų išsilavinimas stipriai veikia TUI pritraukimą Kauno ($r=0,8585$), Klaipėdos ($r=0,7866$), Tauragės ($r=0,7725$), Panevėžio ($r=0,7303$) ir Vilniaus ($r=0,8834$) regionuose. Aukšto gyventojų išsilavinimo poveikis yra pastebimas Utenos regione. Tuo tarpu vidutinis šio veiksnio poveikis TUI pritraukimui yra fiksuojamas Marijampolės ($r=0,4490$), Šiaulių ($r=0,3878$) ir Telšių ($r=0,4171$) regionuose. Aukštas gyventojų išsilavinimas praktiškai neveikia TUI pritraukimo Alytaus regione ($r=0,2988$).

Gyventojų dalies miestuose poveikis TUI pritraukimui Lietuvos regionuose 2004-2014 m. yra pateikiamas 16 lentelėje.

16 lentelė

Gyventojų dalies miestuose poveikis TUI pritraukimui Lietuvos regionuose 2004-2014 m.

Gyventojų dalies miestuose poveikis TUI pritraukimui	Koreliacijos koeficientas (r)	Determinacijos koeficientas (R ²)	Regresijos lygtis
Alytaus	0,2807	0,0788	-92,787x+107542
Kauno	0,9309	0,8666	-79,744x+537650
Klaipėdos	0,9046	0,8183	-65,7x+309264
Marijampolės	0,9389	0,8815	-104,29x+91677
Panevėžio	0,6943	0,4821	-141,44x+185270
Šiaulių	0,9653	0,9319	-301,67x+239643
Tauragės	0,7120	0,507	-484,5x+54866
Telšių	0,1530	0,0234	1,6713x+92916
Utenos	0,0173	0,0003	7,4282x+88834
Vilniaus	0,9342	0,8728	-4,5034x+671104

Gyventojai, gyvenantys miestuose, labai stipriai veikia TUI pritraukimą Vilniaus, Kauno, Marijampolės ir Šiaulių regionuose. Tačiau šis poveikis yra neigiamas – didėjant gyventojų miestuose skaičiui, TUI pritraukimas mažėtų. Gyventojų miestuose skaičius daro stiprų poveikį Klaipėdos ir Tauragės regionuose. Tuo tarpu Panevėžio regione šio veiksnio poveikis yra pastebimas. Kaimiškuose regionuose (Alytaus, Tauragės, ir Utenos) regionuose) gyventojų miestuose veiksnys praktiškai nedaro įtakos TUI pritraukimui.

Apibendrinant galima teigti, kad išskirti veiksniai nevienodai veikia TUI pritraukimą atskiruose regionuose. Alytaus regione pastebimą poveikį TUI pritraukimui daro BVP, BVP tenkantis vienam gyventojui, darbo užmokestis ir mokesčių našta. Kauno regione TUI pritraukimui labai stiprų poveikį daro gyventojų skaičius miestuose, o stiprų poveikis yra išskiriamas analizuojant tokius rodiklius kaip BVP, BVP, tenkantis vienam gyventojui, eksportas, darbo užmokestis, vyriausybės išlaidos, aukštas gyventojų išsilavinimas. Klaipėdos regione BVP, BVP tenkantis vienam gyventojui, darbo užmokestis, vyriausybės išlaidos labai stipriai veikia TUI pritraukimą, o eksporto, gyventojų išsilavinimo ir jų dalies miestuose poveikis yra stiprus. Marijampolės regione TUI pritraukimui stiprų poveikį daro BVP, BVP, tenkantis vienam gyventojui, eksportas, darbo užmokestis, vyriausybės išlaidos ir gyventojai, gyvenantys miestuose. Panevėžio regione eksportas, gyventojų išsilavinimas ir jų dalis miestuose stipriai veikia TUI pritraukimą, o ryšiai tarp BVP, BVP, tenkančio 1 gyventojui, infliacijos ir TUI pritraukimo yra pastebimi. Šiaulių regione TUI pritraukimą lemia ir labai stiprų poveikį daro tokie veiksniai kaip BVP, BVP, tenkantis viena, gyventojui, darbo užmokestis, vyriausybės išlaidos ir gyventojų dalis miestuose. o eksporto poveikis TUI pritraukimui šiame regione yra stiprus. Tauragės regione TUI pritraukimui stiprų poveikį daro BVP, BVP tenkantis vienam gyventojui, ekspertas, darbo užmokestis, vyriausybės išlaidos, aukštas gyventojų išsilavinimas ir gyventojų dalis miestuose. Telšių regione pastebimą poveikį TUI pritraukimui daro tik aukštas gyventojų išsilavinimas, visų kitų veiksmių poveikis yra vidutinis arba silpnas. Utenos regione buvo nustatyta tik pastebimi ryšiai tarp BVP, mokesčių naštos, aukšto gyventojų išsilavinimo ir TUI pritraukimo. kitų veiksmių poveikis šiame regione buvo vidutinis arba silpnas. Vilniaus regione TUI pritraukimui labai stiprų poveikį daro BVP, BVP, tenkantis vienam gyventojui, ekspertas, darbo užmokestis ir gyventojų dalis miestuose. Taigi galima teigti, kad TUI pritraukimą lemiantys veiksniai didžiausią poveikį daro būtent didesniuose regionuose, tokiose kaip Vilniaus, Kauno, Klaipėdos ir Šiaulių.

2.5. Tiesioginių užsienio investicijų paskirstymą Lietuvos regionuose 2004-2014 m. lemiančių veiksnių analizė ir jų poveikio vertinimas

Šioje darbo dalyje yra analizuojami TUI paskirstymą lemiantys veiksniai, tokie kaip geografinė padėtis, infrastruktūra, teisinė ir politinė aplinka bei jos stabilumas, rinkos dydis ir ekonominis atvirumas. Pažymėtina, kad TUI paskirstymą lemia ir darbo užmokestis bei BVP, tačiau ankstesniame poskyryje buvo nustatyta, kad BVP daro labai stiprų poveikį TUI paskirstymui Vilniaus ($r=0,9753$), Šiaulių ($r=0,9287$) ir Klaipėdos ($r=0,8979$) regionuose. Darbo užmokesčio poveikis taip pat yra labai stiprus būtent šiuose regionuose: Vilniaus ($r=0,98257$), Klaipėdos ($r=0,9577$) ir Šiaulių ($r=0,9445$).

Toliau šiame poskyryje yra atliekama TUI, tenkančio vienam gyventojui, lyginamoji analizė atskirose regionų savivaldybėse (žr. 6-16 priedus). Pažymėtina, kad skirtingiems regionams priklauso skirtingas savivaldybių skaičius. Alytaus regionui priklauso 5 savivaldybės, Kauno regionui – 9 savivaldybės, Klaipėdos – 8 savivaldybės, Marijampolės regionui – 6 savivaldybės, Panevėžio regionui – 6 savivaldybės, Šiaulių regionui – 7 savivaldybės, Tauragės regionui – 4 savivaldybės, Telšių regionui – 4 savivaldybės, Utenos regionui – 6 savivaldybės, Vilniaus regionui – 8 savivaldybės. Kaip rodo tyrimo rezultatai, TUI tenkantis vienam gyventojui, atskirų regionų savivaldybėse paskirsto nevienoda

Alytaus regiono atveju (žr. 6 priedą) beveik visu analizuojamu laikotarpiu (2004-2013 m.) daugiausiai TUI (vienam gyventojui) teko Alytaus miesto savivaldybei. Alytaus miesto savivaldybė yra regiono centras, todėl joje ir koncentruojasi didžioji dalis TUI. Visgi 2014 m. daugiausiai TUI (vienam gyventojui) teko Druskininkų savivaldybei (t. y. 1225 EUR vienam gyventojui). Būtent šioje savivaldybėje yra fiksuojamas didžiausias TUI tenkančio vienam gyventojui augimas (3948,4 proc.). Galima teigti, kad taip įvyko todėl, kad Druskininkų savivaldybė 2004-2014 m. laikotarpiu vystė turizmo ir rekreacijos paslaugų veiklą – t. y. buvo įrengti nauji ir atnaujinti seni infrastruktūros objektai (pvz., Druskininkų vandens parkas, atnaujinti savivaldybės parkai ir pan.). Dalyje kitų Alytaus regiono savivaldybėse TUI, tenkančio vienam gyventojui, augimas buvo nuosaikesnis. Alytaus miesto savivaldybėje yra fiksuojamas 121,7 proc. TUI, tenkančio vienam gyventojui, augimas, Alytaus rajono savivaldybėje – 125,5 proc., Varėnos r. sav. – 162,9 proc. Mažiausias TUI, tenkantis vienam gyventojui, šiame regione yra Lazdijų rajono savivaldybėje, tam įtakos turi mažas privataus sektoriaus aktyvumas įsisavinant ES lėšas, pramonės parkų stoka, tačiau iki 2020 m. Lazdijuose yra planuojama sukurti pramonės parką, kuris driektųsi pagal geležinkelio liniją tarp Šeštokų ir Mockavos. Pastebėtina, kad šioje savivaldybėje TUI, tenkantis vienam gyventojui, turi mažėjimo tendenciją (2004 m. vienam

gyventojui teko 24 EUR TUI, 2014 m. – 2 EUR TUI). TUI tenkančio vienas gyventojui netolygaus paskirstymo

Kauno regione (žr. 7 priedą) TUI, tenkantis vienas gyventojui, tarp savivaldybių taip pat yra netolygiai paskirstęs. Daugiausiai TUI, tenkančių vienas gyventojui, paskirsto Kėdainių rajono ir Kauno miesto savivaldybėse. Visgi 2014 m. Kėdainių rajono savivaldybei tenkančios TUI (vienas gyventojui) buvo apie 1,5 karto didesnės, nei Kauno miesto savivaldybėje. Šis rezultatas yra įdomus tuo, kad būtent Kauno miesto savivaldybė yra regiono centras. Jį galima paaiškinti tuo, kad Kėdainių rajono savivaldybėje yra mažesnės nekilnojamo turto (pastatų, žemės sklypų pardavimo bei nuomos) kainos. Nors didžiausias TUI, tenkančių vienas gyventojui, augimas yra fiksuojamas Birštono rajono savivaldybėje, tačiau šioje savivaldybėje tenka mažiausia TUI vienas gyventojui (2004 m. vienas gyventojui teko 6 EUR TUI, 2014 m. – 48 EUR TUI). Pažymėtina, kad TUI, tenkančios vienas gyventojui, augo beveik visose Kauno regiono savivaldybėse (Birštono rajono, Jonavos rajono, Kauno miesto, Kauno rajono, Kėdainių rajono, Prienų rajono ir Raseinių rajono savivaldybėse), išskyrus Kaišiadorių rajono savivaldybę, kur TUI, tenkančios vienas gyventojui 2004-2014 m. laikotarpiu sumažėjo 68,6 proc. Tai galima paaiškinti infrastruktūros (transporto, elektros energijos perdavimo, biurų ir t.t.) šioje savivaldybėje stoka.

Klaipėdos regione (žr. 8 priedą) daugiausiai TUI vienas gyventojui paskirsto Klaipėdos miesto (2014 m. vienas gyventojui teko 4452 EUR TUI) ir Klaipėdos rajono savivaldybėse (2014 m. vienas gyventojui teko 4566 EUR TUI), tačiau didžiausias TUI, tenkančių vienas gyventojui, augimas yra fiksuojamas Neringos savivaldybėje (nuo 12 EUR TUI/gyv. 2004 m. iki 2501 EUR TUI/gyv. 2014 m.). Tai galima paaiškinti sparčia turizmo infrastruktūros plėtra šioje savivaldybėje. Tik Kretingos savivaldybėje yra fiksuojamas TUI, tenkančių vienas gyventojui, mažėjimas (49,6 proc.). Tai yra įdomus rezultatas, nes Kretingos geografinė padėtis yra labai patogi verslui vystyti, netoli yra magistraliniai keliai, oro ir jūrų uostai. Toks rezultatas gali būti paaiškinamas tuo, kad šioje savivaldybėje yra maža darbingo amžiaus žmonių dalis bei tuo, kad Klaipėdos miesto ir rajono savivaldybės yra patrauklesnės investuotojams dėl labiau kvalifikuotos darbo jėgos.

Analizuojant Marijampolės regiono situaciją (žr. 9 priedą), yra neįtraukiami duomenys apie Marijampolės rajono TUI, tenkančias vienas gyventojui, nes Lietuvos Statistikos departamente šios savivaldybės duomenys nėra pateikiami. Daugiausiai TUI, tenkančių vienas gyventojui, paskirsto Kazlų Rūdos savivaldybėje, o didžiausias šio rodiklio augimas yra pastebimas nuo 2009 m., kuomet buvo imtasi iniciatyvų kurti palankią mokesčių aplinką šioje savivaldybėje. Marijampolės TUI vienas gyventojui pritraukimo mastai yra mažesni, o 2004-2014 m. šis rodiklis minėtoje savivaldybėje augo

35,10 proc. Toks augimas nėra ženklus, lyginant su kai kurių kitų regionų (Alytaus, Kauno, Klaipėdos, Šiaulių, Panevėžio, Vilniaus) savivaldybių TUI, tenkančių vienam gyventojui, rodiklio augimu. Šakių rajono savivaldybėje TUI, tenkančios vienam gyventojui 2004-2014 m. laikotarpiu augo 227,9 proc., o Vilkaviškio rajono savivaldybėje – 160,8 proc.

Panevėžio regione (žr. 10 priedą) daugiausiai TUI (vienam gyventojui) paskirsto Panevėžio miesto savivaldybėje. Biržų rajono savivaldybėje yra fiksuojamas 126,6 proc. TUI, tenkančių vienam gyventojui, augimas. Pasvalio rajono savivaldybėje TUI, tenkančių vienam gyventojui, 2005-2008 m. laikotarpiu. Pastebėtina, kad Panevėžio rajono ir Rokiškio rajono savivaldybėje šis rodiklis ženkliu augo 2013-2014 m. laikotarpiu ženkliai mažėjo. Tokias šio rodiklio augimo tendencijas minėtose savivaldybėse lėmė darbingų gyventojų skaičiaus didėjimas bei infrastruktūros plėtra.

Šiaulių regione (žr. 11 priedą) didžioji dalis TUI (vienam gyventojui) yra sutelkta Akmenės rajono savivaldybėje. 2008-2009 m. laikotarpiu TUI, tenkančių vienam gyventojui, paskirstymas augo apie 1,7 karto. Taip pat daug investicijų šiame regione koncentruojasi ir Pakruojo rajono savivaldybėje (2004-2014 m. šis rodiklis išaugo 19 kartų). Šiaulių miesto savivaldybėje 2004-2014 m. laikotarpiu TUI, tenkančios vienam gyventojui, augo 204,7 proc., o Šiaulių rajono savivaldybėje šis rodiklis augo 7 kartus. Augimo tendencijos pastebimos ir Joniškio rajono ir Radviliškio rajono savivaldybėse, tačiau Kelmės rajono savivaldybėje 2013-2014 m. TUI, tenkančios vienam gyventojui, lyginant su 2012 m., mažėjo 5 kartais, tačiau bendro tendencijos yra teigiamos.

Tauragės regione (žr. 12 priedą) TUI, tenkančių vienam gyventojui, paskirstymas visose savivaldybėse yra labai mažas, lyginant su visais kitais regionais. TUI koncentruojasi tik Tauragės rajono savivaldybėje (t. y. regiono centre), tačiau visose regiono savivaldybėse (Jurbarko rajono, Pagėgių, Šilalės rajono, Tauragės rajono) yra fiksuojamas TUI, tenkančių vienam gyventojui, augimo tendencijos.

Telšių regione (žr. 13 priedą) TUI koncentruojasi Mažeikių rajono savivaldybėje. Didžiausias strateginis investuotojas šioje savivaldybėje yra naftos koncernas PKN „Orlen“, todėl Mažeikių rajono savivaldybės TUI, tenkančios vienam gyventojui, priklauso būtent nuo šios įmonės, kurios finansiniai rezultatai pastaruoju metu yra neigiami. Nors Plungės rajono ir Telšių rajono savivaldybėse TUI, tenkančios vienam gyventojui, 2004-2014 m. augo, tačiau Rietavo savivaldybėje yra pastebimos neigiamos tendencijos.

Utenos regione (žr. 14 priedą) daugiausiai TUI Utenos rajono savivaldybės (regiono centro) gyventojams (2004 m. vienam gyventojui teko 1133 EUR TUI, 2014 m. – 1359 EUR TUI), tačiau šio rodiklio augimas nebuvo spartus kaip kai kuriose kitose šio regiono savivaldybėse (pavyzdžiui,

Ignalinos rajono, Visagino, Zarasų rajono, Anykščių rajono savivaldybėse), nors minėtų savivaldybių TUI, tenkančių vienam gyventojui, dalis visoje regiono struktūroje yra santykinai maža. Tuo tarpu Molėtų rajono savivaldybėje šis rodiklis sumažėjo 81,9 proc. Šios savivaldybės TUI mažėjimo tendencijas galima paaiškinti tuo, kad pramonės koncentracija yra susitelkusi kitose Utenos regiono savivaldybėse. Be to, nepakankamai yra skatinamas verslas.

Vilniaus regione (žr. 15 priedą) koncentruojamasi regiono centre – Vilniaus miesto savivaldybėje dėl to, kad šios savivaldybės infrastruktūra (transporto, pastatų ir t.t.) yra puikiai išplėtotą. Ukmergės rajono, Vilniaus rajono, Elektrėnų rajono, Švenčionių rajono savivaldybės taip pat galima priskirti prie pirmaujančių pagal TUI, tenkančių vienam gyventojui, paskirstymą, tačiau vėlgi jų dalis, kaip ir Utenos regiono savivaldybių atveju, yra santykinai maža. Tik Šalčininkų rajono savivaldybėje yra pastebima šio rodiklio mažėjimo tendencija (fiksuojamas 57,1 proc. TUI, tenkančių vienam gyventojui, mažėjimas). Šioje savivaldybėje nepakanka kvalifikuotų darbuotojų, nepakankamai vystoma infrastruktūra, logistikos paslaugų sektorius.

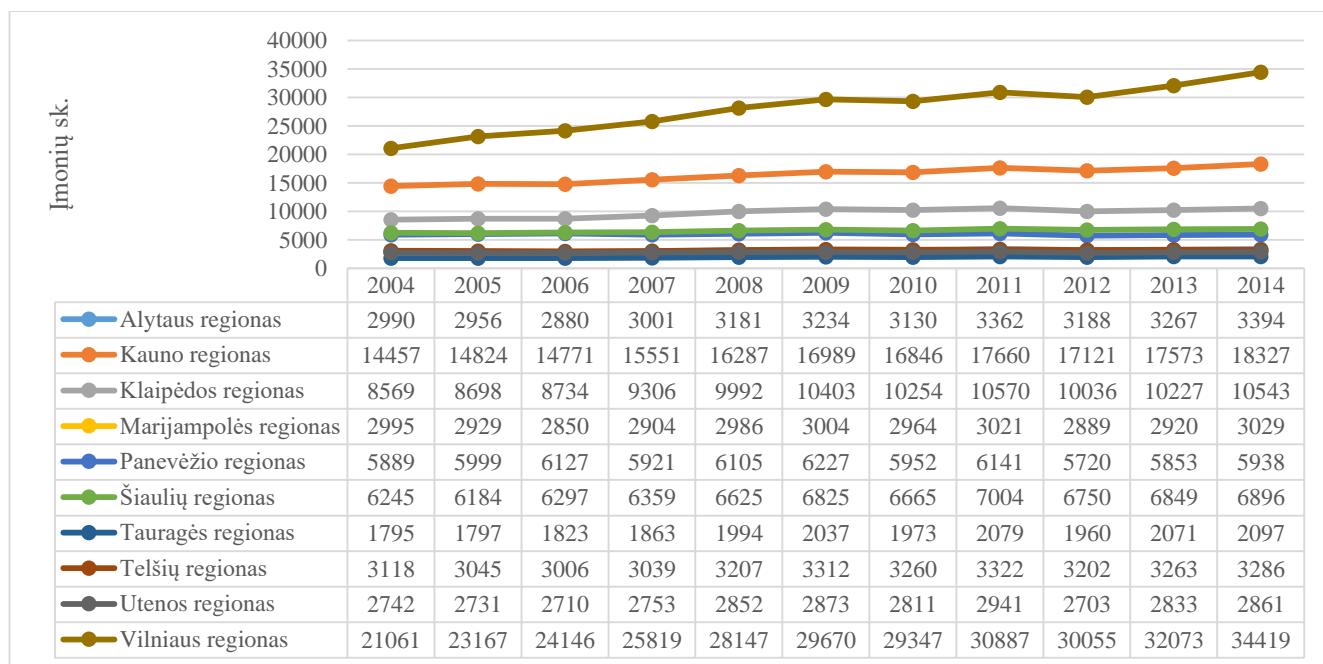
Visų Lietuvos regionų geografinė padėtis yra palanki TUI paskirstymui, nes pati šalis jungia Europos Sąjungą ir NVS valstybes. Tačiau ne menkesnį poveikį daro ir regionų turima infrastruktūra, kuri yra labiau išplėtotą būtent didžiuosiuose regionuose (Vilniaus, Kauno, Klaipėdos, Šiaulių, Panevėžio regionuose). Tuo tarpu mažesnieji regionai pasižymi infrastuktūros objektų trūkumu ar nepakankamu materialinės bazės atnaujinimu, o tai lemia ir mažą TUI paskirstymą šiuose regionuose.

Politinė aplinka yra panaši visuose regionuose, tačiau dėl dabartinės nestabilios geopolitinės situacijos TUI paskirstymas, ypač mažesniuose regionuose, gali mažėti. M. Puidoko ir I. Daukaitės (2013) atliktas tyrimas parodė, kad Lietuvoje įgyvendinama regioninė politika nėra pakankamai efektyvi. Šiuo metu Lietuvos regionuose trūksta tiek politinio stabilumo, tiek politinės savivaldos.

Regioninė politika Lietuvoje yra didžiąja dalimi centralizuota. Kaip decentralizacijos elementas yra regionų plėtros tarybos, tačiau jos nors ir yra atsakingos už regionų plėtros planų tvirtinimą bei priima sprendimus dėl dalies ES lėšomis finansuojamų projektų sąrašų sudarymo, iš esmės yra ribojamos centrinės valdžios nustatytų lėšų limitų ir sričių, kuriose turi būti įgyvendinami projektai. Vidaus reikalų ministerija, kaip koordinuojanti nacionalinę regioninę politiką įstaiga, turi per mažai galių aktyviai ir rezultatyviai vykdyti koordinavimo funkcijas. Didele dalimi tam įtaką daro pakankamai menkas Vyriausybės dėmesys regioninei politikai. Regioninė politika nėra Vyriausybės prioritetas ar strateginis tikslas. Didžiąja dalimi yra taip, kad vyrauja požiūris, jog Lietuva yra maža valstybė, kurioje esant dabartinei ekonominei situacijai reikia spręsti sektorines problemas, tačiau nežiūrėti kompleksiskai kaip sudaryti panašias gyvenimo sąlygas, panašią gyvenimo visiems šalies

teritorijos gyventojams (Česnonis, 2012, p. 149). Analizuojant regionų plėtros planus, nustatyta, kad nemažą įtaką TUI paskirstymui daro ES parama, tačiau nepakankamas institucinis bendradarbiavimas stabdo regionų plėtrą. Plėtrą regionuose neigiamai veikia ir tai, kad regionų projektų finansavimo sąlygų aprašuose yra nepakankamai platus remiamų veiklų sąrašas.

Rinkos dydžio (veikiančių ūkio subjektų) pokyčiai Lietuvos regionuose 2004-2014 m. yra pateikiami 13 paveiksle.

13 pav. Rinkos dydžio (veikiančių ūkio subjektų) pokytis Lietuvos regionuose 2004-2014 m., sk.

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis

Analizuojamu 2004-2014 m. laikotarpiu didžiausias rinkos dydžio augimas yra fiksuojamas Vilniaus (63,4 proc.), Kauno (26,8 proc.) ir Klaipėdos (23,0 proc.) regionuose. Apskritai galima teigti, kad rinka (prekėms ir paslaugoms) Lietuvos regionuose yra auganti. Žinoma, rinkos dydžiui įtakos turėjo ekonominė-finansinė krizė ir su ja susijusios problemos, kurias patyrė įmonės (pavyzdžiui, apyvartos, pelningumo mažėjimas, nesugebėjimas surasti kvalifikuotų darbuotojų ir pan.), todėl ir 2009-2010 m. visų Lietuvos regionų rinka mažėjo. Kaip kitą probleminį laikotarpį galima išskirti ir 2011-2012 m., kai Lietuvos regionų rinka mažėjo ženkliau, nei ekonominės-finansinės krizės laikotarpiu, tačiau perspektyvos rinkos augimui yra teigiamos.

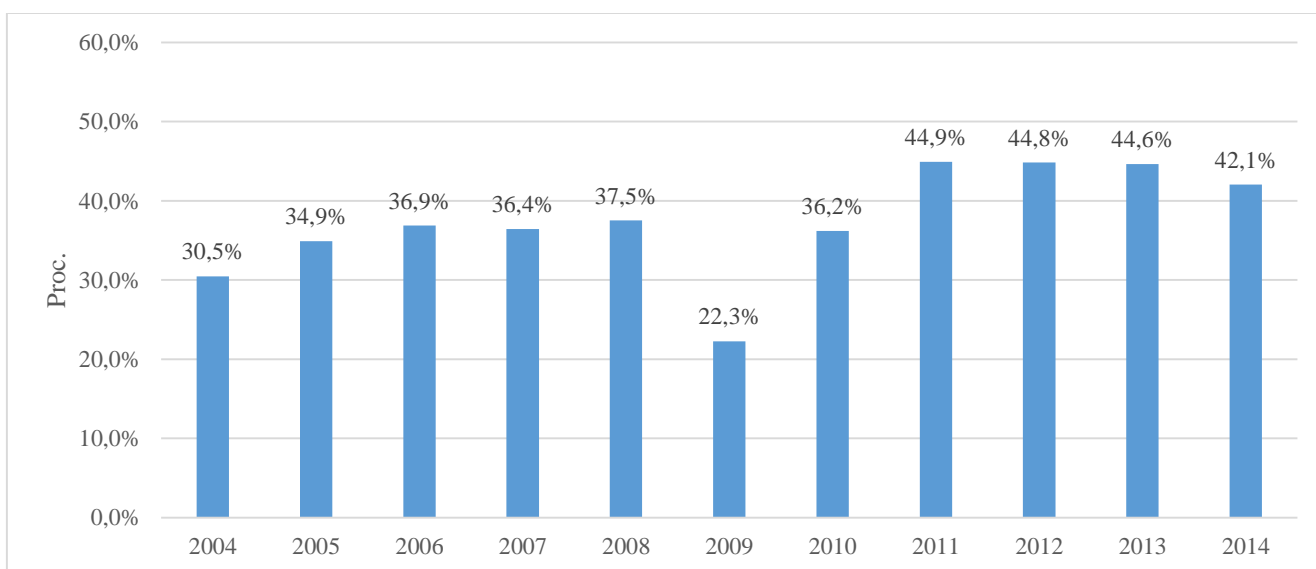
Rinkos dydžio poveikis TUI paskirstymui Lietuvos regionuose 2004-2014 m. yra pateikiamas 17 lentelėje.

Rinkos dydžio poveikis TUI paskirstymui Lietuvos regionuose 2004-2014 m.

Rinkos dydžio poveikis TUI paskirstymui	Koreliacijos koeficientas (r)	Determinacijos koeficientas (R ²)	Regresijos lygtis
Alytaus	0,0032	0,00001	0,0248x+3146,5
Kauno	0,9200	0,8464	3,7954x+12254
Klaipėdos	0,9411	0,8857	3,9393x+6380,2
Marijampolės	0,3028	0,0917	0,3887x+2923,8
Panevėžio	0,4287	0,1838	1,349x+6273,4
Šiaulių	0,8868	0,7865	5,8621x+5788,1
Tauragės	0,6361	0,4046	17,841x+1709,7
Telšių	0,5534	0,3063	-0,1284x+3310,9
Utenos	0,1466	0,0215	0,8066x+2734,4
Vilniaus	0,4494	0,202	0,0182x+2687,8

Labai stiprūs ryšiai tarp rinkos dydžio ir TUI paskirstymo nustatyti Kauno ir Klaipėdos regionuose. Rinkos dydis daro 84,64 proc. poveikį TUI paskirstymui Kauno regione ir 88,57 proc. poveikį – Klaipėdos regione. Rinkos dyžiui didėjant 1 proc., TUI paskirstymas Kaune didėtų 3,7954 mln. EUR, o Klaipėdos regione – 3,9393 mln. EUR. Pažymėtina, kad stiprūs ryšiai tarp rinkos dydžio ir TUI paskirstymo nustatyti Šiaulių regione (t. y. rinkos dydis 78,65 proc. daro poveikį TUI paskirstymui šiame regione). Pastebimas poveikis nustatytas Tauragės ir Telšių regionuose, vidutinis - Vilniaus, Panevėžio ir Marijampolės regionuose, silpnas – Alytaus ir Utenos regionuose.

Ekonominio atvirumo rodiklio pokyčiai Lietuvoje 2004-2014 m. yra pateikiami 14 paveiksle (pažymėtina, kad Lietuvos statistikos departamente nėra pateikiama importo duomenų pagal regionus, todėl yra vertinama bendroji Lietuvos situacija).

14 pav. Ekonominio atvirumo rodiklio pokytis Lietuvoje 2004-2014 m., proc.

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis

Taigi galima teigti, kad ekonominis atvirumas Lietuvoje visu analizuojamu laikotarpiu (2004-2014 m.) augo 11,6 proc. punkto. 2004-2006 m. ekonomikos atvirumo rodiklis Lietuvoje augo 6,4 proc. punkto, tačiau 2006-2007 m. yra fiksuojamas 0,4 proc. punkto šio rodiklio mažėjimas. Visgi didžiausias šio rodiklio mažėjimas yra fiksuojamas ekonominės-finansinės krizės laikotarpiu (2008-2009 m.), kai ekonomikos atvirumas Lietuvoje siekė 22,3 proc., tačiau 2010 m. šis rodiklis padidėjo 13,9 proc. punkto. Visgi 2011-2012 m., 2012-2013 m. ir 2013-2014 m. yra pastebimas nežymus ekonomikos atvirumo mažėjimas (atitinkamai 0,1 proc. punkto, 0,2 proc. punkto ir 2,6 proc. punkto).

Ekonominio atvirumo poveikis TUI paskirstymui Lietuvos regionuose 2004-2014 m. yra pateikiamas 18 lentelėje.

18 lentelė

Ekonominio atvirumo poveikis TUI paskirstymui Lietuvos regionuose 2004-2014 m.

Ekonominio atvirumo poveikis TUI paskirstymui	Koreliacijos koeficientas (r)	Determinacijos koeficientas (R ²)	Regresijos lygtis
Alytaus	0,3181	0,1012	0,001x+0,2665
Kauno	0,5327	0,2838	0,0001x+0,2486
Klaipėdos	0,5082	0,2583	0,0002x+0,213
Marijampolės	0,4735	0,2242	0,0007x+0,3192
Panevėžio	0,3509	0,1231	0,0005x+0,2661
Šiaulių	0,5853	0,3426	0,0009x+0,2452
Tauragės	0,3774	0,1424	0,0056x+0,297
Telšių	0,1221	0,0149	0,00002x+0,3576
Utenos	0,3603	0,1298	-0,017x+0,5177
Vilniaus	0,6518	0,4248	0,00005x+0,2291

Galima teigti, kad ekonominio atvirumas poveikis TUI paskirstymui Lietuvos regionuose nėra reikšmingas. Ekonominis atvirumas daro tik pastebimą poveikį Kauno ($r=0,5237$), Šiaulių ($r=0,5853$) ir Vilniaus ($r=0,6518$) regionuose. Ekonominiam atvirumui padidėjus 1 proc. punktu, Kauno regione paskirstymų 0,0001 mln. EUR, Šiaulių – 0,0009 mln. EUR, Vilniaus – 0,00005 mln. EUR. Alytaus ($r=0,3181$), Klaipėdos ($r=0,5082$), Marijampolės ($r=0,4735$), Panevėžio ($r=0,3509$), Tauragės ($r=0,3774$) ir Utenos ($r=0,3603$) regionuose ekonominio atvirumo poveikis yra vidutinis, o Telšių regione ($r=1,221$) – silpnas.

Taigi įvertinus TUI pritraukimą ir paskirstymą lemiančius veiksnius Lietuvos regionuose, galima iš dalies patvirtinti darbe iškeltą hipotezę: „TUI pritraukimą lemiantys veiksniai yra tie patys veiksniai, kurie nulemia ir TUI paskirstymą regione, tačiau jų poveikis pritraukiant ir paskirstant TUI skirtingas atskiruose regionuose“. Kai kurie TUI pritraukimą ir paskirstymą lemiantys veiksniai sutampa (pavyzdžiui, BVP, darbo užmokestis, ekonominis atvirumas, rinkos dydis), tačiau jų poveikis priklauso nuo regiono.

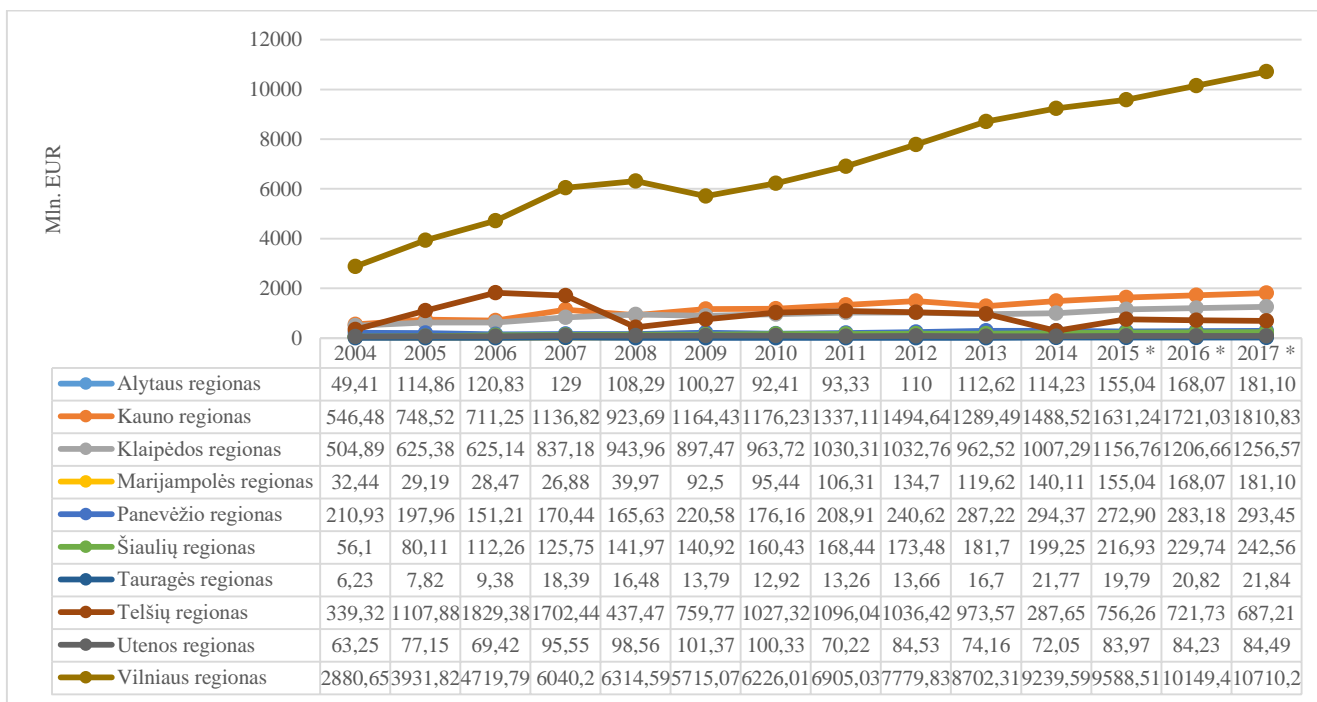
Apibendrinant galima teigti, kad TUI, tenkantis vienam gyventojui, atskirų regionų savivaldybėse paskirsto nevienodai. Pagrindinė to priežastis yra ta, kad TUI koncentruojasi regionų centruose (Alytaus miesto, Klaipėdos miesto, Panevėžio miesto, Tauragės rajono, Utenos rajono Vilniaus miesto savivaldybėse). Visgi TUI, tenkančių vienam gyventojui, šiose savivaldybėse dalis yra skirtinga ir priklauso nuo savivaldybės dydžio bei jos turimos infrastruktūros. Kauno regione TUI koncentruojasi Kėdainių rajono savivaldybėje, o ne regiono centre Kauno miesto savivaldybėje. Tai galima paaiškinti tuo, kad Kėdainių rajono savivaldybėje yra mažesnės nekilnojamo turto (pastatų, žemės sklypų pardavimo bei nuomos) kainos. Kaip ir Kauno regiono atveju, Marijampolės regione TUI koncentruojasi ne regiono centre, o Kazlų Rūdos savivaldybėje. Tai galima paaiškinti tuo, kad mokesstinė aplinka šioje savivaldybėje yra palanki, o taip pat yra stipriai išvystyta transporto ir logistikos infrastruktūra. TUI paskirstymą lemia ir strateginiai investuotojai (Mažeikių rajono savivaldybės ir PKN „Orlen“ atvejis).

Visų Lietuvos regionų geografinė padėtis yra patogi tolygiam TUI paskirstymui. Infrastruktūros nepakankamumas (ypatingai mažesniuose regionuose) neigiamai veikia TUI paskirstymą. Kaip neigiamą aspektą galima išskirti ir tai, kad regionų projektų finansavimo sąlygų aprašuose yra nepakankamai platus remiamų veiklų sąrašas. BVP ir darbo užmokestis daro labai stiprų poveikį TUI paskirstymui Vilniaus, Šiaulių ir Klaipėdos regionuose. Rinkos dydis daro labai stiprų poveikį TUI paskirstymui Kauno ir Klaipėdos regionuose, o ekonominis atvirumas TUI paskirstymui Lietuvos regionuose yra nereikšmingas, nors apstebimas šio veiksnio poveikis nustatytas Kauno, Šiaulių ir Vilniaus regionuose.

3. TIESIOGINIŲ UŽSIENIO INVESTICIJŲ PRITRAUKIMO BEI PASKIRSTYMO ATSKIRUOSE LIETUVOS REGIONUOSE PERSPEKTYVOS IR SKATINIMO GALIMYBĖS

3.1. Tiesioginių užsienio investicijų pritraukimo bei paskirstymo atskiruose Lietuvos regionuose perspektyvos

Vertinant TUI pritraukimo bei paskirstymo Lietuvos regionuose perspektyvas, nustatyta, kad didesnieji regionai yra labiau ekonomiškai išsivystę, nei mažesnieji. Atlikti skaičiavimai atskleidė, kad didesnis ekonominis regionų išsivystymas lemia TUI pritraukimą ir paskirstymą. BVP daro labai stiprų poveikį TUI pritraukimui ir paskirstymui Vilniaus, Klaipėdos ir Šiaulių regionuose, taip pat buvo nustatytas stipus šio veiksnio poveikis Kauno, Marijampolės, Tauragės ir Utenos regionuose. Eksportas, darbo užmokestis, aukštas gyventojų išsilavinimas taip pat yra stiprų poveikį TUI darantys veiksniai (ypatingai – didesniuose Lietuvos regionuose). Siekiant nustatyti, kokios yra TUI pritraukimo bei paskirstymo perspektyvos atskiruose regionuose toliau yra atliekamas TUI srautų prognozavimas atskiruose regionuose (žr. 15 pav.).

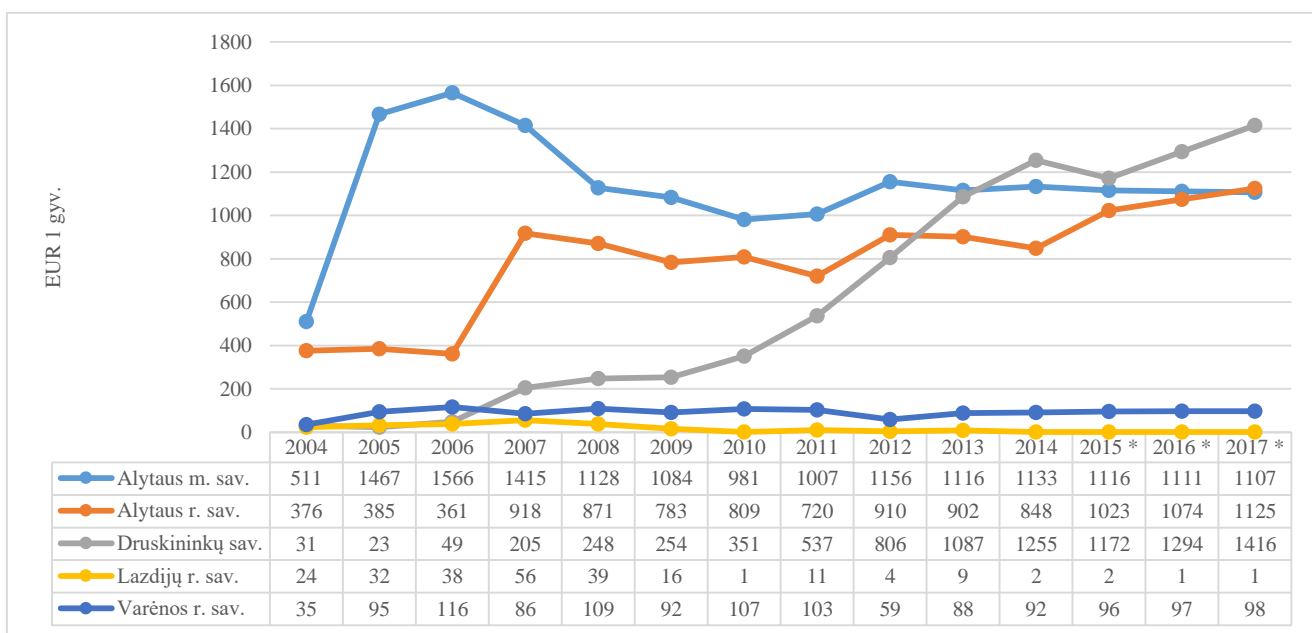
15 pav. TUI srautų prognozavimas atskiruose regionuose 2015-2017 m., mln. EUR

* - prognostiniai metai

Išanalizavus TUI prognostinius srautus, galima teigti, kad 2014-2015 m. laikotarpiu TUI labiausiai didėtų Telšių (162,91 proc.) ir Alytaus (35,73 proc.). Tačiau Panevėžio ir Tauragės

regionuose šiuo laikotarpiu būtų fiksuojamas TUI srautų mažėjimas (atitinkamai 7,29 proc. ir 9,07 proc.). Kituose Lietuvos regionuose TUI augtų nuosaikiau: Kauno regione - 9,59 proc., Klaipėdos regione – 14,84 proc., Marijampolės regione – 10,66 proc., Šiaulių regione – 8,87 proc., Utenos regione – 16,55 proc., o Vilniaus regione – 3,78 proc. Prognozuojama, kad sekančiu laikotarpiu (2015-2016 m.) TUI augimo tempai sulėtėtų dėl mažėjančio BVP augimo tempo (2014-2015 m. BVP didėjo 2,2 proc., todėl prognozuojama, kad jis ir toliau augs neženkliai). Tačiau Telšių regione buvo pastebimas TUI srautų mažėjimas (4,56 proc.). 2016-2017 m. TUI pritraukimo ir paskirstymo tempas Lietuvos regionuose ir toliau mažės, tačiau neženkliai (Alytaus regione – 7,75 proc., Kauno regione – 5,22 proc., Klaipėdos regione – 4,14 proc., Marijampolės regione – 7,75 proc., Panevėžio regione – 3,63 proc., Šiaulių regione – 5,58 proc. Tauragės regione – 4,90 proc., Utenos regione 0,31 proc., Vilniaus regione –5,53 proc., o Telšių regione bus fiksuojamas TUI srautų mažėjimas – 4,78 proc.).

TUI srautų prognozavimas Alytaus regiono savivaldybėse yra pateikiamas 16 paveiksle.

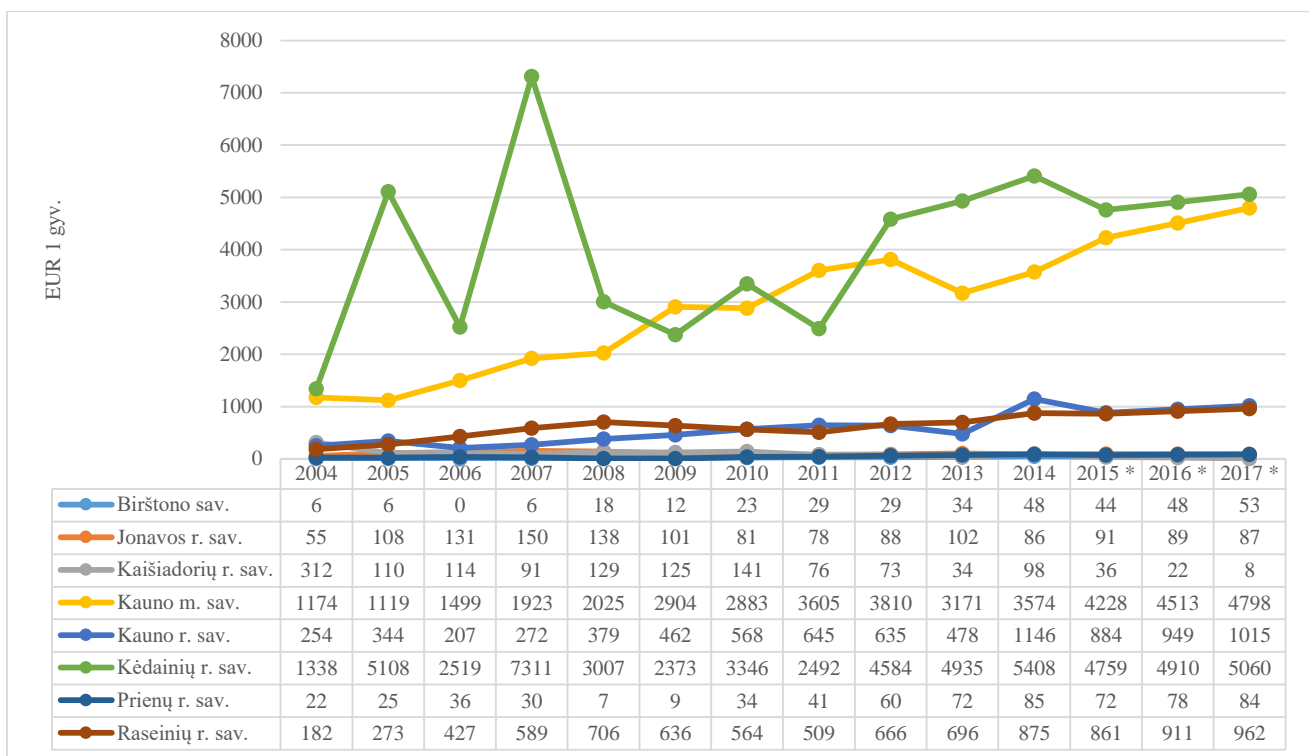

16 pav. TUI srautų prognozavimas Alytaus regiono savivaldybėse 2015-2017 m., EUR 1 gyv.

* - prognostiniai metai

Išanalizavus duomenis, nustatyta, kad 2014-2015 m. TUI srautai didės tik Alytaus r. savivaldybėje (20,64 proc.) ir Varėnos r. savivaldybėje (4,03 proc.). Prognozuojama, kad Alytaus rajono savivaldybėje TUI srautai mažės visu 2015-2017 m. laikotarpiu, kaip ir Lazdijų rajono savivaldybėje. Apskritai galima teigti, kad Lazdijų rajono savivaldybė artimiausiais laikotarpiais TUI nebepritrauks. Tačiau Druskininkų savivaldybėje 2016-2017 m. laikotarpiu bus pastebimos teigiamos TUI srautų didėjimo tendencijos, tuo tarpu Varėnos rajono savivaldybėje TUI augimas bus nežymus.

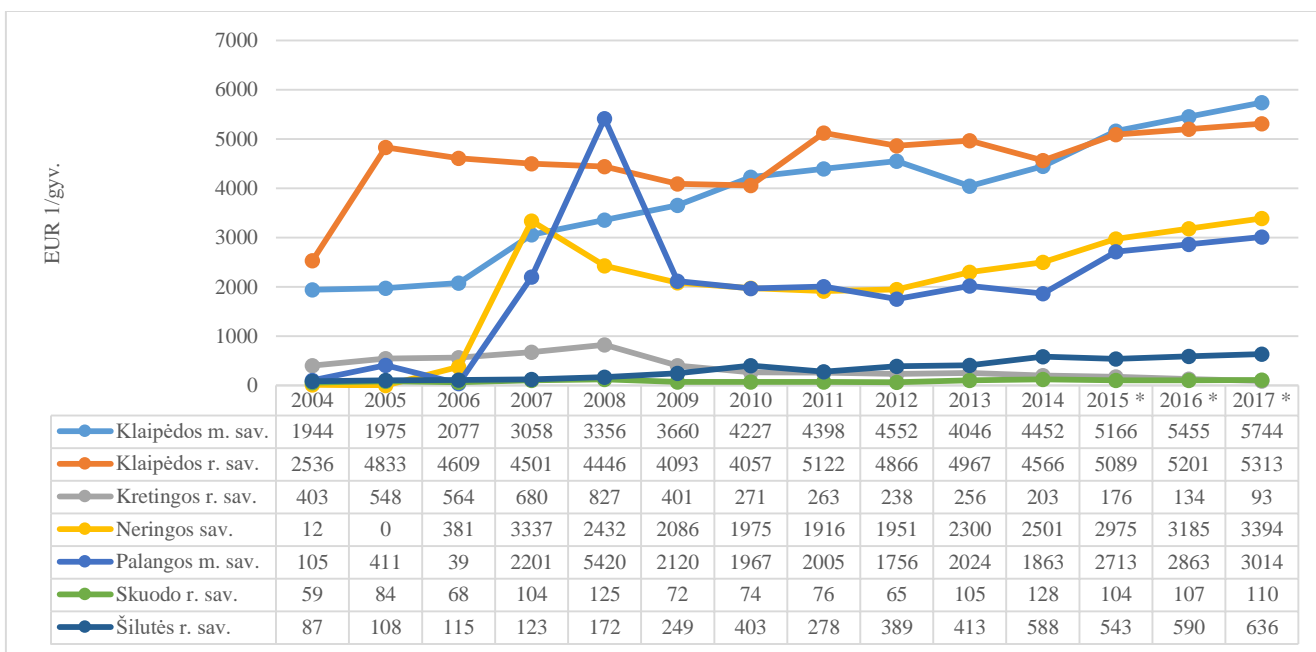
TUI srautų prognozavimas Kauno regiono savivaldybėse yra pateikiamas 17 paveiksle.

17 pav. TUI srautų prognozavimas Kauno regiono savivaldybėse 2015-2017 m., EUR 1 gyv.
* - prognostiniai metai

Prognozuojama, kad 2015 m. TUI 1 gyv. didės tik Jonavos rajono (5,56 proc.) ir Kauno miesto (18,29 proc.) savivaldybėse. Kituose ši regiono savivaldybėse TUI srautai mažės. Tiek 2015-2016 m., tiek 2016 – 2017 m. Kauno miesto savivaldybėje TUI, tenkantis vienam gyventojui, augs (atitinkamai 6,74 proc. ir 6,32 proc.). Taigi akivaizdu, kad šioje savivaldybėje TUI tenkančio vienam gyventojui augimo tempas lėtės. Visgi kai kuriose savivaldybėse, kuriose 2014-2015 m. buvo fiksuojamas TUI srautų mažėjimas, 2015-2016 m. TUI srautai ims didėti (Birštono, Kauno rajono, Prienų rajono ir Raseinių savivaldybėse). Kitose apskrities savivaldybėse vyraus neigiamos tendencijos – t. y. 2015-2016 m. ir 2016-2017 m. TUI, tenkantis vienam gyventojui, Jonavos rajono ir Kaišiadorių rajono savivaldybėse mažės.

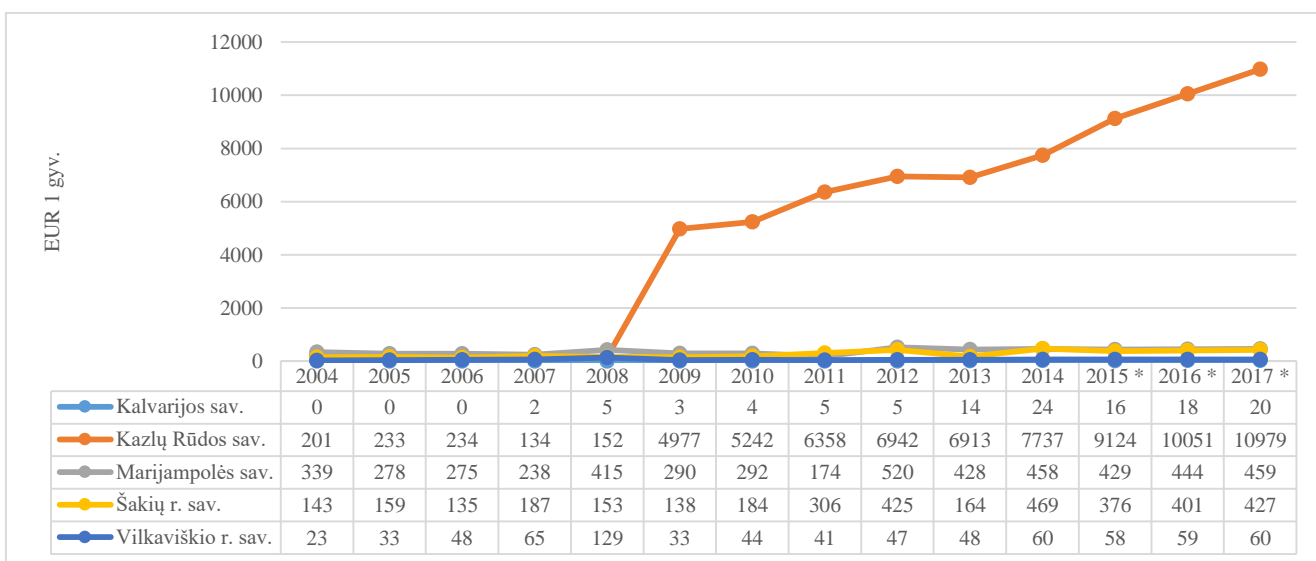
TUI srautų prognozavimas Klaipėdos regiono savivaldybėse yra pateikiamas 18 paveiksle.

18 pav. TUI srautų prognozavimas Klaipėdos regiono savivaldybėse 2015-2017 m., EUR 1 gyv.
* - prognostiniai metai

Atlikus prognozavimą nustatyta, kad 2015 m. TUI, tenkantis vienam, gyventojui didės Klaipėdos miesto (16,04 proc.) Klaipėdos rajono (11,46 proc.), Neringos (18,95 proc.), Palangos m. (45,61 proc.) savivaldybėse. Tačiau 2015-2016 m. ir 2016-2017 m. laikotarpiais prognozuojamas TUI, tenkančio vienam gyventojui didėjimo tempo lėtėjimas, o Kretingos rajono savivaldybėje TUI srautai mažės visu analizuojamu laikotarpiu.

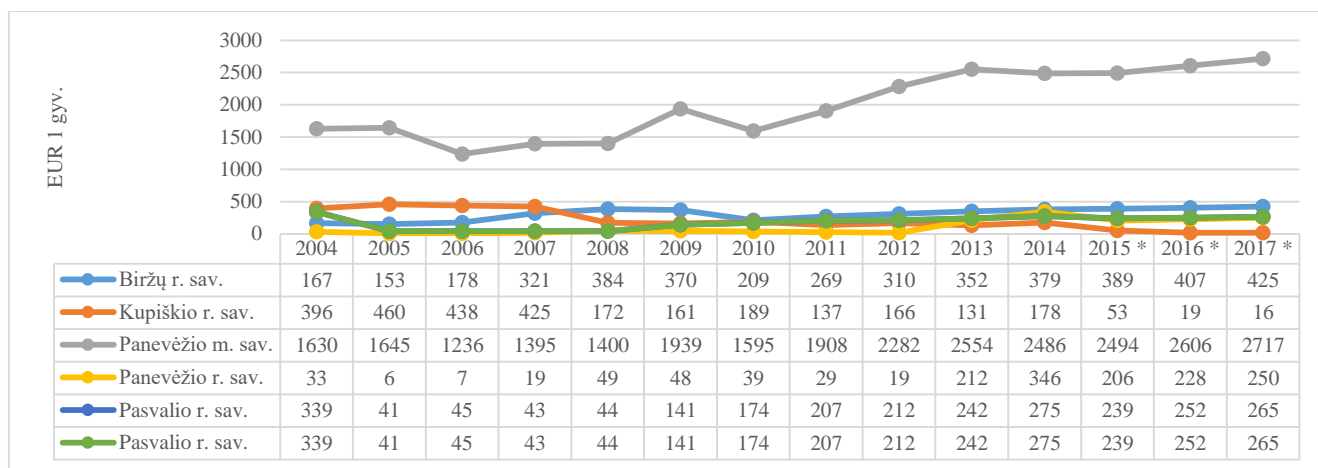
TUI srautų prognozavimas Marijampolės regiono savivaldybėse yra pateikiamas 19 paveiksle.

19 pav. TUI srautų prognozavimas Marijampolės regiono savivaldybėse 2015-2017 m., EUR 1 gyv.
* - prognostiniai metai

Tik Kazlų Rūdos savivaldybėje bus fiksuojamas TUI tenkančio 1 gyventojui didėjimas, nors 2015-2016 m., ir 2016-2017 m. TUI paskirstymo srautų tempas lėtės. Kitose šio regiono savivaldybėse TUI tenkantis vienam gyventojui 2014-2015 m. mažės, tačiau sekančiais laikotarpiais bus fiksuojamas šio rodiklio augimas.

TUI srautų prognozavimas Panevėžio regiono savivaldybėse yra pateikiamas 20 paveiksle.

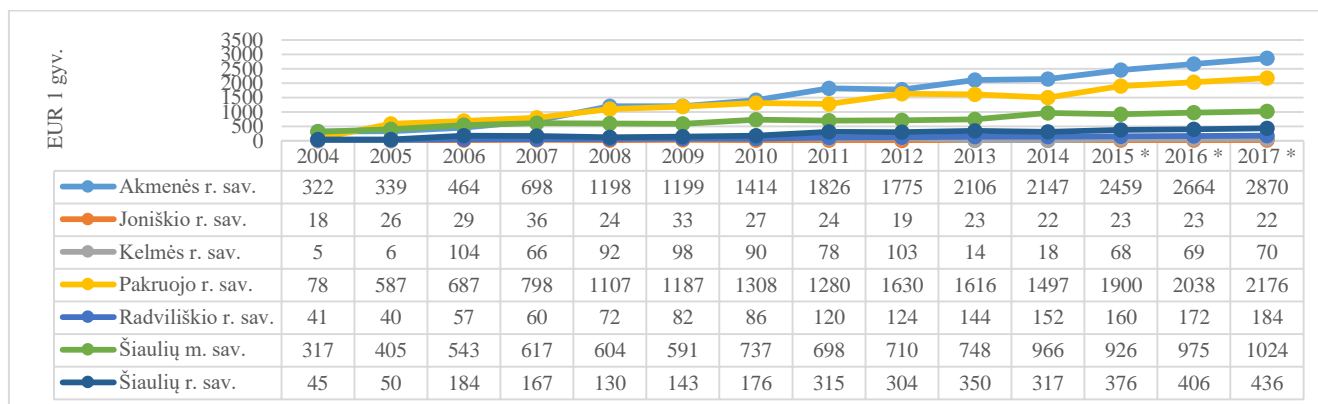

20 pav. TUI srautų prognozavimas Panevėžio regiono savivaldybėse 2015-2017 m., EUR 1 gyv.

* - prognostiniai metai

Kaip ir kituose regionuose, Panevėžio regione, bus fiksuojami TUI, tenkančio 1 gyventojui, paskirstymo netolygumai t. y. 2015 m. TUI tenkantis vienam gyventojui didės Biržų rajono (2,56 proc.) ir Panevėžio miesto (0,33 proc.) miesto savivaldybėse. Prognozuojama, kad Kupiškio rajono savivaldybėje TUI tenkantis vienam gyventojui mažės visu analizuojamu laikotarpiu, o kitose savivaldybėse TUI augimo sratai ženkliai sulėtės.

TUI srautų prognozavimas Šiaulių regiono savivaldybėse yra pateikiamas 21 paveiksle.

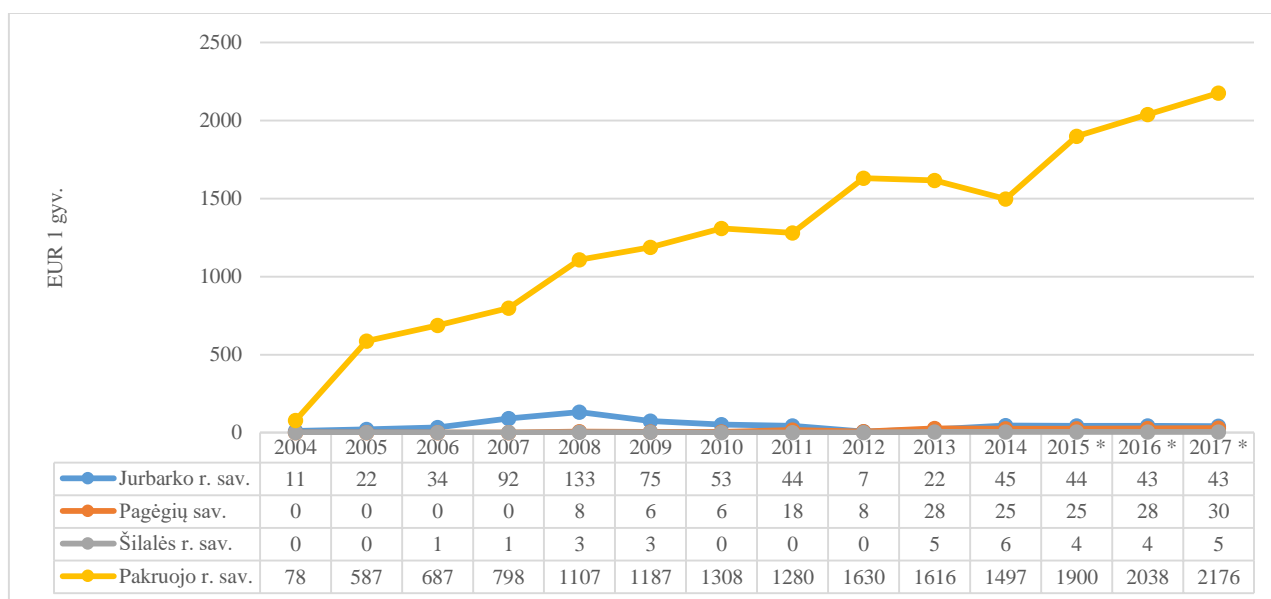

21 pav. TUI srautų prognozavimas Šiaulių regiono savivaldybėse 2015-2017 m., EUR 1 gyv.

* - prognostiniai metai

Apibendrinant 21 paveiksle pateiktus duomenis, galima teigti, kad 2015 m. TUI, tenkantis vienam gyventojui, mažės tik Šiaulių miesto savivaldybėje (4,16 proc.). Kitose šios apskrities savivaldybėse bus fiksuojamas TUI srautų didėjimas, išskyrus Joniškio rajono savivaldybę, kurioje, prognozuojama, kad 2015-2016 m. ir 2016-2017 m. TUI tenkantis vienam gyventojui mažės (atitinkamai 1,68 proc. ir 1,71 proc.).

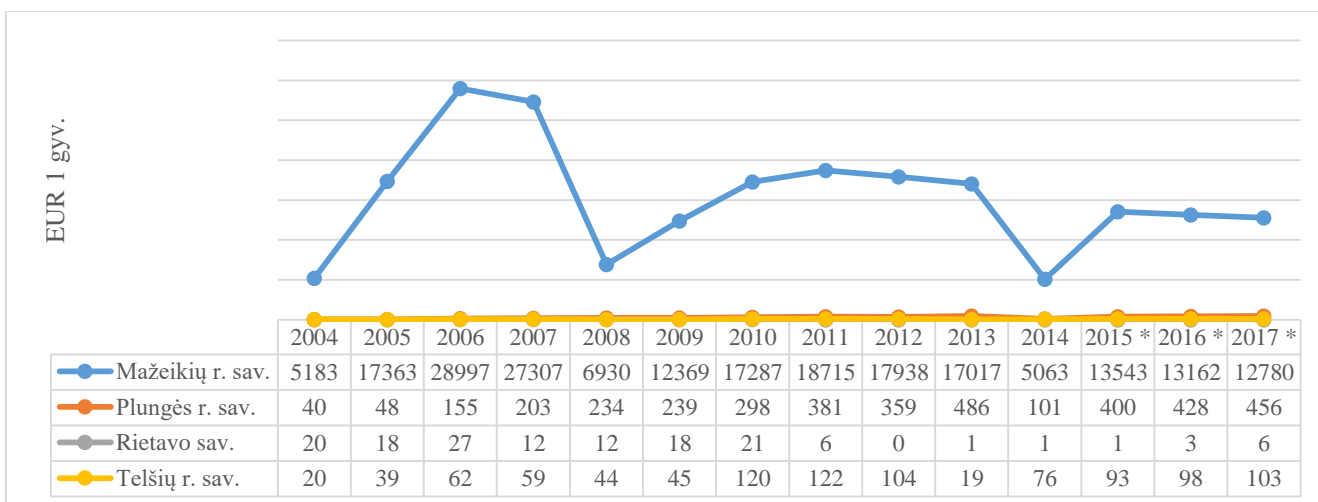
TUI srautų prognozavimas Tauragės regiono savivaldybėse yra pateikiamas 22 paveiksle.

22 pav. TUI srautų prognozavimas Tauragės regiono savivaldybėse 2015-2017 m., EUR 1 gyv.
* - prognostiniai metai

Prognozuojama, kad Pakruojo rajono savivaldybėje TUI tenkantis vienam gyventojui ir toliau augs, nors 2015-2016 m. ir 2016-2017 m. jo augimo tempas lėtės (atitinkamai 7,28 proc. ir 6,78 proc.). Jurbarko rajono savivaldybėje TUI tenkantis vienam gyventojui mažės visu prognostiniu laikotarpiu. Pagėgių savivaldybėje 2015 m. TUI tenkančio vienam gyventojui augimo tempas bus mažas (0,36 proc.), tačiau 2015-2016 m. laikotarpiu jis augs 10,69 proc., o 2016-2017 m. laikotarpiu – 9,66 proc. Tuo tarpu Šilalės rajono savivaldybėje TUI tenkantis vienam gyventojui 2015 m. mažės (33,03 proc.), tačiau sekančiais laikotarpiais bus fiksuojamas nuosaikus šio rodiklio didėjimas.

TUI srautų prognozavimas Telšių regiono savivaldybėse yra pateikiamas 23 paveiksle.

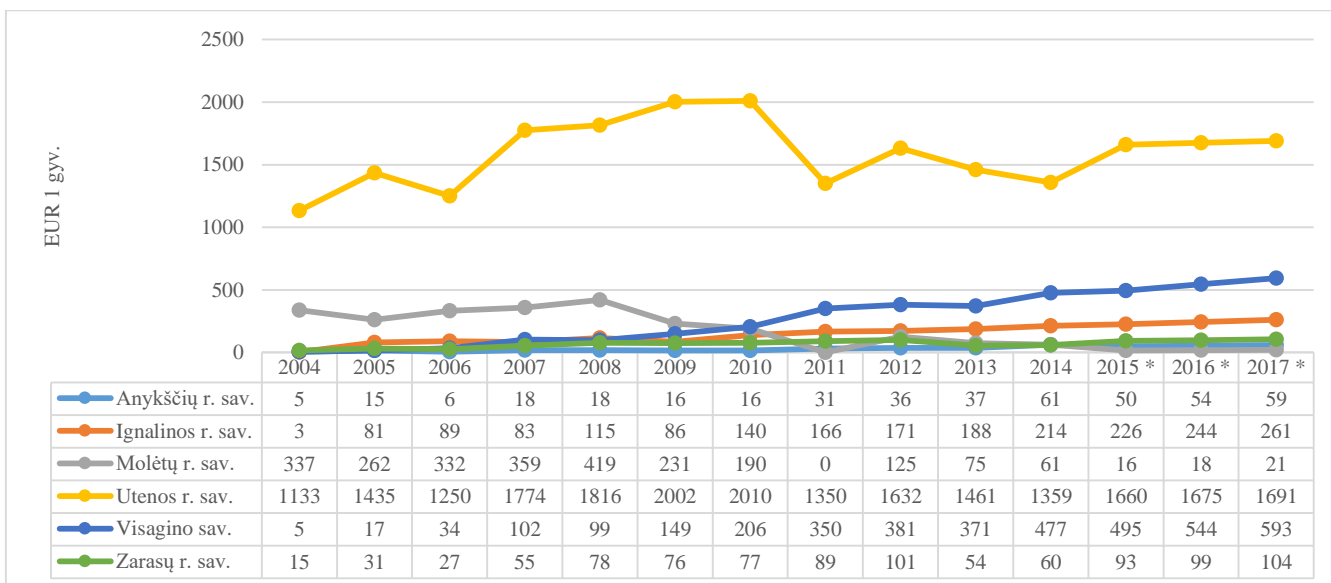

23 pav. TUI srautų prognozavimas Telšių regiono savivaldybėse 2015-2017 m., EUR 1 gyv.

* - prognostiniai metai

Mažeikių rajono savivaldybėje ir Plungės rajono savivaldybėje 2014-2015 m. TUI tenkantis vienam gyventojui didės ženkliai, tačiau sekančiais laikotarpiais (2015-2016 m., 2016-2017 m.) Mažeikių rajono savivaldybėje TUI srautai mažės, o Plungės rajono savivaldybėje didės apie 7 proc. Rietavo savivaldybėje vienam tenka mažiausiai TUI, iš visų kitų šio regiono savivaldybių, tačiau prognozuojama, kad TUI srautai šioje savivaldybėje didės. Nors 2015 m. Telšių rajono savivaldybėje bus fiksuojamas 22,82 proc. TUI tenkančio vienam gyventojui augimas, tačiau kitais laikotarpiais šio rodiklio augimo tempai mažės.

TUI srautų prognozavimas Utenos regiono savivaldybėse yra pateikiamas 24 paveiksle.

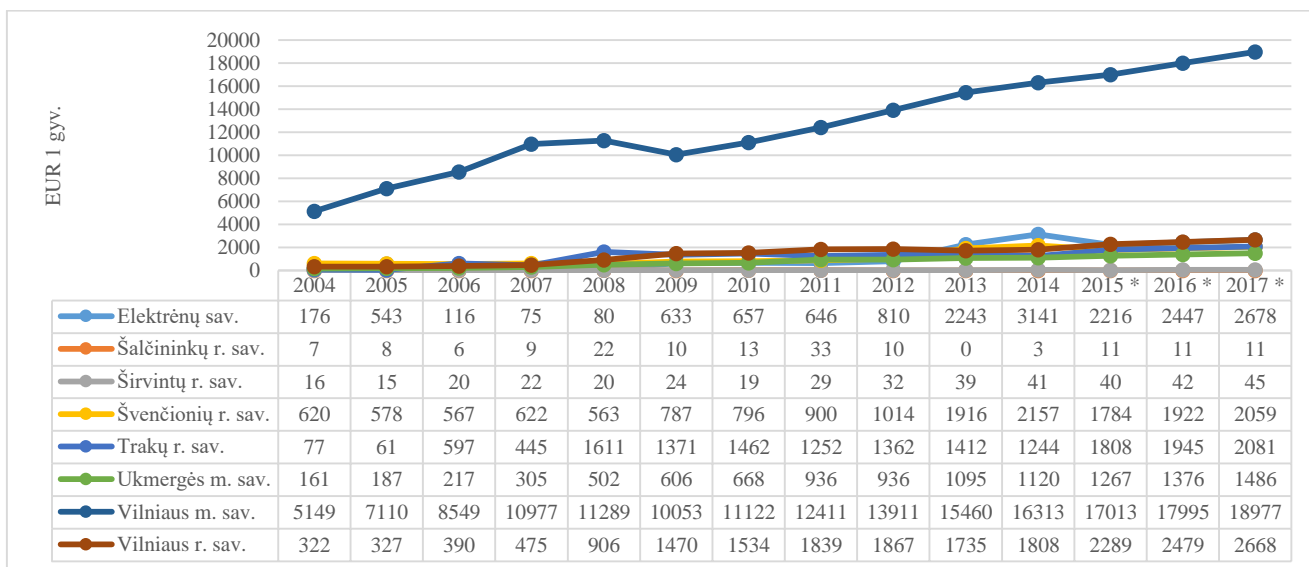

24 pav. TUI srautų prognozavimas Utenos regiono savivaldybėse 2015-2017 m., EUR 1 gyv.

* - prognostiniai metai

Prognozuojama, kad 2015 m. TUI tenkantis vienam gyventojui mažės Anykščių rajono (18.30 proc.) ir Molėtų rajono (74,16 proc.) savivaldybėse. Kitais prognostiniais laikotarpiais (2015-2016 m., 2016-2017 m.) visose šio regiono savivaldybėse TUI tenkantis vienam gyventojui didės.

TUI srautų prognozavimas Vilniaus regiono savivaldybėse yra pateikiamas 25 paveiksle.

25 pav. TUI srautų prognozavimas Vilniaus regiono savivaldybėse 2015-2017 m., EUR 1 gyv.

* - prognostiniai metai

Prognozuojama, kad 2015 m. TUI tenkantis vienam gyventojui mažės Elektrėnų ir Švenčionių rajono savivaldybėse. Nors 2015-2016 m. ir 2016-2017 m. TUI, tenkantis vienam gyventojui, mažės, tačiau kitose šio regiono savivaldybėse bus fiksuojamas TUI tenkančio vienam gyventojui augimas.

Apibendrinant galima teigti, kad TUI srautai 2014-2015 m. mažės tik Panevėžio ir Tauragės regionuose, o 2015-2016 m. ir 2016 m. 2017 m. TUI srautai mažės Telšių regione. Analizuojant TUI paskirstymą regionų viduje pastebimi dideli netolygumai tarp savivaldybių, tačiau išsprendus ekonominio išsivystymo problemas atskiruose regionuose (ypatingai – Alytaus, Panevėžio, Telšių ir Utenos regionuose), TUI srautai didėtų.

3.2. Tiesioginių užsienio investicijų pritraukimo bei paskirstymo atskiruose Lietuvos regionuose skatinimo galimybės

Siekiant pritraukto TUI į atskirus regionus ir sumažinti jų paskirstymo netolygumus, yra tikslinga atsižvelgti į regiono specifiką, todėl 19 lentelėje yra pateikiamos skatinimo galimybės atskiriems regionams.

TUI pritraukimo bei paskirstymo atskiruose Lietuvos regionuose skatinimo galimybės

Regionas	Skatinimo galimybės
Alytaus	<ul style="list-style-type: none"> • Skatinti verslumą, steigiant įmones ne tik regiono centre (Alytaus miesto savivaldybėje); • Skatinti turizmo ir rekreacijos infrastruktūrą, nes dabartiniu metu turimą potencialą išnaudoja tik Druskininkų savivaldybė; • Medienos ir baldų pramonės sektoriaus plėtra; • Alytaus miesto savivaldybės pramonės parke įsteigti LEZ.
Kauno	<ul style="list-style-type: none"> • Geležinkelių infrastruktūros tobulinimas: Rail Baltica projektas; • Magistralinių kelių infrastruktūros plėtra: Via Baltica Plėtra; • Paslaugų centro formavimas Kaune; • A klasės biurų pastatų plėtra; • Verslo inkubatorių plėtra.
Klaipėdos	<ul style="list-style-type: none"> • Magistralinių kelių ir regioninių kelių infrastruktūros gerinimas: tranzitinių krovinių srauto didinimo galimybė; • Kurortinių teritorijų plėtra; • Įstatyminės bazės dėl kranto zonų valdymo tobulinimas; • Atsinaujinančios energetikos plėtra: vėjo jėgainių potencialo panaudojimas.
Marijampolės	<ul style="list-style-type: none"> • Marijampolės LEZ suformavimas; • Transporto sektoriaus paslaugų infrastruktūros stiprinimas: tranzito potencialo panaudojimas; • Infrastruktūros plėtra: infrastruktūros objektų (pastatų, energetikos, dujų tiekimo objektų); • Darbo rinkos priemonių efektyvumo didinimas: darbuotojų kvalifikacijos didinimas.
Panevėžio	<ul style="list-style-type: none"> • Skatinti verslumą regiono viduje, nes dabartiniu metu didžioji dalis įmonių yra įsikūrusios Panevėžio miesto savivaldybėje; • Rekreacinės infrastruktūros objektų vystymas; • Infrastruktūros vystymas: inžinerinių įrengimų atnaujinimas; • Transporto infrastruktūros gerinimas: tranzito potencialo panaudojimas; • Geležinkelių infrastruktūros tobulinimas: Rail Baltica projektas.
Šiaulių	<ul style="list-style-type: none"> • Infrastruktūros vystymas: vandentiekio sistemos atnaujinimas; • Transporto sektoriaus vystymas: „Via Hanseatica“, TINA transporto koridoriai; • Industrinių zonų suformavimas ir vystymas: regiono investicinio potencialo panaudojimas.
Tauragės	<ul style="list-style-type: none"> • Transporto infrastruktūros gerinimas: naujo tilto per Nemuną pastatymas ir sienos kirtimo punkto įrengimas, Via-Hanza projektas.
Telšių	<ul style="list-style-type: none"> • Verslo skatinimo sistemos sukūrimas; • Alternatyvios ūkinės veiklos vystymas; • Infrastruktūros gerinimas: ūkio objektų atnaujinimo darbai.
Utenos	<ul style="list-style-type: none"> • Viešosios infrastruktūros atnaujinimas; • Turizmo paslaugų ir infrastruktūros plėtra; • Kelių infrastruktūros gerinimas.
Vilniaus	<ul style="list-style-type: none"> • Darbo rinkos priemonių efektyvumo gerinimas: darbo jėgos prisitaikymo prie pokyčių užtikrinimas; • Verslumo skatinimas; • Pramoninių zonų vystymas; • Statybos apimčių didinimas; • Vilniaus miesto savivaldybės turizmo potencialo stiprinimas; • Kelių infrastruktūros tobulinimas: Vilniaus pietinio išorinio aplinkkelio baigtis ir Vilniaus vakarinio aplinkkelio tęstiniai darbai; • Geležinkelio infrastruktūros gerinimas: krovinių pervežimo didėjimas.

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Alytaus regiono 2010-2020 metų plėtros planą (2010); Kauno regiono plėtros planą iki 2020 metų (2014); Klaipėdos regiono 2014-2020 metų plėtros planą (2012); Marijampolės regiono plėtros planą 2014-2020 metams (2013); Panevėžio regiono 2014-2020 m. plėtros planą (2015); Šiaulių regiono 2014-2020 metų plėtros planą (2015); Tauragės regiono plėtros planą 2014-2020 m. (2015); Telšių regiono plėtros planą 2014-2020 metams (2016); Utenos regiono plėtros 2014-2020 m. planas (2014); Vilniaus regiono plėtros planą 2014-2020 m. (2012).

Siekiant skatinti TUI pritraukimą ir netolygumų tarp regionų mažinimą, yra tikslinga atnaujinti ir tobulinti kelių infrastruktūrą (Kauno, Klaipėdos, Marijampolės, Klaipėdos, Panevėžio, Šiaulių, Tauragės, Utenos ir Vilniaus regionuose), tobulinti geležinkelių infrastruktūrą (Kauno, Panevėžio ir Vilniaus regionuose), suformuoti pramonines zonas ir jas vystyti bei steigti LEZ (Alytaus, Kauno, Marijampolės, Telšių, Vilniaus regionuose), vystyti turizmo ir rekreacijos paslaugų infrastruktūrą (Alytaus, Klaipėdos, Panevėžio, Utenos ir Vilniaus regionuose), plėtoti pastatų infrastruktūrą (Kauno, Marijampolės, Panevėžio, Šiaulių, Telšių, Utenos, Vilniaus regionuose).

Žinoma, siekiant skatinti TUI pritraukimą ir paskirstymą Lietuvos regionuose, būtina subalansuoti administracinę struktūrą, apsvarstyti regioninės politikos decentralizavimo galimybę siekiant didinti regionų savarankiškumą, skirti daugiau dėmesio darniam regionų vystymui iš valdžios pusės. Siekiant bent jau dalinai decentralizuoti regionų valdymą, buvo sudaryta galimybė regionui apsispręsti, kaip panaudoti paramos lėšas 2014-2020 m., todėl regionams gali tapti lengviau šalinti egzistuojančius netolygumus regionų viduje.

Apibendrinant galima teigti, kad siekiant skatinti TUI pritraukimą ir paskirstymą Lietuvos regionuose yra tikslinga atnaujinti kelių, geležinkelių, transporto paslaugų, inžinerinę infrastruktūrą, vystyti pramoninių zonų ir LEZ projektus, steigti LEZ, o regionuose turinčiuose rekreacinio potencialo – vystyti turizmo paslaugų infrastruktūrą. Prie TUI pritraukimo ir tolygesnio jo paskirstymo regionų viduje prisidėtų ir dalinis regionų decentralizavimas ir regioninės politikos vystymas.

IŠVADOS

1. Regioninių skirtumų atsiradimo priežastys yra įvairios, tačiau pagrindinėmis galima laikyti regionų urbanizaciją, šalyje vykdomą regioninę politiką, infrastruktūros ir pramonės išsivystymą bei darbo jėgos skirtumus, todėl natūralu, kad skirtingi regionai pritraukia ir nevienodas TUI apimtis. TUI pritraukimą į valstybę ar regioną lemia gana daug skirtingų veiksnių, tačiau pagrindiniai jų yra BVP (ir BVP tenkantis vienam gyventojui), rinkos dydis, institucinė struktūra, infliacija, eksportas, darbo užmokestis, ekonominis atvirumas, mokesčiai (ir maža jų našta), vyriausybės išlaidos, gyventojų išsilavinimas ir jų dalis miestuose. TUI paskirstymui regionuose įtaką daro kokybiniai veiksniai (geografinė padėtis, infrastruktūra, teisinė, politinė aplinka ir jos stabilumas) ir kiekybiniai veiksniai (rinkos dydis, ekonomikos atvirumas, vidutinis atlyginimas, bendras vidaus produktas).

2. Atlikus TUI pritraukimo bei paskirstymo Lietuvos regionuose lemiančių veiksnių poveikio vertinimą, yra daromos tokios išvados:

- 2004-2014 m. TUI srautai didėjo beveik visuose regionuose, išskyrus Telšių. Išnagrinėjus TUI srautų pokyčius, pastebėti TUI netolygumai tarp regionų. Daugiausiai 2004-2014 m. laikotarpiu buvo investuojama į Vilniaus, Kauno, Telšių ir Klaipėdos regionus. Kiti regionai buvo mažiau patrauklūs investuotojams. Ekonominė-finansinė krizė nevienodai paveikė Lietuvos regionų TUI srautus. Nors TUI apimtys 2008-2009 m. laikotarpiu mažėjo beveik visuose regionuose, tačiau Panevėžio regione šiuo laikotarpiu TUI apimtys buvo didžiausios.

- Išanalizavus atskirų regionų privalumus ir trūkumus nustatyta, kad pagrindinės regionų problemos yra panašios – t. y. netolygus investicijų paskirstymas regionų viduje, nepakankamai išplėtoti gatvių, elektros, geležinkelių infrastruktūra, nepakankamas dėmesys inovacijoms ir verslumo skatinimui. Tačiau kiekvienas regionas turi ir specifinių problemų.

- Išskirti veiksniai nevienodai veikia TUI pritraukimą atskiruose regionuose. Tačiau stipriausiai TUI pritraukimą į regionus veikia BVP, BVP tenkantis vienam gyventojui, darbo užmokestis, gyventojų skaičius miestuose, vyriausybės išlaidos ir gyventojų išsilavinimas.

- Lietuvos regionų geografinė padėtis yra patogi tolygiam TUI paskirstymui. Infrastruktūros nepakankamumas (ypatingai mažesniuose regionuose) neigiamai veikia TUI paskirstymą. Kaip neigiamą aspektą galima išskirti ir tai, kad regionų projektų finansavimo sąlygų aprašuose yra nepakankamai platus remiamų veiklų sąrašas. BVP ir darbo užmokestis daro labai stiprų poveikį TUI paskirstymui Vilniaus, Šiaulių ir Klaipėdos regionuose. Rinkos dydis daro labai stiprų poveikį TUI paskirstymui Kauno ir Klaipėdos regionuose, o ekonominis atvirumas TUI paskirstymui Lietuvos

regionuose yra nereikšmingas, nors pastebimas šio veiksnio poveikis nustatytas Kauno, Šiaulių ir Vilniaus regionuose.

3. Prognozuojama, kad TUI srautai 2014-2015 m. mažės tik Panevėžio ir Tauragės regionuose, o 2015-2016 m. ir 2016 m. 2017 m. TUI srautai mažės Telšių regione. Analizuojant TUI paskirstymą regionų viduje, pastebimi dideli netolygumai, tarp savivaldybių, tačiau išsprendus ekonominio išsivystymo problemas atskiruose regionuose (ypatingai – Alytaus, Panevėžio, Telšių ir Utenos regionuose) TUI srautai didėtų. Siekiant skatinti TUI pritraukimą ir paskirstymą Lietuvos regionuose yra tikslinga atnaujinti kelių, geležinkelių, transporto paslaugų, inžinerinę infrastruktūrą, vystyti pramoninių zonų ir LEZ projektus, steigti LEZ, o regionuose turinčiuose rekreacinio potencialo – vystyti turizmo paslaugų infrastruktūrą. Prie TUI pritraukimo ir tolygesnio jo paskirstymo regionų viduje prisidėtų ir dalinis regionų decentralizavimas ir regioninės politikos vystymas.

Atlikus tyrimą galima iš dalies patvirtinti darbe iškeltą hipotezę: „TUI pritraukimą lemiantys veiksniai yra tie patys veiksniai, kurie nulemia ir TUI paskirstymą regione, tačiau jų poveikis pritraukiant ir paskirstant TUI atskiruose regionuose skirtingas“. Kai kurie TUI pritraukimą ir paskirstymą lemiantys veiksniai sutampa (pavyzdžiui, BVP, darbo užmokestis, ekonominis atvirumas, rinkos dydis), tačiau jų poveikis priklauso nuo konkretaus regiono.

REKOMENDACIJOS

Siekiant skatinti TUI pritraukimą ir paskirstymą Lietuvos regionuose, yra teikiamos rekomendacijos tiek valdžios sektoriui, tiek kiekvienam regionui atskirai.

Bendrosios rekomendacijos:

- Iš dalies decentralizuoti regionų valdymo politiką, skiriant daugiau dėmesio darniam regionų vystymui.

Rekomendacijos Alytaus regionui:

- Skatinti verslumą, ne tik regiono centre bet ir kitose savivaldybėse;
- Vystyti turizmo potencialą ne tik Druskininkų savivaldybėje;
- Įsteigti LEZ Alytaus mieste.

Rekomendacijos Kauno regionui:

- Tobulinti kelių ir geležinkelių infrastruktūrą;
- Vystyti verslo inkubatorių veiklą ir A klasės biurų statybą.

Rekomendacijos Klaipėdos regionui:

- Tobulinti kelių infrastruktūrą, panaudojant turimą tranzito potencialą;
- Vystyti turizmo paslaugas, panaudojant rekreacinių ir kurortinių zonų potencialą.
- Panaudoti vėjo jėginių potencialą.

Rekomendacijos Marijampolės regionui:

- Įsteigti Marijampolės LEZ,;
- Plėtoti transporto sektorių, panaudojant tranzito regione potencialą;
- Stiprini darbo jėgos kvalifikaciją.

Rekomendacijos Panevėžio regionui:

- Atnaujinti inžinerinius tinklus;
- Vystyti transporto infrastruktūrą, panaudojant regiono tranzito potencialą.

Rekomendacijos Šiaulių regionui:

- Vystyti transporto sektorių;
- Suformuoti naujas pramonines zonas ir jas vystyti.

Rekomendacijos Tauragės regionui:

- Gerinti transporto infrastruktūrą;

Rekomendacijos Telšių regionui:

- Suformuoti verslo skatinimo sistemą;
- Atnaujinti ūkio objektus.

Rekomendacijos Utenos regionui:

- Atnaujinti viešąją infrastruktūrą;
- Gerinti turizmo paslaugų infrastruktūrą, panaudojant regiono turimą rekreacinį potencialą.

Rekomendacijos Vilniaus regionui:

- Vystyti turimas pramonines zonas;
- Tobulinti kelių ir geležinkelių infrastruktūrą;
- Gerinti darbo rinkos priemonių efektyvumą, taip prisidedant prie darbo jėgos prisitaikymo rinkoje.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

1. Abbas, Q., Akbar, S., Shan Nasir, A., Aman Ullah, H., Akram Naseem, M. (2011). Impact of Foreign Direct Investment on Gross Domestic Product. *Global Journal of Management and Business Research*. [žiūrėta 2015-10-02]. Prieiga per internetą: <https://globaljournals.org/GJMBR_Volume11/5-Impact-of-Foreign-Direct-Investment-on-Gross-Domestic-Product.pdf>.
2. Acaravci, A., Ozturk, I. (2012). Foreign Direct Investment, Export and Economic Growth: Empirical Evidence from New EU Countries. *Institute for Economic Forecasting*. No. 2., p. 52-67.
3. Alytaus regiono 2010-2020 metų plėtros planas (2010). Alytaus regiono plėtros tarnyba ir Alytaus apskrities viršinininko administracija. [žiūrėta 2016-03-07]. Prieiga per internetą: <[http://www.pvcentras.lt/public/images/global/PROJEKTAI/Alytaus%20RPP_bendras_2010%2006%2014_FINAL%20\(3\).pdf](http://www.pvcentras.lt/public/images/global/PROJEKTAI/Alytaus%20RPP_bendras_2010%2006%2014_FINAL%20(3).pdf)>.
4. Anyanwu, J. C., Yameogo, N. D. What drives foreign direct investments into West Africa? An empirical investigation. *African development bank*, p. 1-25.
5. Asiedu, E. (2006). Foreign Direct Investment in Africa: The Role of Natural Resources, Market Size, Government Policy, Institutions and Political Instability. [žiūrėta 2015-11-01]. Prieiga per internetą: <[http://jurisafrika.org/docs/aldrmcm/4economiccoop/4\(v\)%20Elizabeth%20Asiedu.%20FDI%20in%20Africa%20Role%20of%20Natural%20Resources,%20Institutions%20and%20Policy.pdf](http://jurisafrika.org/docs/aldrmcm/4economiccoop/4(v)%20Elizabeth%20Asiedu.%20FDI%20in%20Africa%20Role%20of%20Natural%20Resources,%20Institutions%20and%20Policy.pdf)>.
6. Bar-El, R. (2008). *Regional Development and Conflict Management: A Case for Brazil*. Bingley, UK: Emerald Group Publishing Limited.
7. Barnes, W. R., Foster, K. A. (2013) Towards a more useful way of understanding regional governance. *Conference of the European Urban Research Association*, 2012, p. 1-13.
8. Berkoz, L., Turk, S. S. (2005) Factors influencing the choice of FDI locations in Turkey. *Istanbul Technical University*, p. 1-21.
9. Bellak, C., Liebrecht, M., Stehrer, R. (2008). Policies to attract foreign direct investment: an industry-level analysis. *Global froum on international investment*, p. 1-33.
10. Benasy-Quere, A., Coupet, M., Mayer, T. (2007) Institutional Determinants of Foreign Direct Investment. *World Economy*, No. 30, (5), p. 764-782.
11. Bernatonytė, D. (2010). *Tarptautinės ekonomikos modeliai*. Kaunas: Technologija.

12. Bivainis, E., Tamošiūnas, R. (2007) Darnus regionų vystymasis: teorinis diskursas. *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos*, Nr. 1 (8), p. 30-36.
13. Brenkevičiūtė, R. (2010). Tiesioginių užsienio investicijų poveikio šalies ekonomikai analizė. *Mokslas – Lietuvos ateitis*, T. 2, Nr. 2., p. 11-17.
14. Contessi, S., Weinberger, A. (2009). Foreign direct investment, productivity, and country growth: an overview. *Federal reserve bank of St. Louis review*, Nr. 91 (2), p. 61-78.
15. Čegyūtė, O., Miečinskienė, A. (2009). Tiesioginių užsienio investicijų poveikio tyrimas. *Mokslas – Lietuvos ateitis*. No 1 (3), p. 9-12.
16. Čekanavičius, V., Murauskas, G. (2006). *Statistika ir jos taikymai*. Vilnius: TEV.
17. Česnonis, G. (2012). *Lietuvos regioninės politikos tobulinimo kryptys*. Daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, vadyba administravimas.
18. Čiegis, R. (2004). *Ekonomika ir aplinka: subalansuotos plėtros valdymas*. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas.
19. Das Mohapatra, A. K. (2012). *International Accounting, Second Edition*. [žiūrėta 2015-09-30]. Prieiga per internetą:
<<https://books.google.lt/books?id=6PO6PzoJ1qcC&pg=PA344&lpg=PA344&dq=greenfield+investments,+mergers+and+acquisitions,+brownfield+investments&source=bl&ots=De6orh--ks&sig=DZ1qTWhT4T91JkN9TNuAD5Rf3aQ&hl=lt&sa=X&ei=So6yVJzZAoX2UJXZgoAE&ved=0CDwQ6AEwAw#v=onepage&q=greenfield%20investments%2C%20mergers%20and%20acquisitions%2C%20brownfield%20investments&f=false>>.
20. Demirhan, E., Masca, M. (2008). Determinants of Foreign direct investment flows to developing countries: a cross-sectional analysis. *Prague economic papers*, No. 4, p. 356-369.
21. Hailu, A. (2010). Demand side factors affecting the inflow of foreign direct investment to African Countries: Does Capital Market Matter? *International journal of Business and management*, No. 5 (5), p. 104-116.
22. Heshmati, A., Davis, R. (2007). The determinants of foreign direct investment flows to the federal region of Kurdistan. *Discussion paper series*, No. 3218, p. 1-64.
23. Higgot, R. (2005). The Theory and Practice of Global and Regional Governance: Accommodating American Exceptionalism and European Pluralism. *Working Paper*, Nr. 01/05. [Interaktyvus]. [žiūrėta 2016-02-05]. Prieiga per internetą:
<<http://www2.warwick.ac.uk/fac/soc/garnet/workingpapers/0105.pdf>>.

24. Ho, O. C. H. (2004). Determinants of foreign direct investment in China: a sectoral analysis. *School of Economics and Commerce*, p. 1-33.
25. Iamsiraroj, S., Doucouliagos, H. Does Groth attract FDI? *Discussion Paper*, No. 2015-18, p. 1-41.
26. Išoraitė, M. (2008). Regionai ir jų strateginis valdymas Lietuvoje. *Vadyba*, Nr. 2(13), p. 47-52.
27. Yin, F., Ye, M., Xu, L. Location Determinants of Foreign Direct Investment in Services: Evidence from Chinese Provincial-level data. *Working papers*, No. 64, p. 1-34.
28. Kalašinskaitė, K. (2009). *Tiesioginių užsienio investicijų poveikis ekonomikos plėtrai Lietuvos ir kitų Baltijos šalių pavyzdžiu*. Daktaro disertacija. Vilniaus Gedimino technikos universitetas.
29. Kauno regiono plėtros planas iki 2020 metų (2014). Patvirtintas Kauno regiono plėtros tarybos [žiūrėta 2016 03 07]. Prieiga per internetą: <<http://www.lietuvosregionai.lt/wp-content/uploads/2014/09/2014-09-23-Atnaujintas-pakeistas-Kauno-regiono-pletros-planas-iki-2020-m.-PATVIRTINTAS.pdf>>.
30. Klaipėdos regiono 2014-2020 metų plėtros planas (2012). [žiūrėta 2016 03 07]. prieiga per internetą: <http://www.lietuvosregionai.lt/assets/files/klaipeda/Teises%20aktai/KRPP_2020_PROJEKTAS_2012_1210.pdf>.
31. Koreliacinės ir regresinės analizės pagrindai [interaktyvus] (2010). Lietuvos HSM duomenų archyvas. Mokomosios medžiagos „Mokymai apie kiekybinių ir kokybinių HSM tyrimų duomenų analizės metodus“ [žiūrėta 2016-02-07]. Prieiga per internetą: <http://www.lidata.eu/files/mokymai/Janilionis_III/Koreliacines_ir_regresines_pagrindaiV.pdf>.
32. Keller, S., Schanz, D. (2013). Measuring tax attractiveness across countries. *Arqus-Diskussionsbeiträge zur quantitativen Steuerlehre*, Nr. 143.
33. Khadaroo, A. J., Seetanah, B. (2010). Transport infrastructure and foreign direct investment. *Journal of International Development*, Nr. 22 (1), p. 103-123.
34. Laskienė, D., Pekarskienė, I. (2011). Tiesioginių užsienio investicijų poveikis investicijas priimančios šalies darbo produktyvumui. *Ekonomika ir vadyba*, Nr. 16, p. 207-213.
35. Latorre, M. C. (2008). Multinationals and foreign direct investment: Main theoretical strands and empirical effects. *Cuaderno de trabajo*. [žiūrėta 2015-11-01]. Prieiga per internetą: <http://estudiosestadisticos.ucm.es/data/cont/docs/12-2013-02-06-CT06_2008.pdf>.

36. Lietuvos Respublikos Regioninės plėtros įstatymas, 2000 m. liepos 20 d. Nr. VIII-1889, akt. reg. 2013. Valstybės žinios, 2000, Nr. 66-21987.
37. Marijampolės regiono plėtros planas 2014-2020 metams (2013). Marijampolės regiono plėtros taryba [žiūrėta 2016-03-08]. Prieiga per internetą: <http://www.lietuvsregionai.lt/assets/files/Marijampole/MRPP/Planas_2014-2020/MarRPP_2014-2020.pdf>.
38. Melnikas, B. (2014). *Tarptautinis verslas. Inovacijos ir žinių ekonomikos kūrimas: vadovėlis*. Vilnius: Technika.
39. Navickas, V. (2008). *Europos Sąjungos rinkų ypatumai*. Kaunas: Technologija.
40. Naulickaitė, J., Solnyškinienė, J. (2015). Tiesioginių užsienio investicijų prigimtis ir apimtis įtakojančių veiksnių pobūdis: teorinių ir empirinių tyrimų apibendrinimas. *18-osios Lietuvos jaunųjų mokslininkų konferencijos „Mokslas – Lietuvos ateitis“ medžiaga* [Vilnius, 2015 m. vasario 5 d.]. Vilnius: Vilniaus Gedimino technikos universitetas, p. 135-149.
41. OECD (2008). OECD Benchmark Definition of Foreign Direct Investment, 4th ed. [žiūrėta 2015-10-01]. Prieiga per internetą: <<http://www.oecd.org/daf/investmentstatisticsandanalysis/40193734.pdf>>.
42. Panevėžio regiono 2014-2020 m. plėtros planas (2015). Panevėžio regiono plėtros taryba [žiūrėta 2016-03-08]. Prieiga per internetą: <http://www.esinvesticijos.lt/uploads/documents/docs/170_22cc026953b87dc5d6b08401b3e2dbf0.pdf>.
43. Pilinkienė, V. (2010) *Tarptautiniai Ekonominiai santykiai: mokomoji knyga*. Kaunas: Technologija.
44. Petrakou, M. (2013). The determinants of foreign direct investment in the Greek regions. *Journal of urban and regional analysis*. No. 1, p. 45-64.
45. Puidokas, M., Daukaitė, I. (2013). Lietuvos regioninės politikos tobulinimo kryptys Europos Sąjungos regioninės politikos kontekste. *Viešoji politika ir administravimas*, Nr. 1, p. 65-79.
46. Ratkevičienė, V. (2005). Lietuvos kaimo gyventojų užimtumo analizė ir perspektyvos. *Tiltai*, Nr. 4, p. 39-50.
47. Ruplienė, D., Garšvienė, L. (2008). Tiesioginių užsienio investicijų įtaka šalies ekonomiam augimui. *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos*, Nr. 3 (12), p. 262-270.
48. Ruplienė, D. Montvilaitė, K., Grigaliūnienė, Ž. (2008). Tiesiogines užsienio investicijas lemiantys veiksniai. *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos*, Nr. 3 (12), p. 271-280.

49. Ruplienė, D. (2013). *Evaluation of the effect of labour market factors on countries' inflows of foreign direct investment*. Summary of doctoral dissertation. Kaunas.
50. Rutkauskas, A.V., Stankevičius, P. (2006). *Investicinių sprendimų valdymas*. Vilnius: Vilniaus pedagoginio universiteto leidykla.
51. Ruškytė, D., Rutkauskas A., Navickas V. (2012). *Mokesčių ir darbo rinkos sąveika*. Vilnius: Edukologija.
52. Sakalauskaitė, R., Miškinis, A. (2014). Tiesioginių užsienio investicijų regioninė analizė. [žiūrėta 2015-11-01]. Prieiga per internetą: <file:///C:/Users/Saulius/Downloads/153-367-1-PB%20(7).pdf>.
53. Sakali, C. 2013. Determinants of foreign direct investment (FDI) in Bulgaria: An econometric analysis using panel data. *East-west Journal of Economics and Business*, Nr. 16 (1), 73-97. [žiūrėta 2015-11-01]. Prieiga per internetą: <<http://www.u-picardie.fr/eastwest/fichiers/art168.pdf>>.
54. Stankevičienė, J., Lakštutienė, A. (2012). Tiesioginių užsienio investicijų pritraukimą lemiančių veiksnių ir jų kitimo tendencijų tyrimas Baltijos šalyse. *Management theory and studies for rural business and infrastructure development*, Nr. 33 (4), p. 69-79.
55. Senkuku A. M., Gharleghi B. (2015). Factors Influencing Foreign Direct Investment Inflow in Tanzania. *International Journal of Business and Management*, Nr. 10 (7), p. 48-56.
56. Stankaitytė, A., Pikturnaitė, I. (2010). Tiesioginių užsienio investicijų paskirstymas Lietuvos Regionuose. *Ekonomikos ir vadybos aktualijos*, p. 98-105.
57. Šiaulių regiono 2014-2020 metų plėtros planas (2015). Šiaulių regiono plėtros taryba [žiūrėta 2016-03-08]. Prieiga per internetą: <http://www.lietuvosregionai.lt/upload/Lietuvos%20regionai/Siauliu%20apskritis/Regiono_planas/SR_PP_2013_12_03.pdf>.
58. Tauragės regiono plėtros planas 2014-2020 metams (2013). Tauragės regiono plėtros taryba [žiūrėta 2016-03-08]. Prieiga per internetą: <http://www.lietuvosregionai.lt/upload/Lietuvos%20regionai/Taurage%20apskritis/RPP/RP_P%20patvirtintas%2020151019.pdf>.
59. Telšių regiono plėtros planas 2014-2020 metams (2016). Telšių regiono plėtros taryba [žiūrėta 2016-03-08]. Prieiga per internetą: <<http://lietuvosregionai.lt/upload/Lietuvos%20regionai/Telsiu%20apskritis/Planas%20pakeistas%20pagal%20nauja%20metodika%20-%202016-01-26.pdf>>.

60. Tiesioginių Užsienio investicijų statistinio tyrimo metodika (2008). Lietuvos Statistikos departamentas, [žiūrėta 2016-02-05]. Prieiga per internetą internetą: <http://193.219.12.232/uploads/docs/TUI_metodika_65.doc?PHPSESSID=f26f3fade171b8d6863ce5637f9a601e>.

61. Tiesioginės užsienio investicijos metų pabaigoje (2004-2014). Lietuvos statistikos departamentas [žiūrėta 2016-02-07]. Prieiga per internetą: <http://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?id=2230&status=A>

62. Tvaronavičienė, M., Kalašinskaitė, K. (2003). Tiesioginės užsienio investicijos į Lietuvos ūkį: tendencijų ir efektyvumo įvertinimas. *Verslas: teorija ir praktika*. Nr. 3 (2).

63. Šečkutė, L., Tvaronavičius, V. (2007). Tiesioginių užsienio investicijų Baltijos šalyse tyrimas. *Verslas: teorija ir praktika*, Nr. 8 (3), p. 153-160.

64. Utenos regiono plėtros 2014-2020 m. planas (2014). Utenos regiono plėtros taryba [žiūrėta 2016-03-08]. Prieiga per internetą: <<http://www.lietuvosregionai.lt/lt/8/regiono-pletros-planas-263;119;143.html>>.

65. Valentinavičius, S. (2010). *Investicijų valdymas teoriniai ir praktiniai aspektai*. Monografija. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, p. 33-34.

66. Vilniaus regiono plėtros planas 2014-2020 m. (2012). Vilniaus regiono plėtros taryba [žiūrėta 2016-03-08]. Prieiga per internetą: <[http://www.nrp.vrm.lt/assets/files/Vilnius/Regiono%20pletros%20planas/Planas%202014-2020%20\(projektas\)%20\(4\).pdf](http://www.nrp.vrm.lt/assets/files/Vilnius/Regiono%20pletros%20planas/Planas%202014-2020%20(projektas)%20(4).pdf)>.

67. Zolt, E. M. (2014). Tax Incentives in a BEPS World. *Papers on Selected Topics in Protecting the Tax Base of Developing Countries* [žiūrėta 2015-11-01]. Prieiga per internetą: <http://www.un.org/esa/ffd/wp-content/uploads/2014/10/20140604_Paper3_Zolt.pdf>.

PRIEDAI

1 priedas

Stjudento skirstinio $t(\alpha;v)$ reikšmės

v	0,10	0,050	0,025	0,010	0,005	0,001	0,0005
1	3,078	6,314	12,71	31,82	63,66	318,3	636,6
2	1,886	2,920	4,303	6,965	9,925	22,33	31,60
3	1,638	2,353	3,182	4,541	5,841	10,22	12,94
4	1,533	2,132	2,776	3,747	4,604	7,173	8,610
5	1,476	2,015	2,571	3,365	4,032	5,893	6,859
6	1,440	1,943	2,447	3,143	3,707	5,208	5,959
7	1,415	1,895	2,365	2,998	3,499	4,785	5,405
8	1,397	1,860	2,306	2,896	3,355	4,501	5,041
9	1,383	1,833	2,262	2,821	3,250	4,297	4,781
10	1,372	<u>1,812</u>	2,228	2,764	3,169	4,144	4,587
11	1,363	1,796	2,201	2,718	3,106	4,025	4,437
12	1,356	1,782	2,179	2,681	3,055	3,930	4,318
13	1,350	1,771	2,160	2,650	3,012	3,852	4,221
14	1,345	1,761	2,145	2,624	2,977	3,787	4,140
15	1,341	1,753	2,131	2,602	2,947	3,733	4,073
16	1,337	1,746	2,120	2,583	2,921	3,686	4,015
17	1,333	1,740	2,110	2,567	2,898	3,646	3,965
18	1,330	1,734	2,101	2,552	2,878	3,611	3,922
19	1,328	1,729	2,093	2,539	2,861	3,579	3,883
20	1,325	1,725	2,086	2,528	2,845	3,552	3,850
21	1,323	1,721	2,080	2,518	2,831	3,527	3,819
22	1,321	1,717	2,074	2,508	2,819	3,505	3,792
23	1,319	1,714	2,069	2,500	2,807	3,485	3,767
24	1,318	1,711	2,064	2,492	2,797	3,467	3,745
25	1,316	1,708	2,060	2,485	2,787	3,450	3,725
26	1,315	1,706	2,056	2,479	2,779	3,435	3,707
27	1,314	1,703	2,052	2,473	2,771	3,421	3,690
28	1,313	1,701	2,048	2,468	2,763	3,408	3,674
29	1,311	1,699	2,045	2,462	2,756	3,396	3,659
30	1,310	1,697	2,042	2,457	2,750	3,385	3,646
32	1,309	1,694	2,037	2,449	2,739	3,365	3,622
34	1,307	1,691	2,032	2,441	2,728	3,348	3,601
36	1,306	1,688	2,028	2,435	2,720	3,333	3,582
38	1,304	1,686	2,024	2,429	2,712	3,319	3,566
40	1,303	1,684	2,021	2,423	2,704	3,307	3,551

42	1,302	1,682	2,018	2,419	2,698	3,296	3,538
44	1,301	1,680	2,015	2,414	2,692	3,286	3,526
46	1,300	1,679	2,013	2,410	2,687	3,277	3,515
48	1,299	1,677	2,011	2,407	2,682	3,269	3,505
49	1,299	1,677	2,010	2,405	2,680	3,265	3,501
50	1,299	1,676	2,009	2,403	2,678	3,262	3,495
55	1,297	1,673	2,004	2,396	2,668	3,256	3,476
60	1,296	1,671	2,000	2,390	2,660	3,232	3,460
70	1,294	1,667	1,994	2,381	2,648	3,211	3,435
80	1,292	1,664	1,990	2,374	2,639	3,195	3,415
90	1,291	1,662	1,987	2,368	2,632	3,183	3,402
100	1,290	1,660	1,984	2,364	2,626	3,174	3,390
200	1,286	1,653	1,972	2,345	2,601	3,131	3,340
500	1,283	1,648	1,965	2,334	2,586	3,106	3,310
$\infty (u_\alpha)$	1,282	1,645	1,960	2,326	2,576	3,090	3,291

	Alytaus regionas	Kauno regionas	Klaipėdos regionas	Marijampolės regionas	Panevėžio regionas	Šiaulių regionas	Tauragės regionas	Telšių regionas	Utenos regionas	Vilniaus regionas
2014		25.53	3.01							251.37
Vandens tiekimas, nuotekų valymas, atliekų tvarkymas ir regeneravimas										
2009		0.11	8.73							5.85
2010		0.12	10.8							5.06
2011		0.1	8.18							1.88
2012		0.16								0.88
2013		0.48								
2014		0.02								
Statyba										
2009	1.44	46	10.71		0.09	3.05		4.07	0.04	197.63
2010	1.65	36.24	13.11			1.07		4.48	0.05	189.22
2011	0.77	71.58	20.07			1.05		4.47	0.24	194.71
2012	2.18	83.37	21.04		0.01	1.11		0.87	0.26	167.04
2013	1.02	54.01	27.15			1.54		0.15	0.18	207.52
2014	1.31	82.96	31.27			1.68				211.66
Didmeninė ir mažmeninė prekyba; variklinių transporto priemonių ir motociklų remontas										
2009	14.65	223.07	105.5	3.57	8.77	3.66	0.32	0.52	2.02	954.39
2010	10.53	213.23	136.14	4.05	8	4.86	0.33	2.14	1.77	924.85
2011	7.44	226.78	154.89	3.46	8.9	4.76	0.07	1.77	2.18	1008.54
2012	8.78	224.35	18.73	20.56	9.21	6.06	2.48	0.23	0.96	1104.56
2013	11.53	256.9	19.36	12.67	10.41	7.79	2.72	3.72	0.84	1053.77
2014	10	281.05	33.45	17.14	10.58	10.1	0.27	1.55	1.65	1139.36
Transportas ir saugojimas										
2009	0.92	18.24	134.63	0.21	1.01	1.79				36.07
2010	1.01	14.83	167.66		1.64	1.84	-0.09		0.09	39.34
2011	1.06	9.68	171.44		2.08	1.25	-0.14		0.19	44.67

	Alytaus regionas	Kauno regionas	Klaipėdos regionas	Marijampolės regionas	Panevėžio regionas	Šiaulių regionas	Tauragės regionas	Telšių regionas	Utenos regionas	Vilniaus regionas
2012	0.74	13.62	194.65		1	1.5	-0.4		0.48	41.68
2013	0.98	14.94	181.35		1.46	0.4			0.5	54.99
2014	0.46	17.67	243.42		1.62	1.17				51.7
Apgyvandinimo ir maitinimo paslaugų veikla										
2009		2.08	8.82			0.13				41.74
2010	1.05	0.7	7.17							49.72
2011		2.11	2.84							48.14
2012	1.25	0.6	6.03							45.99
2013	0.32	0.45	4.55							47.89
2014		1.44	4.28							53.95
Informacija ir ryšiai										
2009		6.99	0.37							902.44
2010		4.96	0.32						0.02	1010.18
2011		7.37	0.29						0.02	1020.68
2012		17.9	0.37							1119.72
2013		18.16	0.78			0.09				1095.56
2014		20.61	0.77							716.22
Finansinė ir draudimo veikla										
2009		133.13	1.17					0.01		1572.37
2010		82.28								1779.82
2011		60.13								2085.55
2012										2313.9
2013										2854.14
2014		41.91								3720.24
Nekilnojamo turto operacijos										
2009	12.09	213.65	84.95		88.04	7.65		1.62		780.85
2010	4.03	187.25	73.21		48.72	11.19		1.76		816.92
2011	3.83	188.34	67.74		61.81	11.75		2.98		877.24

	Alytaus regionas	Kauno regionas	Klaipėdos regionas	Marijampolės regionas	Panevėžio regionas	Šiaulių regionas	Tauragės regionas	Telšių regionas	Utenos regionas	Vilniaus regionas
2012	4.23	185.9	21.96		76.96	9.59		1.41		1193.28
2013	6.01	189.98	17.14		80.08	10.8		1.1	0.92	1368.08
2014	6.21	222.05	11.5		83.51	13.04		1.22	1.13	1439.28
Profesinė, mokslinė ir techninė veikla										
2009		38.47	3.74	0.19		0.26	0.04	0.47	1.61	176.55
2010		59.15	9.73	0.23	0.79	0.3	0	0.31	1.21	280.77
2011		55.74	9.85	0.21		0.26		0.39		475.18
2012	0.05	51.43	8.77	0.04	0.46	0.2			2.21	582.28
2013	0.15	57.8	7.75		2.04	0.22		1.16	1.76	379.71
2014	0.2	144.96	7.93		1.99				1.96	462.36
Administracinė ir aptarnavimo veikla										
2009		0.05	25.09	34.23		1.45	1.46			74.92
2010		23.31	13.68			3.43		0.57		48.29
2011		23.04	23.31		1.1	1.4		1.75	1.56	56.32
2012		23.11	23.8		0.95	3.11		1.16	1.13	56.81
2013		23.45	64.84		0.13	2.54		0.78	1.31	184.6
2014		24.11	50.88		0.38	1.07		0.92		181.4
Švietimas										
2009										1.75
2010		0.11	0.18							1.25
2011		0.15	0.27							1.5
2012										1.46
2013										1.13
2014										0.94
Žmonių sveikatos priežiūra ir socialinis darbas										
2009								0.34		16.99
2010			0.02							20.71

	Alytaus regionas	Kauno regionas	Klaipėdos regionas	Marijampolės regionas	Panevėžio regionas	Šiaulių regionas	Tauragės regionas	Telšių regionas	Utenos regionas	Vilniaus regionas
2011	0.03		0.21							16.36
2012	0.03		0.28							19.44
2013		1.05	0.39							18.75
2014			0.36							19.43
Meninė, pramoginė ir poilsio organizavimo veikla										
2009		0.13	1.35							
2010		0.07								21.02
2011		0.04								22.7
2012		0.06								11.67
2013			0.21							8.49
2014										13.01
Kita aptarnavimo veikla										
2009										
2010										
2011										
2012		0.25	0.02							2.03
2013		0								
2014										
Privataus nekilnojamojo turto įsigijimas ir pardavimas										
2009	3.77	6.11	56.59	0.78	1.91	3.59	0.64	0.7	3.88	118.52
2010	5.24	5.98	53.69	0.72	2.25	3.43	0.57	0.58	3.4	117.34
2011	8.92	7.87	55.45	0.81	2.53	3.96	0.65	0.88	3.78	140.75
2012	12.94	9.92	52.59	0.91	2.62	4.01	0.7	0.97	4.36	156.24
2013	17.43	11.6	58.32	1.02	2.84	3.97	0.72	0.99	4.7	166.72
2014	20.22	14.82	65.04	0.81	3.04	4.66	1.01	1.21	5.22	190.45

* - tušti langeliai reiškia, kad duomenys konfidencialūs arba, kad tuo laikotarpiu rodiklio atitinkamu laikotarpiu nebuvo.

Šaltinis: sudaryta darbo autorės pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis (2009-2014 m.)

TUI paskirstymas pagal šalis investuotojas atskiruose Lietuvos regionuose 2004-2014 m. *

	Alytaus regionas	Kauno regionas	Klaipėdos regionas	Marijampolės regionas	Panevėžio regionas	Šiaulių regionas	Tauragės regionas	Telšių regionas	Utenos regionas	Vilniaus regionas
Airija										
2004		2.11	1.1							9.41
2005		8.75	3.65							9.67
2006		8.98	5.82		1.22					12.19
2007	0.06	21.87	20.94		1.16	0.98	0.03			32.38
2008	0.03	10.95	18.91		1.04	0.55				40.66
2009		9.59	12.44		3.35	0.4				59
2010	0.03	4.16	9.51			0.47			0.01	34.58
2011		2.53	7.65			0.59				38.32
2012	0.02	1.58	5.35			0.52			0.01	43.64
2013	0.02	2.31	2.74			0.24	0.01			22.75
2014	0.03	2.47	2.93		6.44	0.27	0.02		0.01	18.79
Austrija										
2004	0.52	5.42	0.06							140.58
2005		5.59	126.77							16.74
2006	15.84	5.56	0.29							16.16
2007	16.77	7.91	0.26		0.06					31.25
2008	11.79	8.28	0.23							42.81
2009	12.76	9.35	0.16							48.08
2010	9.08	9.55	0.24		0.09	0.07				34.16
2011	7.02	14.17								22.43
2012	8.39	12.4	0.32			0.08				62.36
2013	9.2	13.76	0.46			0.04				119.77
2014	9.44	14.89		0.25		0.11				139.03
Baltarusija										
2004	0.2	1.71	0.67			0.03				2.46
2005	0.29	0.29	0.49			0.03				4.75
2006	0.46	0.29	1.13			0.03				5.62

	Alytaus regionas	Kauno regionas	Klaipėdos regionas	Marijampolės regionas	Panevėžio regionas	Šiaulių regionas	Tauragės regionas	Telšių regionas	Utenos regionas	Vilniaus regionas
2007	0.87	0.43	5.18	0.03	0.26	0.12			0.14	30.06
2008	0.58	0.49	9.07	0.06	0.23	0.46			0.26	31.48
2009	0.89	0.58	4.95	0.03	0.26	0.48	0.03		0.29	28.56
2010	1.13	0.61	4.77	0.03	0.4	0.68	0.02		0.31	29.67
2011	1.38	0.74	2.47	0.03	0.58	1.16	0.03		0.42	34.64
2012	2.04	0.56	2.95	0.04	0.43	1.81	0.02	0.03	0.49	39.45
2013	2.52	1.15	6.24	0.08	0.43	2.51	0.02	0.02	0.5	51.07
2014	2.45	29.75	13.64	0.18	0.48	3.53	0.01	0.02	0.58	30.43
Belgija										
2004		11.3	0.35							4.05
2005		9.44	0.35			0.49				2.4
2006		10.08	0.98			3.33				1.62
2007		10.31	1.01		0.06	4.81		0.03		7.04
2008		18.71	1.19		0.09	3.56		0.03	0.17	17.26
2009		16.41	0.95		0.06	1.16		0.03	0.32	39.46
2010		13.29	3.63		0.04	1		0.02	0.14	38.56
2011		9.6	2.38			6.42			0.14	36.9
2012	0.04	9.69	0.07			5.91		0.07	0.13	24.62
2013		9.71	0.21	64.39		7.22		0.1	0.13	33.73
2014	0.09	13.54	2.79			4.81		2.49	0.13	36.57
Danija										
2004	3.07	31.37	147.3	1.82	88.02	7.33	2.4	2.93	9.59	420.06
2005	3.74	45.01	102.41	2.2	94.85	25.66	2.72	4.84	9.59	806.59
2006	4.55	44.75	79.15	2.66	59.2	29.48	2.2	7.33	9.27	1034.7
2007	4.89	59.14	131.84	2.87	39.56	29.63	2.29	8.14	10.86	1011.5
2008	8.28	79.94	114.37	2.78	41.65	38.26	1.53	8.63	11.03	491.83
2009	7.31	39.52	150.18	2.71	104.25	39.28	1.21	8.5	12.29	668.26
2010	8.01	38.84	155.03	3.55	70.36	39.02	1.47	9.92	12.26	783.18
2011	8.18	45.01	149.19	4	61.5	34.5	1.76	9.48	2.15	143.23
2012	8.67	46.67	156.92	3.05	95.31	42.82	1.15	3.29	2.88	136.34
2013	10.99	45.35	145.02	3.74	95.31	48.87	1.49	2.2	2.18	325.47
2014	10.54	51.51	221.76	3.02	95.91	37.12	1.77	3.93	2.3	140.87

	Alytaus regionas	Kauno regionas	Klaipėdos regionas	Marijampolės regionas	Panevėžio regionas	Šiaulių regionas	Tauragės regionas	Telšių regionas	Utenos regionas	Vilniaus regionas
Estija										
2004	20.79	28.9	25.69		1.91	0.41				276.47
2005	79.18	25.86	26.96	3.71	13.35	0.35				363.15
2006	46.11	23.84	28.56	3.74	10.89	0.12				381.26
2007	31.28	43.27	31.45	5.65	1.74	0.09				464.72
2008	9.76	48.08	42.95	6.69	2.43	6.02	0.03	2.11		676.32
2009	16.93	65.14	67.94	1.9	3.67	7.69	0.03	10.38		807.77
2010	19.32	24.51	74.23	3.92	3.7	7.8	0.02	6.14	0.02	831.78
2011	15.06	21.84	58.07	5.2	18.69	8.48	0.03	35.66	0.03	381.64
2012	14.86	27.91	50.78	9.4	17.53	9.49	0.02	31.7	0.02	484.89
2013	19.07	46.69	43.81	3.96	20.26	9.75	0.02	39.6	0.02	603.4
2014	23.14	44.41	28.98		21.65	12.87	0.01	12.28		580.29
Islandija										
2004		0.52								5.21
2005		2.72			0.12	3.13				5.85
2006		2.72			0.06	6.08				27.37
2007		6.23			0.17	7.62			0.17	53.46
2008		7.15	0.12		0.32	7.39			0.17	30.93
2009		9.12	0.06		0.2	10.49			0.09	31.38
2010		7.25	1.21		0.03	9.7			0.07	32.06
2011		6.83	0.07		0.04	10.67			0.06	30.89
2012		3.5	0.1		0.03	10.67			0.07	34.91
2013		1.38	0.09		0.02					23.36
2014		0.02	0.04			10.69			0.07	17.03
Italija										
2004	2.58	15.67	0.23	1.04		0.09				1.97
2005	3.36	24.56	0.06	1.22		0.2				2.84
2006	2.95	22.65	-0.43	1.39						3.1
2007	2.98	15.18	-3.1	1.19		0.26	0.06		0.03	11.32
2008	3.01	9.67	-1.07	1.94	0.03	0.23	0.06		0.06	11.06
2009	3.02	4.52	-1.48	1.72	0.03	0.23	0.06		0.11	11.76
2010	0.91	3.26	-2.35	1.59	0.02	0.19	0.04		0.12	8.93

	Alytaus regionas	Kauno regionas	Klaipėdos regionas	Marijampolės regionas	Panevėžio regionas	Šiaulių regionas	Tauragės regionas	Telšių regionas	Utenos regionas	Vilniaus regionas
2011	0.64	3.74	-1.01	1.08	0.03	0.2	0.12		0.24	7.19
2012	0.78	8.83	-3.8	-0.09	0.02	0.32	0.11		0.27	13.38
2013	0.75	8.74	-9.31	0.01	0.02	0.41	0.05	0	0.28	13.14
2014	0.7	6.98	-8.14	0.01	0.03	1.05	0.05	-0.12	0.29	15.22
Izraelis										
2004		0.38	1.39							0.81
2005		1.19	1.16							3.07
2006		1.77	0.67							4.2
2007	0.35	2.09	1.36			0.09		0.03	0.03	14.68
2008	0.32	1.19	0.96	0.03		0.12		0.03	0.03	35.42
2009	0.35	1.26	0.96			0.06		0.03	0.03	16.17
2010	0.37	1.34	0.96		0.01	0.03		0.01	0.03	14.05
2011	0.41	1.45	1.01			0.03			0.06	11.86
2012	0.62	1.51	1.03		0.01	0.05		0.01	0.07	13.92
2013	0.75	1.66	0.93		0.01	0.01		0.01	0.09	19.18
2014	0.84	1.05	0.9			0.07		0.01	0.12	14.28
Jungtinė Karalystė										
2004	0.06	16.02	6.49		1.36	1.59		0.72	7.5	129.23
2005	2.64	22.68	12.8		1.45	1.8		1.82		77.27
2006	13.38	20.07	12.54		0.14	1.8	0.12	2.95		62.79
2007	18.48	25.28	30.18	0.06	0.49	1.71	0.09	3.68		99.95
2008	11.06	30.18	37.85	0.03	0.52	3.71	0.09	4.11	0.03	105.71
2009	4.73	41.06	-20.35		11.5	3.37		4.67	0.03	129.44
2010	-12.37	21.72	-24.55	0.01	0.68	7.66		3.98	0.03	121.07
2011	-19.2	21.61	-21.89		1.29	5.9		3.24	0.17	148.07
2012	0.88	28.52	-14.55	-0.09	1.95	2.97	0.06	4.34	0.14	183
2013	-1.92	28.36	-21.84	0.04	1.4	3.11	0.04	3.49	0.13	209.14
2014	4.6	33.15	-29.87		2.59	1.07		3.76	0.9	351.46
JAV										
2004	0.98	107.36	90.16	8.37	7.82	1.48	0.17			83.01
2005	1.04	61.46	20.94	9.07	10.43	1.3	0.17	0.09		85.03

	Alytaus regionas	Kauno regionas	Klaipėdos regionas	Marijampolės regionas	Panevėžio regionas	Šiaulių regionas	Tauragės regionas	Telšių regionas	Utenos regionas	Vilniaus regionas
2006	0.98	63.83	29.51	8.57	8.92	1.36				89.9
2007	0.14	56.88	34.38	0.35	18.83	0.52	0.03	0.06	0.09	84.83
2008	0.14	94.01	49.12	0.46	1.62	0.7	0.03	0.06	0.12	96.12
2009	0.01	62.26	64.82	0.39	0.17	0.55		0.06	0.14	128.06
2010	0.11	10.43	38.88	0.38	0.12	0.87	0.03	0.04	0.72	87.4
2011	0.11	7.5	33.55	0.45	0.23	0.53	0.03	0.06	0.36	100.03
2012	0.14	4.92	32.78	0.49	0.14	1.26	0.03	0.25	0.43	91.4
2013	0.17	4.71	37.42	0.51	0.08	0.94	0.03	0.25	0.31	89.95
2014	0.22	5.08	53.88	0.47	0.07	1.6	0.03	0.06	-0.08	88.7
Kipras										
2004		62.44		0.67		0.98				16.54
2005		7.47	17.12	0.61						33.54
2006		11.82	134.62	0.46						56.07
2007		14.83	161.87	0.61	2.09					59.49
2008		14.05	150.95		3.36					113.1
2009		-87.99	151.81		4					84.81
2010		-114.32	174.84		2.47	0.07				124.4
2011		-119.67	172.97			0.19				137.78
2012		9.72	163.07		1.63				0.15	195.52
2013		19.25	168.44		4.3				0.54	253.78
2014		239.1	167.1		1.9					322.59
Latvija										
2004		3.88	1.42		0.87	1.13				44.25
2005	2.11	6.2	1.71		1.71	3.33				71.88
2006	3.16	11.44	3.19		3.36	3.39				94.36
2007		20.04	25.98	0.06	4.46	4.23		0.12	0.78	417.34
2008	0.52	24.76	36.03	0.06	7.07	4.69	0.03	0.29	1.01	495.48
2009	0.74	25.04	19.33	0.06	4.14	1.88		-17.84	0.61	374.98
2010	2.23	24.86	18.06	0.03	4.08	2.44		-11.78	0.91	353.69
2011	2.15	21.25	15.32	0.07	4.36	1.73		-27.59	0.57	304.9
2012	1.2	38.65	8.64	0.09	1.8	1.36	0.01	-58.68	0.55	313.54
2013	1.18	1.63	10.48	0.08	16.58	1.18	0.01	-77.71	0.56	127.9

	Alytaus regionas	Kauno regionas	Klaipėdos regionas	Marijampolės regionas	Panevėžio regionas	Šiaulių regionas	Tauragės regionas	Telšių regionas	Utenos regionas	Vilniaus regionas
2014	1.35	43.88	10.86		27.02	1.72		-10.92	0.85	202.33
Lenkija										
2004	2.43	10.14	13.64	0.09	15.52	0.55				41.3
2005	0.75	3.59	22.68	0.09	14.16	0.9				71.57
2006	0.87	4.49	21.98	0.12	13.9	1.04		1754.49		83.5
2007	14.42	32.93	19.84	0.09	22.27	1.88				104.38
2008	17.87	42.52	21.84		21.75	2.66			0.03	100.79
2009	18.89	30.82	16.91		19.96	3.48				93.6
2010	36.77	11.87	15.75	0.06	18.94	1.45	0	989.96	0.01	87.22
2011	38.53	61.26	54.49	0.03	15.55	3.28				86.91
2012	25.56	68.1	80.45	0.09	0.91	2.01	0.02	1076.49	-0.01	90.27
2013	31.43	47.41	87.15	0.03	11.87	0.41	0.02	960.13	0.01	107.3
2014	19.73	82.6	61.25	0.14	8.25	0.68	0.02	273.61	1.27	281.48
Nyderlandai										
2004		13.67	2.26			7.15				123
2005	10.92	15.29	30.15			7.21		40.49		99.92
2006		23.4	25.49			10.22	0.93	42.83		102.96
2007	-0.03	20.33	33.91			15.32	0.9	47.24	0.09	315.43
2008		27.05	33.42			20.33		45.44	1.1	647.39
2009		23.88	11.65	65.78		21.06	2.65	0.12	2.27	569.33
2010	0.03	56.77	14.23	67.85		21.49	3.11	1.83	2.23	646.09
2011	0.09	10	23.2	82.47		22.66			1.83	709.66
2012	0.1	74.34	29.91	22.99		23.29	2.29	7.5	0.94	767.37
2013	0.05	86.83	33.96	19.51	0.06	27.6	2.53	7.61	1.24	977.31
2014	0.13	193.74	24.95		0.08	27.65	2.79		0.34	1169.09
Norvegija										
2004	1.74	29.89	9.07	2.37	6.43	0.29	0.43	1.36	1.16	80.78
2005	2.93	23.31	10.05	2.58	6.69	0.43	1.19	1.82	2.43	90.04
2006	3.85	25.14	16.45	2.4	14.86	6.37	2.14	1.62	3.77	145.24
2007	7.39	28.41	22.5	3.21	25.78	5.13	4.05	1.59	4.2	215.8
2008	11.5	37.13	31.86	2.87	16.88	2.81	5.79	1.01	5.16	246.61

	Alytaus regionas	Kauno regionas	Klaipėdos regionas	Marijampolės regionas	Panevėžio regionas	Šiaulių regionas	Tauragės regionas	Telšių regionas	Utenos regionas	Vilniaus regionas
2009	12.52	45.31	29.79	2.46	17.17	4.31	4.38	0.99	3.05	226.35
2010	4.43	34.7	37.51	2.98	16.55	4.64	3.86	3.46	2.66	205.07
2011	2.97	45.04	37.3	4.68	20.5	5.69	4.34	3.94	4.98	601.16
2012	4.94	50.99	8.95		22.19	6.57	3.49		7.62	600.35
2013	4.73	41.64	13.11	2.89	25.52	7.7	4.82	-2.33	8.92	658.81
2014	4.57	46.21	12.81		27.27	6.67	6.07		5.02	695.46
Prancūzija										
2004	0.43	5.53								54.1
2005	0.49	0.93								74.2
2006	0.49	3.56	-0.52	1.13	0.61					76.11
2007	0.55	2.87	-0.12	1.19	0.2				0.09	129.63
2008	0.43	3.13	1.16		0.2			0.17	0.03	199.98
2009	0.51	3.03	0.19	1.07	0.56			0.16	0.06	207.25
2010	0.67	1.97	0.02	1.37	0.57			0.18	0.89	244.24
2011	0.29	1.52	-1.83	1.91	15.6			0.12	0.45	237.91
2012	0.29	3.46	-0.36	1.17	15.53				0.03	294.98
2013	0.31	4.7	-0.79	1.89	15.67	0.01			0.03	268.41
2014	0.34	6.24	0.75	2.07	16.77	-0.16			0.03	273.52
Rusija										
2004		32.61	4.05			5.18		268.33		85.44
2005		294.66	5.59			3.36		1042.02		355.16
2006		143.62	7.04			2.23	0.09			369.41
2007	1.25	408.48	19.03	1.19	0.46	2.37	0.12	0.12	1.07	570.03
2008	1.91	138.81	30.44	0.84	1.42	1.16	0.2	0.17	1.51	310.76
2009	2.42	208.72	26.03	0.59	1.41	1.09	0.2	0.29	1.92	251.88
2010	3.94	321.14	17.67	0.39	1.34	1.09	0.08	0.29	2.06	367.28
2011	21.12	340.19	24.81	0.46	1.75	1.17	0.05	0.28	1.56	206.97
2012	26.52	236.84	32.6	18.67	1.17	1.16	-0.24	0.11	1.87	256.11
2013	16.67	181.71	35.19	9.93	0.99	1.23	0.39	0.13	2.08	269.55
2014	24.85	15.87	46.59	12.7	0.7	1.46	0.43	-5.12	2.4	88.52
Suomija										
2004		102.84	10.77	3.5						219.59

	Alytaus regionas	Kauno regionas	Klaipėdos regionas	Marijampolės regionas	Panevėžio regionas	Šiaulių regionas	Tauragės regionas	Telšių regionas	Utenos regionas	Vilniaus regionas
2005		123.32	13.58	1.39						279.02
2006	20.97	158.57	19.46	0.09	15.67					333.41
2007	21.46	163.49	26.96					15.7		277.83
2008	21.87	152.02	12.77			6.17		17.26		279.22
2009	11.95	145.24	10.25					15.28		244.72
2010	11.85	168.44	13.35					14.41	0	178.5
2011	12.26	174.17	11.03					14.55		273.99
2012	11.58	116.73	11.14					-0.11	0.01	305.98
2013	11.39	105.01	9.47		22.22	0.01		0.09	-0.07	428.73
2014	7.73	112.28	7.75			0.01			-0.01	507.36
Švedija										
2004	0.14	10.14	14.45	0.61	4.23	4.69			35.13	635.51
2005	0.2	11.35	18.45	0.96	3.59	6.17	0.78		41.13	683.07
2006	0.29	23.86	18.8	1.16	3.27	7.41	1.3	0.14	33.54	790.55
2007	0.32	39.71	23.49	1.62	2.9	7.36	8.28	0.12	51	1040.08
2008	1.77	41.21	28.59	1.3	2.43	6.69	5.73	0.17	56.79	1143.56
2009	1.2	36.2	8.12	0.99	0.58	7.67	3.75	0.14	64.48	757.06
2010	1.36	42.4	9.34	1.5	0.9	12.49	3.69	11.8	62.73	874.5
2011	0.93	47.39	10.55	1.12	12.32	15.92	3.24	0.21	52.64	2122.65
2012	1.4	45.75	11.76	1.18	3.8	17.48	-1.41	9.97	59.76	2431.33
2013	2.47	57.39	9.61		4.36	20.48		90.18	50.22	2696.52
2014	3.03	55.19	9.36		4.2	26.04		11.17	49.88	2677.52
Vokietija										
2004	5.44	24.39	70.49	2.72	7.1	20.82	2.03	1.45	8.08	390.12
2005	6.26	22.53	72.23	3.3	9.15	21.87	2.35	1.88	8.4	591.23
2006	5.59	26.3	78.2	4.14	16.45	20.04	2.43	0.32	9.7	645.59
2007	7.5	29.37	105.13	3.62	28.21	15.96	2.32	0.78	9.91	677.74
2008	7.15	35.83	98.24	11.87	30.35	26.96	1.25	1.45	10.05	696.59
2009	6.24	246.37	84.62	12.2	25.38	24.31	1.23	1.2	4.31	455.51
2010	5.69	217.99	79.86	5.71	21.72	31.62	0.31	1.25	3.74	600.57
2011	2.34	229.44	88.06	1.1	23.38	36.79	0.45	1.25	1.27	731.46
2012	2.58	275.8	88.43	3.38	34.27	33.59	1.97	1.66	6.75	801.51

	Alytaus regionas	Kauno regionas	Klaipėdos regionas	Marijampolės regionas	Panevėžio regionas	Šiaulių regionas	Tauragės regionas	Telšių regionas	Utenos regionas	Vilniaus regionas
2013	2.68	312.14	83.13	2.87	48.36	21.59	2.21	1.6	5.64	801.06
2014	2.21	289.93	96.37	4.06	40.66	24.79	5.12	1.63	5.95	643.03
Kitos šalys										
2004	9.24	6.84	9.27	5.91	63.54	3.33	1.19	64.35	1.8	9.09
2005	0.12	1.19	27.43	1.88	36.41	2.98	0.61	14.92	15.61	35.1
2006	0.41	21.52	18.56		0.03	17.09	0.06	0.03	7.15	49.41
2007	-0.49	47.56	24.91	0.2	1.71	25.83		0.09	8.75	59.98
2008		13.84	95.57		3.16				8.11	23.66
2009	0.02	125.41	118.59							27.34
2010	0.05	146.36	186.19		0.12	15.53			8.89	30.6
2011		50.65	228.19		0.22				0.09	46.48
2012		49.07	241.61		0.39	10.67	0.04			44.42
2013		52.01	180.37		0.85	13.25	0.06		0.06	26.29
2014		11.82	145.95	0.07	0.78	35.35	0.12		0.01	18.14

* - tušti langeliai reiškia, kad duomenys konfidencialūs arba, kad tuo laikotarpiu rodiklio atitinkamu laikotarpiu nebuvo.

Šaltinis: sudaryta darbo autorės pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis (2004-2014 m.)

BVP tenkančio vienam gyventojui pokyčiai 2004-2014 m., tūkst. EUR

	Alytaus regionas	Kauno regionas	Klaipėdos regionas	Marijampolės regionas	Panevėžio regionas	Šiaulių regionas	Tauragės regionas	Telšių regionas	Utenos regionas	Vilniaus regionas
2004	3.7	5.1	5.6	3.4	4.5	4.1	2.8	4.8	4.7	7.9
2005	4.3	6.1	6.7	4	5.1	4.7	3	5.5	5.3	9.3
2006	4.8	7.1	7.7	4.6	5.5	5.4	3.4	6.1	5.9	11.1
2007	5.8	8.6	9.3	5.4	6.3	6.5	4.1	7.5	7	13.8
2008	6.8	9.9	10.6	6.4	7.5	7.4	5.2	8.7	8.3	15.2
2009	5.6	8.1	9.5	5.1	6.2	6	4.5	6.9	7.2	12.6
2010	6	8.7	10	5.8	6.6	6.7	5	7.6	6.3	13.2
2011	6.9	10.1	11.3	6.5	7.7	7.8	6	8.8	7.1	14.7
2012	7.2	11	12.1	7.3	8.4	8.5	6.4	9	7.4	15.9
2013	7.7	11.6	12.6	7.6	8.8	8.9	6.6	9.3	7.8	17.1
2014	8.2	12.3	13.1	7.8	9.1	9.1	7	9.2	8.1	18.1

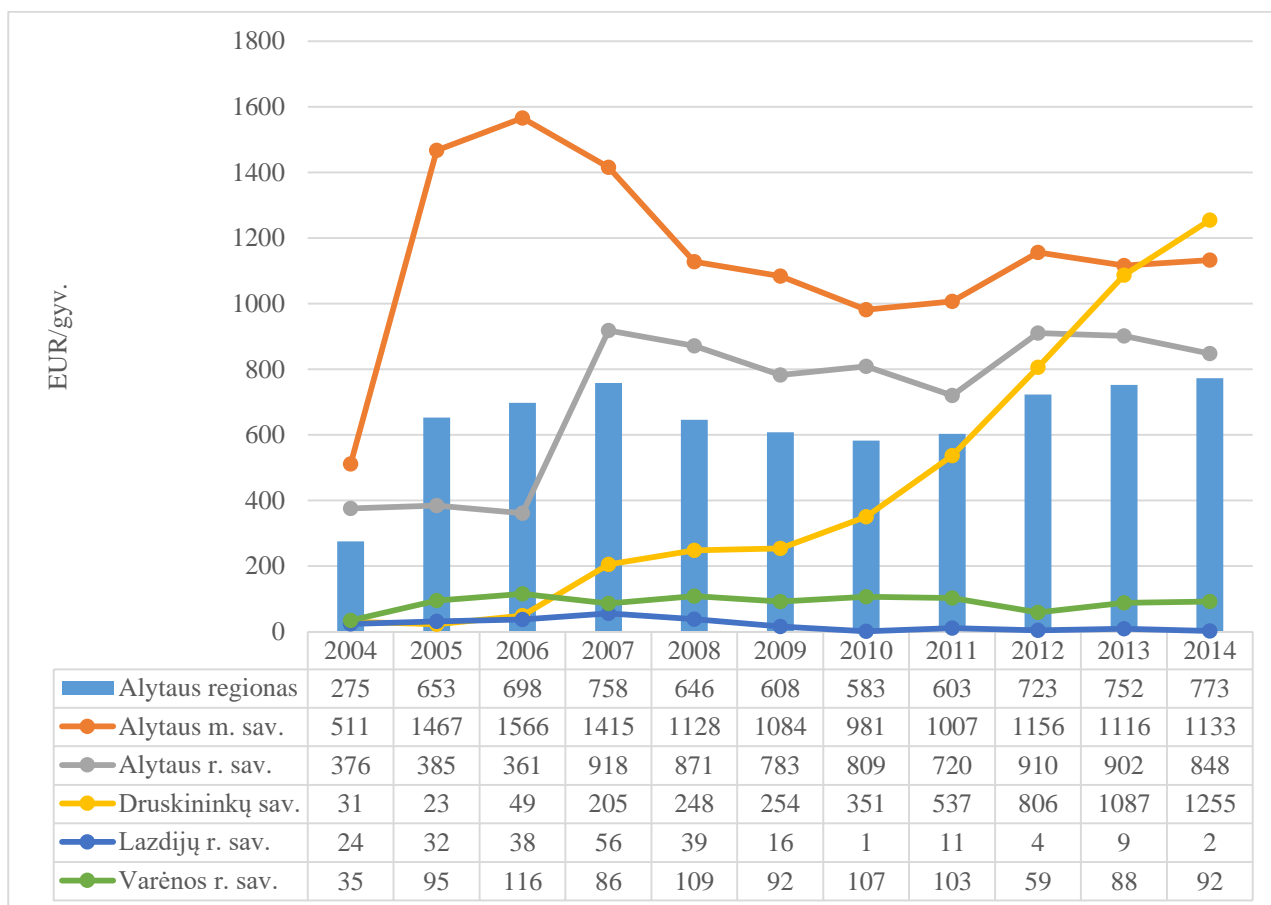
Šaltinis: sudaryta autorės pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis

Gyventojų išsilavinimo pokyčiai Lietuvos regionuose 2004-2014 m., tūkst. gyventojų

Žemas išsilavinimas										
	Alytaus regionas	Kauno regionas	Klaipėdos regionas	Marijampolės regionas	Panevėžio regionas	Šiaulių regionas	Tauragės regionas	Telšių regionas	Utenos regionas	Vilniaus regionas
2004	13.1	39.4	24.3	14.2	20	36.3	9	15.8	17.8	47.1
2005	12	42.8	25.6	14.7	16.1	31.1	12.5	11.6	11.6	41.2
2006	7.1	34.1	23.7	13.3	17	33.2	11.9	12.1	14.1	44.1
2007	9.6	30.6	16.1	10.5	19.9	27.9	12.5	13.6	15.1	41.4
2008	6.9	24.9	15.3	9.3	14.3	23.8	8	11.3	10.5	38.6
2009	6.2	23.5	15.9	7.6	14.9	19.4	9.2	9.5	7.2	34.5
2010	5.4	23.6	15.4	9.2	12.6	17.2	10.2	8.3	6.7	26.4
2011	5.7	19	11.3	7.4	11.4	14.5	9.1	7.9	6.7	21.9
2012	5.4	18.6	9.8	6.4	11	13.6	6.2	8.8	6.7	20
2013	4.9	16.7	11.5	6.1	14.3	13.2	6.8	6.1	7.6	16.9
2014	5.3	15.8	10.7	7	14.1	13.2	7.8	6.2	6.7	19.2
Vidutinis išsilavinimas										
	Alytaus regionas	Kauno regionas	Klaipėdos regionas	Marijampolės regionas	Panevėžio regionas	Šiaulių regionas	Tauragės regionas	Telšių regionas	Utenos regionas	Vilniaus regionas
2004	63.4	224.2	113.8	62.5	100	111.2	42.2	57.6	55.3	252.6
2005	59.9	200.9	115.1	56.4	100.9	116.6	39.7	57.3	58.6	263.8
2006	61.9	202.1	121.5	56	100	111.1	41.4	58.2	59.2	253.4
2007	58.9	200.7	122.7	62	96.3	108.4	38.2	56.9	55.4	229.4
2008	63.7	190.8	114.6	62	91.2	111.6	41	53.9	52.1	235.3
2009	65.5	189.3	112.1	61.6	91.5	112.3	41.5	53.1	54.8	234
2010	60.5	180	113.1	61.4	90	110.3	40.5	52.8	53	230.1
2011	59.3	170.9	109	58.5	85.7	103.6	40.6	50.8	49.5	227.6
2012	59.9	170.9	105.1	54.6	82.7	102.1	38.4	52.5	49.9	229.1
2013	58	174	105.4	54.8	77.7	95.9	34.8	50.4	47.8	224.9
2014	54.4	171.2	103.4	54.6	75.4	91.5	34.8	49.2	45.7	211.7

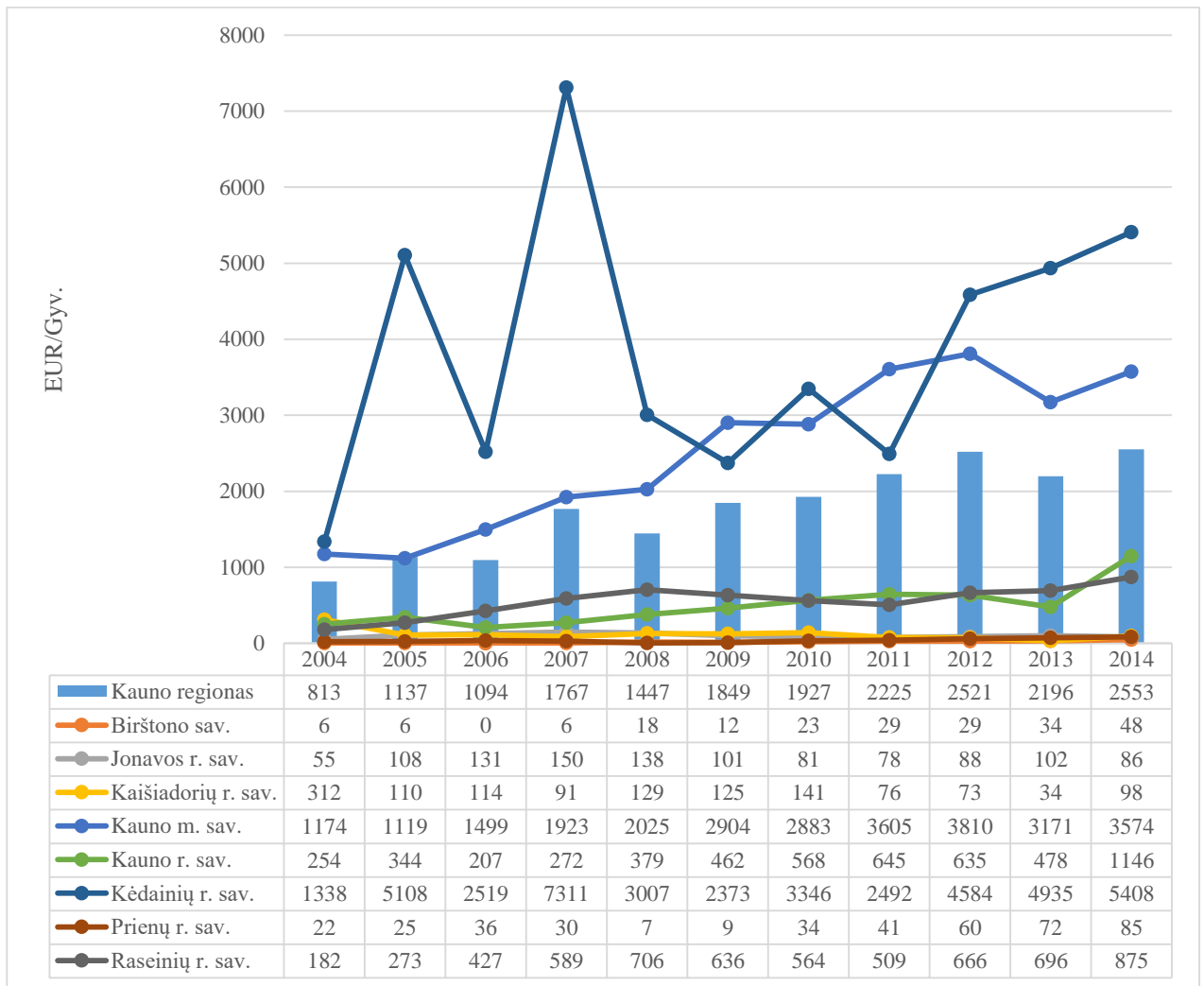
Aukštas išsilavinimas										
	Alytaus regionas	Kauno regionas	Klaipėdos regionas	Marijampolės regionas	Panevėžio regionas	Šiaulių regionas	Tauragės regionas	Telšių regionas	Utenos regionas	Vilniaus regionas
2004	17.4	95	47.5	13.5	33.6	40.4	13.4	12.3	17.5	162.9
2005	21.6	100.6	49.9	13.1	30.2	41.6	11.8	16.4	19.9	160.7
2006	18.7	103.6	44.3	14.6	27.9	38.3	10.9	11.4	18.1	163
2007	17.9	110.8	48.2	15.1	29.2	35.9	10.5	13.5	21.8	179.3
2008	19.5	122.8	48.8	15.7	35.6	39.6	9.2	15.4	24.4	179.4
2009	18.7	118.9	55.2	16.1	32.2	38.2	9.8	16	25.3	187.1
2010	19.4	124.8	60.7	15.1	30.5	38.1	9.9	17.4	21.3	203.8
2011	19	121.5	61.8	14.2	32.1	39.6	10.1	16.6	19.9	204.1
2012	17.5	121.9	62.6	13.4	33.4	40.4	10.6	15.9	22.2	205.2
2013	18.5	126.2	62.3	16.6	35.1	44	8.9	19.3	22.8	204.5
2014	19.6	126.3	68.5	18.1	37.5	47.1	9.7	19.7	23.7	207.5

**TUI tenkančių vienam gyventojui, paskirstymas Alytaus regiono savivaldybėse 2004-2014 m.,
EUR/gyv.**

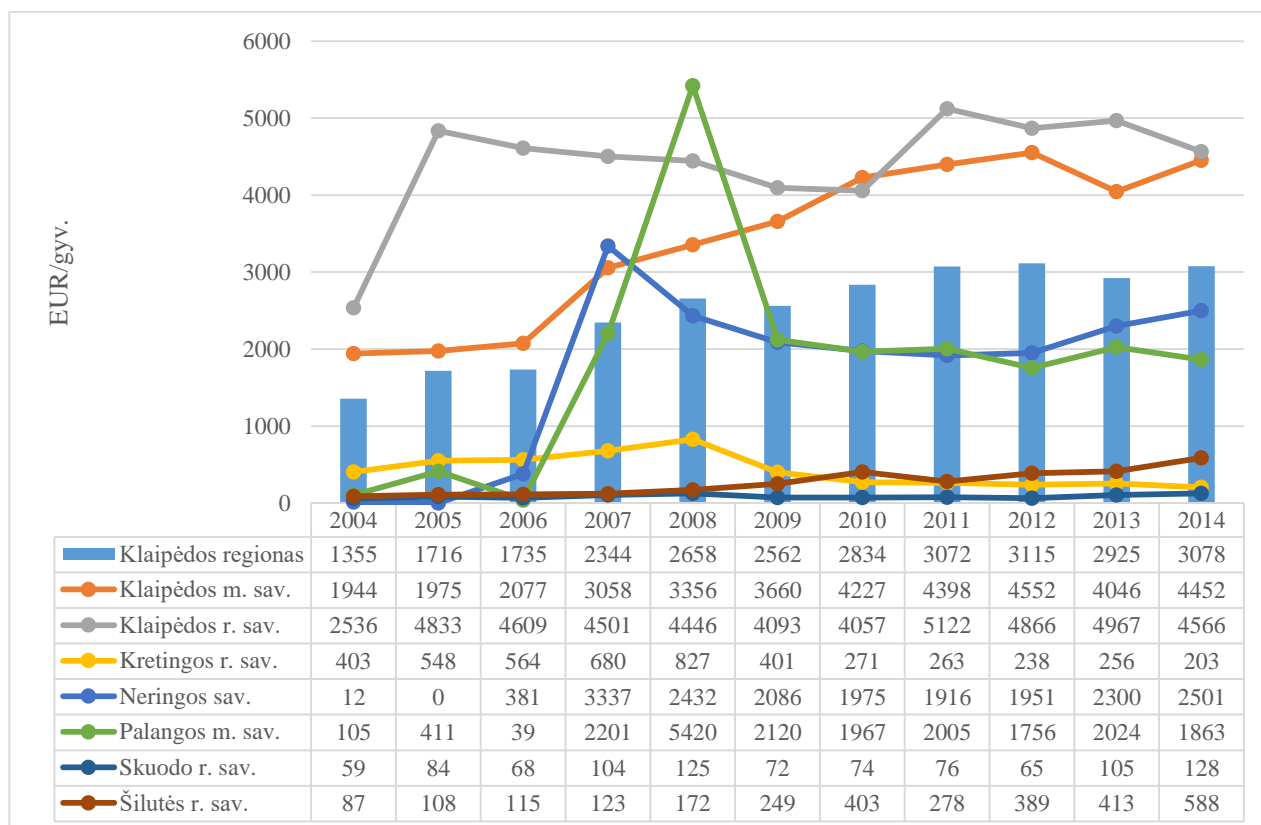
Šaltinis: sudaryta autorės pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis

TUI tenkančių vienam gyventojui, paskirstymas Kauno regiono savivaldybėse 2004-2014 m., EUR/gyv.

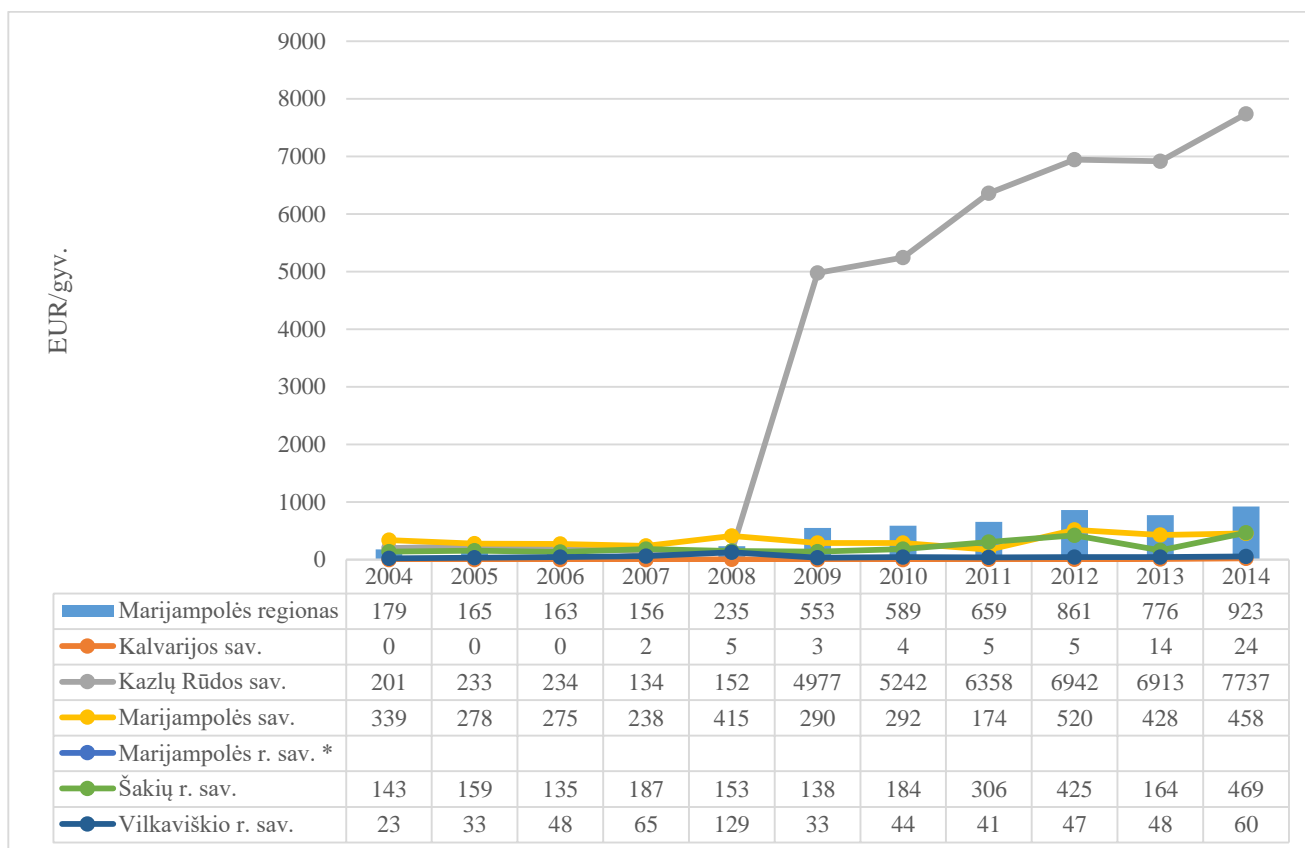
Šaltinis: sudaryta autorės pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis

TUI, tenkančių vienam gyventojui, paskirstymas Klaipėdos regiono savivaldybėse 2004-2014 m., EUR/gyv.

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis

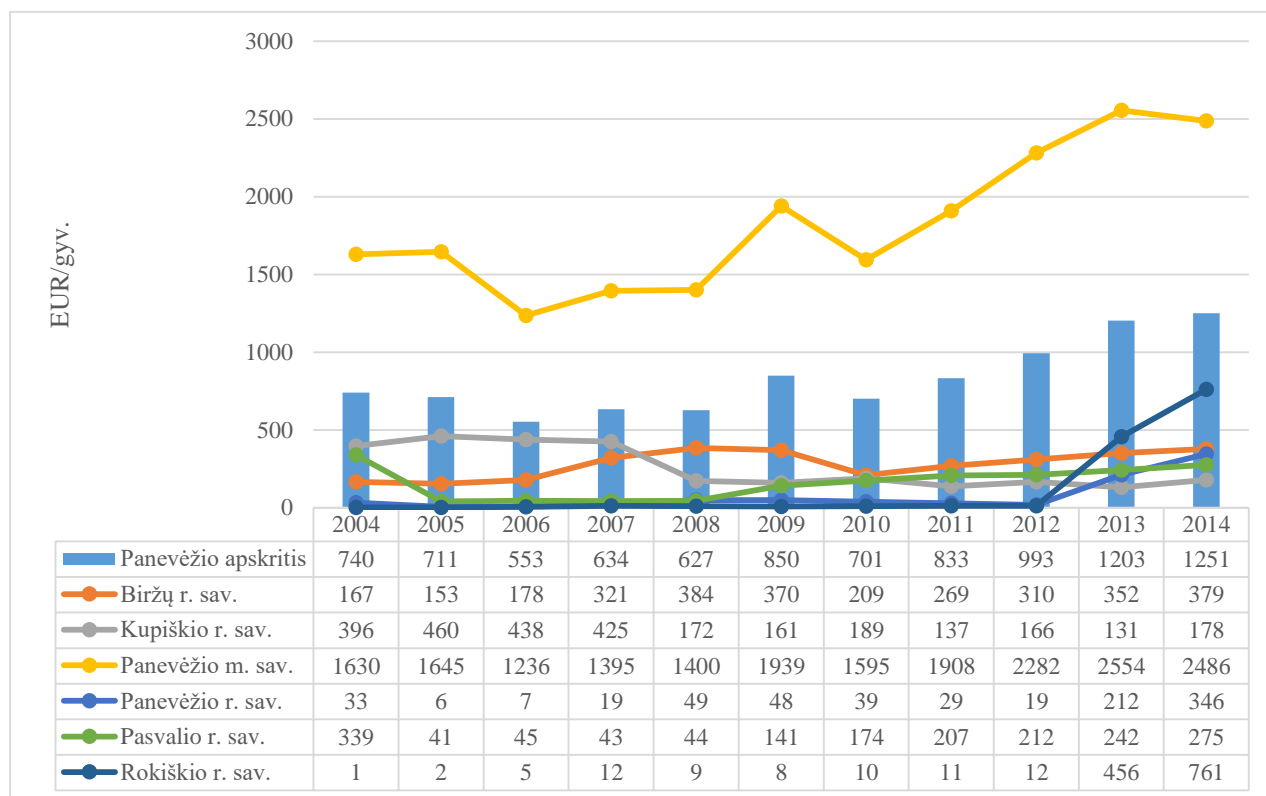
TUI, tenkančių vienam gyventojui, paskirstymas Marijampolės regiono savivaldybėse 2004-2014 m., EUR/gyv. *

* - Lietuvos statistikos departamentas nepateikia šio rodiklio Marijampolės rajono savivaldybėje

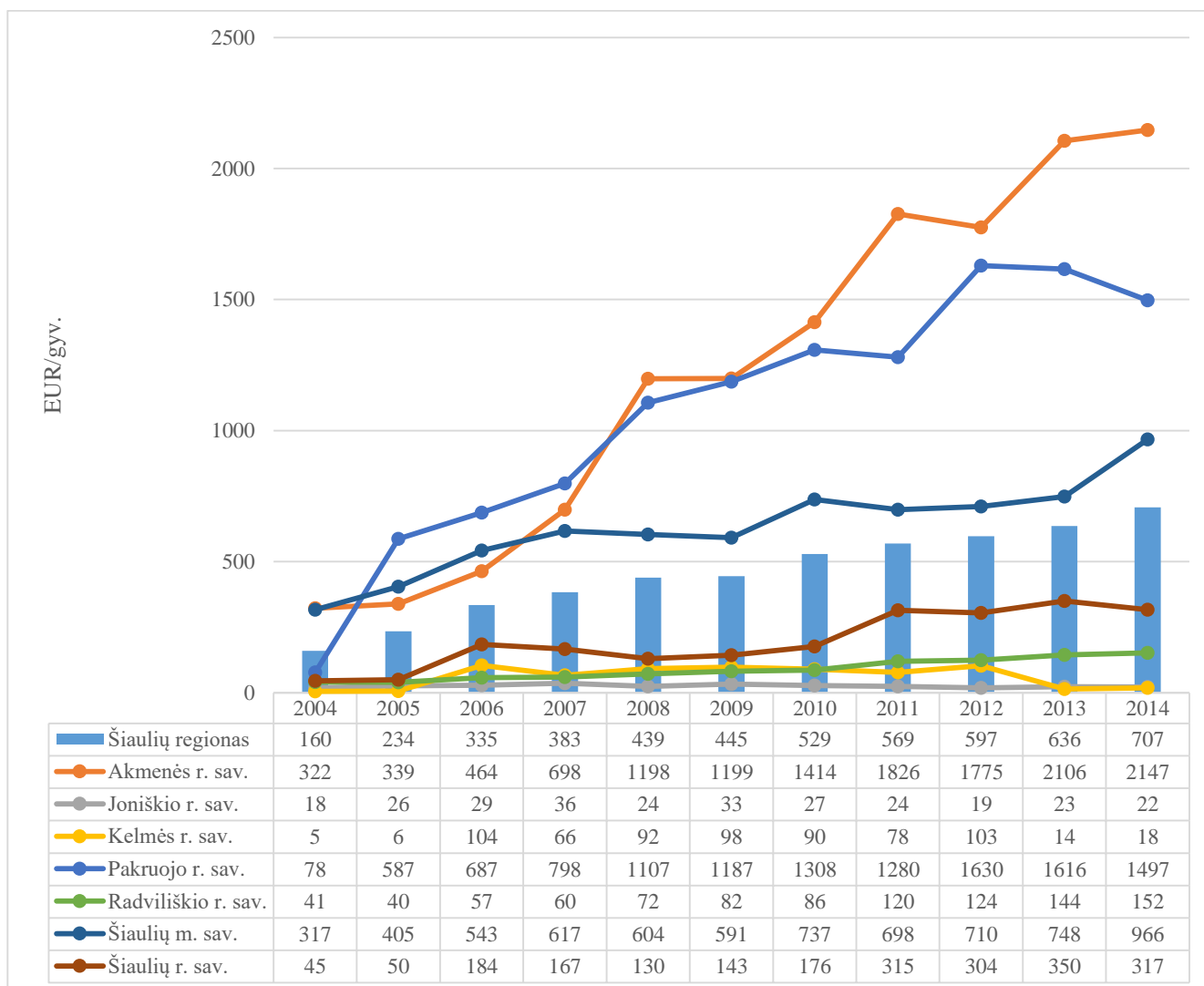
Šaltinis: sudaryta autorės pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis

TUI, tenkančių vienam gyventojui, paskirstymas Panevėžio regiono savivaldybėse 2004-2014 m., EUR/gyv.

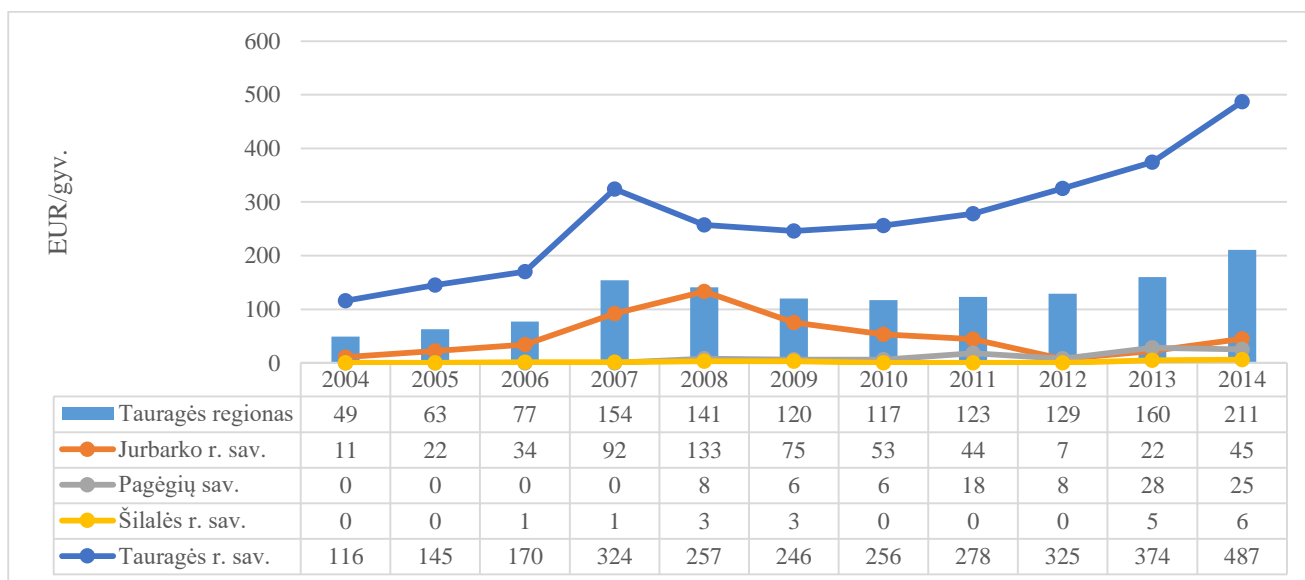
Šaltinis: sudaryta autorės pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis

TUI, tenkančių vienam gyventojui, paskirstymas Šiaulių regiono savivaldybėse 2004-2014 m., EUR/gyv.

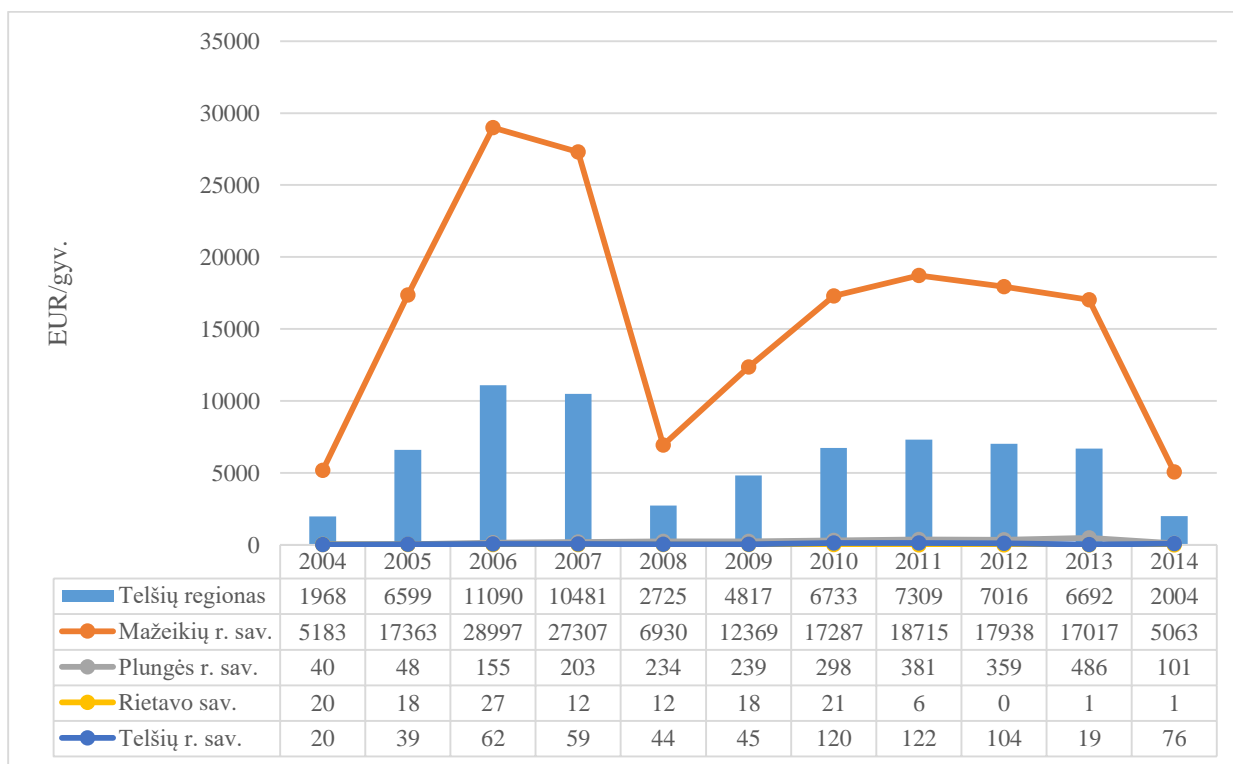
Šaltinis: sudaryta autorės pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis

TUI, tenkančių vienam gyventojui, paskirstymas Tauragės regiono savivaldybėse 2004-2014 m., EUR/gyv.

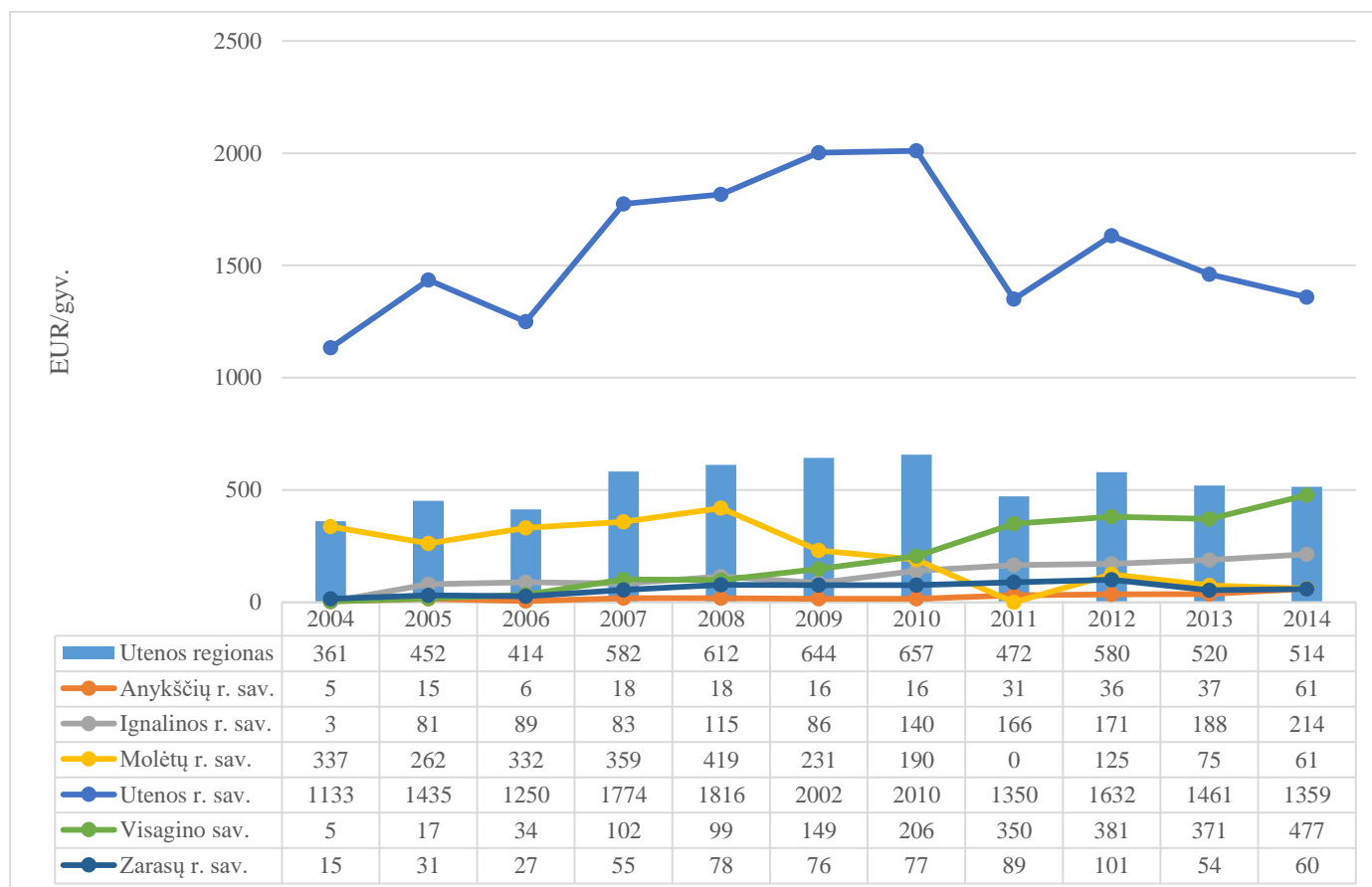
Šaltinis: sudaryta autorės pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis

TUI, tenkančių vienam gyventojui, paskirstymas Telšių regiono savivaldybėse 2004-2014 m., EUR/gyv.

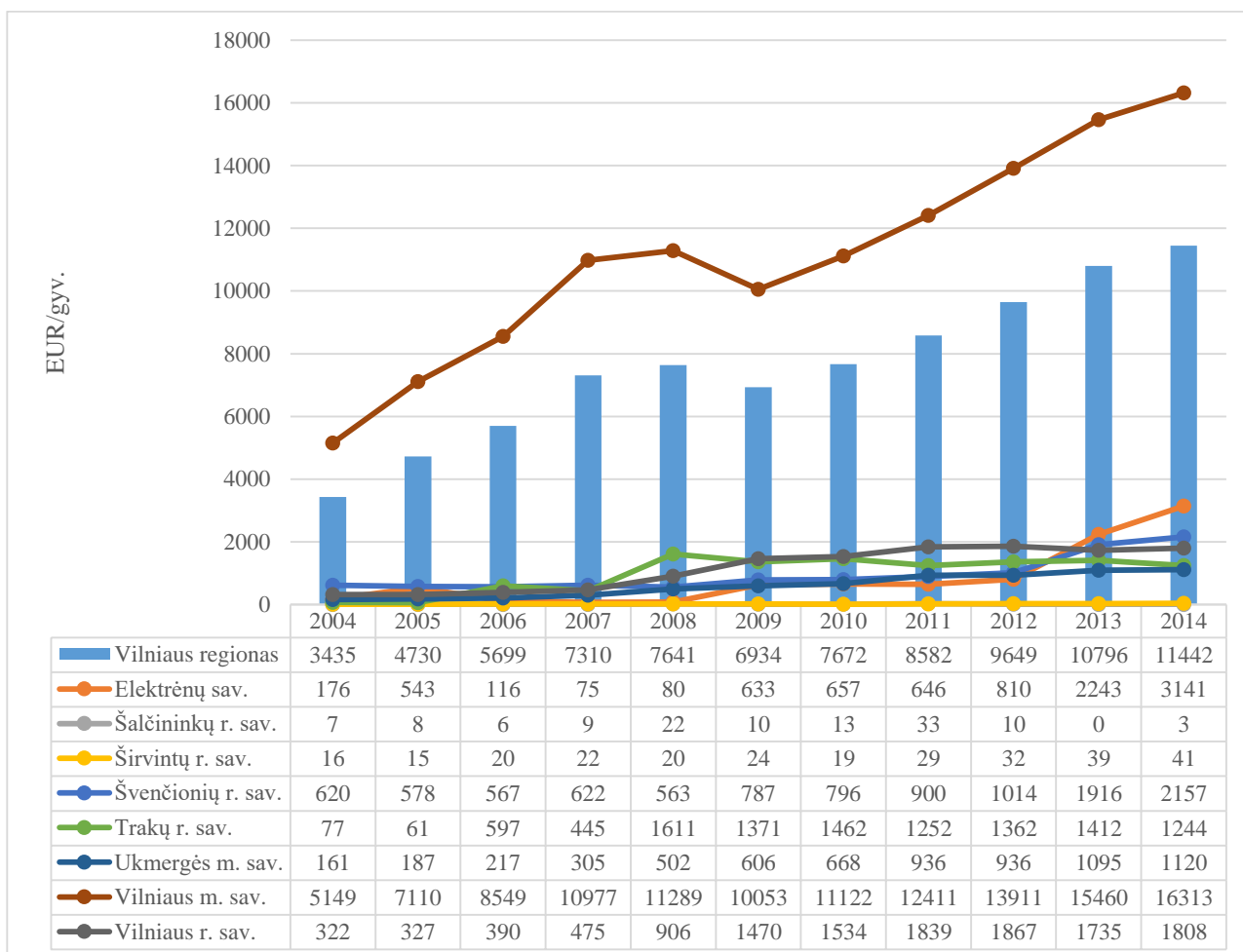
Šaltinis: sudaryta autorės pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis

TUI, tenkančių vienam gyventojui, paskirstymas Utenos regiono savivaldybėse 2004-2014 m., EUR/gyv.

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis

**TUI, tenkančių vienam gyventojui, paskirstymas Vilniaus regiono savivaldybėse 2004-2014 m.,
EUR/gyv.**

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis

